

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Bir kitap dünyadan daha büyüktür

Duygu Karşı:

Sıra dışı bir varoluş inadı: Günler Aylar Yıllar

Ahmet Edip Başaran:

Oda sıcaklığında okunacak şiir kitapları

Hüsnüye Gülsev Koç:

Öncü kadın yazar: Emine Semiye

Samed Karagöz:

Sanal müze rehberi

Selahattin Demirci:

Günümüz diliyle Dede Korkut: Otağında kal Türkiye

KÂMİL YEŞİL

KARANTİNA GÜNLERİNDE

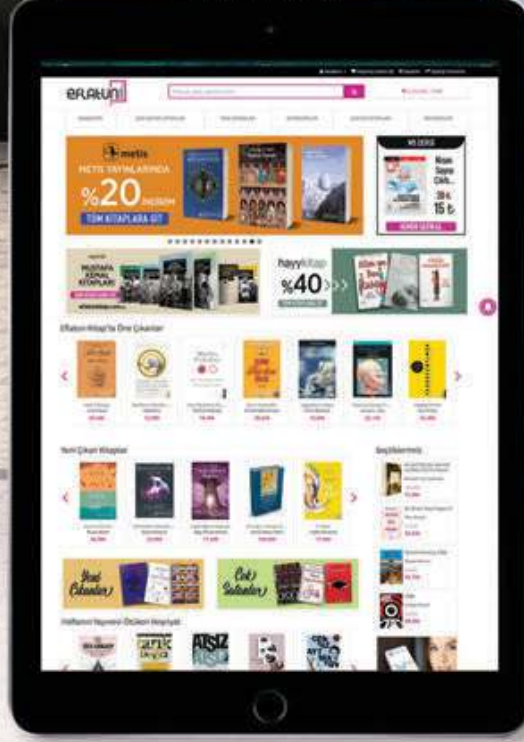
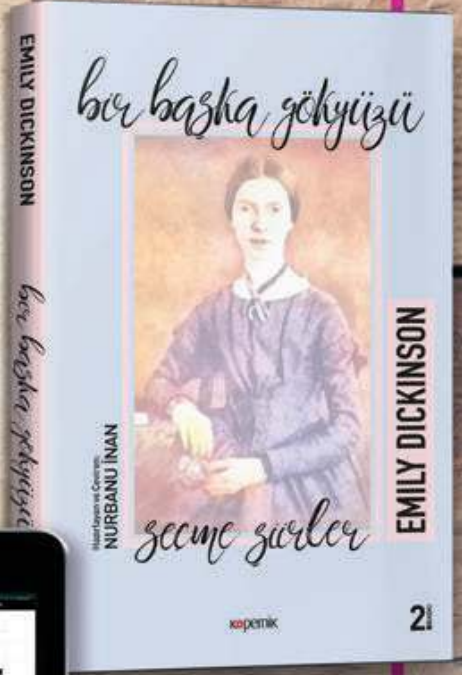
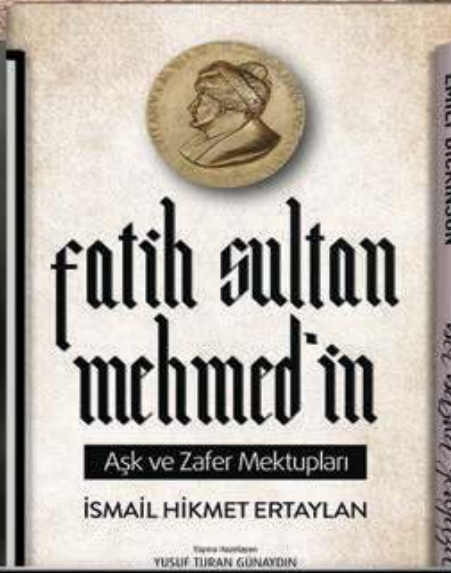
KİTAPLARLA SEYAHAT

FİYAT: 7,00 TL

ISSN 2146-2127

9 772146 212005

05

ALİŞVERİŞE
BAŞLA

200.000'DEN FAZLA KİTAP TEK TIKLA KAPINDA

eFLATUN

Kitap.com

"Bol Çeşit, Uygun Fiyat Kitaplar"

eflatunkitap.com

Yayın Türü: Aylık Yaygın Süreli Yayın
Sayı: III - Mayıs 2020
ISSN: 2146-2127

SAHİBİ:

Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür
Yasemin Gebeş

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa Akar

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Mehmet Hakan Kekeç

EDİTÖR
Melike Yıldırım

GÖRSEL YÖNETMEN
Mehtap Tunçel

KATKIDA BULUNAN
Yunus Arslan

KAPAK VE SAYFA TASARIMI
Sema Türk

KAPAK İLLÜSTRASYONU
Onur Aşkın

REKLAM
Nalan Demircioğlu Yavuz
(0212) 997 00 00 / 1022
ndemircioğlu@dr.com.tr

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Şefik Çalık

BASIM YERİ
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
TEM MEDYA TESİSLERİ
Güzeltpe Mahallesi 15 Temmuz Şehitler Caddesi
Alibeyköy 34060 Etiler/Sultan, İSTANBUL
Tel: (0212) 354 39 09
Matbaa Sertifika No: 12815

YÖNETİM YERİ:
Turkuvaz Dergi Grubu
Barbaros Bulvarı, Cam Han, 153,
34349 Beşiktaş, İstanbul
Telefon: (0212) 354 30 00

SABİTFİKİR'E NASIL ULAŞIRSINIZ?
Tüm DGR'lardan 7 TL karşılığında

Bizi takip edin!
www.facebook.com/sabitfikircom
www.twitter.com/Sabitfikir
Ne düşündüğünüzü bilmek istiyoruz,
editor@sabitfikir.com'a yazın!

© Her hakkı saklıdır.
Bu degede yer alan yazı, makale, fotoğraf ve
illüstrasyonları elektronik ortamlar da
dahil olmak üzere çoğaltma hakkını
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.
Yazılı izin alınmaksızın kullanılamaz.

EVLIYA ÇELEBİ İLE ODAMDÂ SEYAHAT

Dünyanın çehresini değiştiren en büyük seyahat, bir odada, bir kitabın yoldaşlığında yapılan seyahattir. Kitaplardan en çok yola çıkmasını öğrenebiliriz. O ki hoyrat bir karakterle birlikte seksen günde dünyanın çevresinde devri daim eder, aklımızın eremeyeceği sirlara vakıf oluruz. Her yolculuk, insanın kendi içine attığı adımı biraz daha kuvvetlendirir. O koskoca *Don Kişot* romanı bir hapishanede yazılmıştır. Yani Cervantes'in yel değirmenleriyle savaşan komik şövalyesi ve okuma yazma bilmeyen ama yüz tane atasözünü ezberinde tutan Sancho Panza'sı biraz da kendi içine doğru yürümektedir.

Kendi içimize doğru giden yolu bulabilmek için ise yoldan çıkmamız gerekmektedir. Michel Butor, "Verimli yazarlar edebiyatın işlevinin, içinde yaşadığımız dünyayı değiştirmek olduğunu ve bunu da edebiyatın belli bir süre içinde başarabileceği eğilimi içindedirler" der. Bu sözü çok severim. Çünkü iyi edebiyatın dünyayı değiştireceğine dair inancımı her zaman diri tutarım. Bugün bütün dünyada yaşanan Korona salgını hepimizi yoldan çıkardı ve evlerimizin içine yolladı. Ve tüm dünya bir kez daha şunun farkına vardık; demek ki evde vakit geçirmenin en güzel yolu, bir kitapla hayali dünyaların çevresinde seyahat etmekmiş. Kitap listeleri yayınlanmaya başladı bir anda, ünlü yazarların tavsiyelerinden tutun da, kitapla hiç ilgisi olmayan insanlara kadar herkes evde okumanın güzel yanlarını keşfetti. Kitabın nasıl da hayatın merkezinde bir yerde durduğunu gözlemledik. İnanıyorum ki, bu keşifler, kendi içimizdeki kayıp adaları bulmamız için de bir fırsat olur.

Bizim için en büyük yol romanı, bir roman olmamasına rağmen içinde edebi türlerin birçoğuna selam çakan unsurlar barındıran Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sidir. Ben de evde kaldığımız şu günlerde *Seyahatname*'nin yoldaşlığıyla uzak yerlere seyahat eyledim. *Seyahatname*, biz Türklerin sevdiği insanlara verdiği en büyük nişan olan "Evliya" sıfatıyla tanıdığımız Çelebi'ye ait. 17. yüzyılda yazılmış bir gezi kitabı. Yer yer duru fakat bazen de olabildiğince fantastik bir anlatı. Sosyal hayat, tarih, coğrafya, deyimler, atasözleri, efsaneler, savaşlar, felaketler, öyküler, türküler, halk şiirleri, mani, giyim kuşam, eğlenceler ve daha neler neler... Evliyamız verdiği bilgilerin yanında gidip gezdiği yörenin evlerinden, camilerinden, kuleleri ve kalelerinden, saraylarından da bahseder. Ve anlatım biçimi. Sanki bir kıraathanenin içinde bir kilime kurulmuşuz da Evliya'yı dinliyormuşuz gibi... Öylesine yakın, öylesine sınırsız.

Seyahatname'nin bir diğer faydası da şu oldu benim için; Ortaçağ'ın sonrasındaki Batı'yı, yani doğu ile batının artık tamamen farklılaşan kültürel dünyasının izlerini kolayca sürebildim metnin yardımıyla. Hatta Çelebi'nin Viyana'daki Stephan Kilisesi'nin kitaplığını gördüğünde yaşadığı hayranlığı ve artık bizim kitaba o kadar da değer vermediğimiz yollu serzenişini okumak üzdü beni biraz da. Yine de çok gezen mi bilir, yoksa çok okuyan mı sorusunun yavaş yavaş yer değiştirmeye başlayacağını düşünüyorum. Siz neler okudunuz/okuyorsunuz karantina günlerinde, hangi kitabın yoldaşlığında, nereleri gezdiniz? Yazar mısınız bize... Keyifli okumalar.

İÇİNDEKİLER

06

HABERLER

10

VİTRİNDEKİLER

12

EGOİST OKUR
Gülenay Börekçi
Salgın Romanları

14

DÜNYA ÖYKÜSÜ
KİTAPLIĞI
Necip Tosun
Postmodern Öykü
Denince: Jorge Luis
Borges

16

ŞAİRİN ŞAİRLERİ
A. Ali Ural
Ahmet Muhip Dıranas:
Şiirin Büyük Göğünde
Parladı

18

MÜMKÜN
EVRENLER
Murat k. Murat
Cennet, Cehennem
ve Araf

20

TERS KARGA
Orkun Galolar
Tadı Yok Sensiz Geçen
Ne Baharın, Ne Yazın

22

GÖRÜŞ GÜNÜ
Selahattin Yusuf
Deli Bahtiyar

24

ŞİİR RAFI
**Ahmet Edip
Başaran**
Oda Sıcaklığında
Okunacak Şiir Kitapları

26

SİNEMA
Bilal Sert
Teorilerin Günahından
Sinemanın
Erdemlerine Sığınmak

28

GÜNCEL
**Hüsniye
Gülsev Koç**
Osmanlı'nın Öncü
Kadın Yazarlarından:
Emine Semiye

DOSYA 30

Kâmil Yeşil
KARANTİNA
GÜNLERİNDE
KİTAPLARLA SEYAHAT

34

KARARSIZ OKUR

36

POLİSİYE
Harun Candan
Tüm Kapıları Kilitle

38

GÜNCEL
Cem Tunçer
Sen Zahmet Etme,
Filmi de Biz Seçeriz

40

ÖNDE(N)
GİDENLER
Nurullah Koltaş
Kibrit-i Ahmerin
Peşinde Bir Marifet
Yolculuğu: Michel (Ali)
Chodkiewicz

42

GÜNCEL
Tuba Kaplan
Masamda Neler Var,
Yalnız Mıyım Hiç?

44

GÜNCEL
Kerem Görkem
Taptaze Bir Edebiyat:
Cahide Birgül

46

SANAT
Samed Karagöz
Sanal Müze Rehberi

48

KEŞFSEVER
Zeynep Merdan
Fikirleri Gözyaşlarına
Dönüşmüş Adam:
Cioran

50

Selahattin Demirci
Günümüz Diliyle Dede
Korkut

52

PORTRE
Kaan Murat Yanık
Safveti Ziya ve Salon
Köşelerinde

54

GÜNCEL
Asuman Şahin
"Hz. Peygamber Ebû
Cehil ile Güreş Tutmuş
Mudur?"

56

KİPAT
Salih Zengin
Korkulardan Nasıl
Korkulmaz?

58

GÜNCEL
Doğukan İşler
Umudu Beklediğimiz
Dünya: Café
Esperanza ve Bastiani
Kalesi

60

GÜNCEL
Cem Altınışık
Tekinsizlik Her Daim
Kapıda: Piyango ve
Diğer Öyküler

62

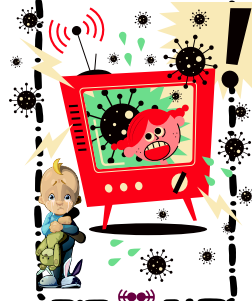
YERDENİZ'DEN
Yağmur Dinç
Dijital Zamanlarda
Dijital Festival

64

GÜNCEL
Duygu Karşlı
Sıra Dışı Bir Varoluş
İnadı: Günler Aylar
Yıllar

66

KAVRAM ATÖLYESİ
**Suavi Kemal
Yazgıç**
Metinlerarasılık

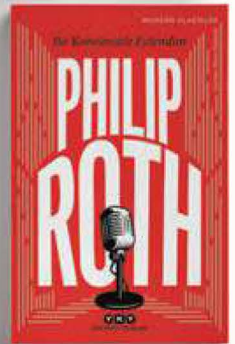
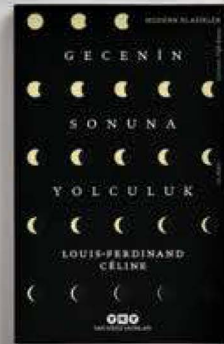
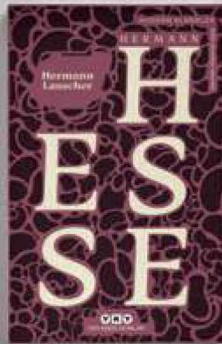
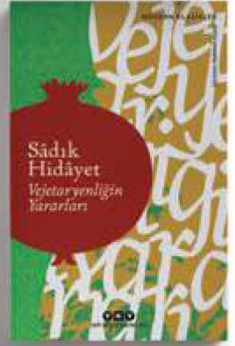
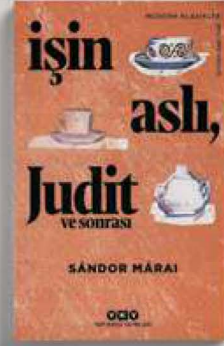
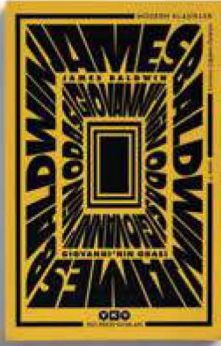
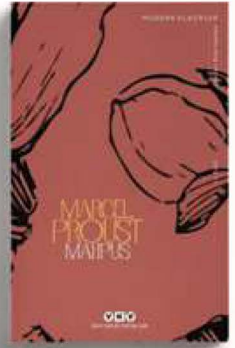

Modern Klasikler

Yapı Kredi Yayınları'nda

Okurların Türkçede yıllardır YKY ile tanıdığı Joyce, Musil, Proust, Faulkner, Céline, Hesse gibi isimlerin yanı sıra dünya edebiyatının yirminci yüzyıldaki klasikleşmiş ve klasik olmaya aday yazarları *Modern Klasikler* dizisinde bir araya geliyor.

Modern Klasikler dizisi YKY'nin daha önce farklı dizilerde yer almış kitapları arasındaki akrabalığı vurgulayarak yirminci yüzyılın büyük edebi mirasını görünür kılıyor ve edebiyat tutkunlarına hazine değerinde bir kılavuz sunuyor.

EN ÇOK ZİYARET EDİLEN SANAL MÜZELER

Koronavirüs önlemleri kapsamında kapatılan müzeleri yerinde gezilyormuş hissi uyandıran sanal müze uygulamaları ile Türkiye'nin en büyük 13 müzesi 810 bin 410 kez ziyaret edildi. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hayata geçirilen sanal müze uygulamasında tarihin sıfır noktası Göbeklitepe, en çok ilgi gören yer oldu. Bakanlık yetkililerinden edinilen bilgiye göre, Göbeklitepe Ören-yeri, Kurtuluş Savaşı Müzesi (Birinci Meclis Binası), Efes Müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Troya Müzesi, Cumhuriyet Müzesi, Gazi Müzesi Samsun, Etnoğrafya Müzesi, Antalya Müzesi, Çorum Boğazköy Müzesi, Gaziantep Arkeoloji Müzesi, Zeugma Müzesi, Gaziantep ve Çorum Müzesi ziyaret edildi.

II. ABDÜLHAMİD HAN'IN YILDIZ ALBÜMLERİ DİJİTAL ORTAMDA

İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphanesi bünyesinde muhafaza edilen, dünyanın en zengin görsel arşivlerinden biri olan Sultan II. Abdülhamid Han'ın Yıldız Fotoğraf Koleksiyonu'nu dijital ortamda araştırmacıların kullanımına sunarak tarihe ışık tutuyor. Sultan II. Abdülhamid Han döneminde çekilen fotoğraflardan oluşan koleksiyon, araştırmacılarla dönemin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi tarihini okuma, yorumlama ve tespit etme fırsatı sunuyor. Dijital erişime açılan 918 albüm içinde yer alan 36 bin 585 kare fotoğraf, kültürel mirasın korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına olanak sağlıyor. Dr. Pervin Bezirci, koleksiyonu gelecek nesiller için sağlıklı koşullarda daha uzun yıllar muhafaza edebilmek ve eserlerin araştırmacı incelemeleri sırasında yıpranmasını önlemek amacıyla dijital kopyalarının oluşturulması fikrini ortaya çıkarttığını belirtti. Proje ile araştırmacılar hem fotoğraflara ait meta verileri hem de fotoğraf içeriklerini birlikte sorgulayarak hızlı ve güvenli bir şekilde erişim sağlayacaklar. Bilgi için: http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/default_tr/search/results?te=8lm=UNEKABDUL

İLK ULYSSES ÇEVİRMENİ NEVZAT ERKMEN ARAMIZDAN AYRILDI

İlk Ulysses çevirmenimiz Nevzat Erkmén Covid-19 nedeniyle aramızdan ayrıldı. Usta çevirmen, çevirmenliğin yanı sıra Türk Beyin Takımı'nın da kaptanlığını yapmıştı. Söz Yayın Oyunağansı' kuran ve öykülerini topladığı *Apartman Askları*'nı ve başta Carlos Castaneda'dan yaptıkları olmak üzere pek çok çevirisini bu yayınevinden çıkaran Erkmén, *Türk Dilinin Uyak (Kafiyeli) Sözlüğü*'nü hazırladı, Jack Kerouac'ın *Dharma Bums*'i'nin *Zen Kacıkları* adıyla Türkçeleştirdi, Seyh Nefzavî'nin *İtrül Bahçesini* çevirdi. James Joyce'tan yaptığı Ulysses (YKY, 1996) çevirisiyle aynı yıl The International James Joyce Foundation üyeliğine kabul edilen Erkmén, İrlanda Cumhurbaşkanlığı tarafından bir mektupla taltif edildi, Türkiye Yayıncılar Birliği'nin Yılın Çevirmeni ödülünü kazandı, 1998'de James Joyce Centre tarafından Dublin'de düzenlenen Bloomsday etkinliğine katıldı.

Online kütüphane ve arşivler evde kalan okurların beğenisine sunuluyor

"Evde Kal" günlerinde her türlü bilgi ve kaynağa ulaşmak adına hem dünyadan hem de Türkiye'den online kütüphane ve arşivler kullanıcılarına hizmete açıldı.

E-Kitaplar, Sözlük ve Kültürel İçeriler

- 1. www.ekitap.gov.tr/: Türkiye Yazma Eserler Kurumu'nun transkripsiyon, tıpkıbasım ve yayınlarına erişilebilir.
- 2. tp2.isam.org.tr: İSAM Kütüphanesi'nin veritabanında 60 bin 938 makale kullanıma sunuluyor.
- 3. www.wdl.org: Dünya çapında çok sayıda kütüphane ve müzeden dijital içerikler kullanıma açık.
- 4. books.google.com: Binlerce kitabın tam metin içeriğine ulaşılabilir.
- 5. saltonline.org: SALT Galata'nın içerikleri sunuluyor.
- 6. www.ekitap.gov.tr/: Türkiye Yazma Eserler Kurumu'nun transkripsiyon, tıpkıbasım ve yayınlarına erişilebilir.
- 7. tp2.isam.org.tr: İSAM Kütüphanesi'nin veritabanında 60 bin 938 makale kullanıma sunuluyor.
- 8. www.wdl.org: Dünya çapında çok sayıda kütüphane ve müzeden dijital içerikler kullanıma açık.
- 9. books.google.com: Binlerce kitabın tam metin içeriğine ulaşılabilir.
- 10. saltonline.org: SALT Galata'nın içerikleri sunuluyor.
- 11. www.ekitap.gov.tr/: Türkiye Yazma Eserler Kurumu'nun transkripsiyon, tıpkıbasım ve yayınlarına erişilebilir.
- 12. tp2.isam.org.tr: İSAM Kütüphanesi'nin veritabanında 60 bin 938 makale kullanıma sunuluyor.
- 13. www.wdl.org: Dünya çapında çok sayıda kütüphane ve müzeden dijital içerikler kullanıma açık.
- 14. books.google.com: Binlerce kitabın tam metin içeriğine ulaşılabilir.
- 15. saltonline.org: SALT Galata'nın içerikleri sunuluyor.

ONLINE KÜTÜPHANE VE ARŞİVLER EVDEKİ OKURLARIN BEĞENİSİNE SUNULUYOR

"Evde Kal" günlerinde her türlü bilgi ve kaynağa ulaşmak adına hem dünyadan hem de Türkiye'den online kütüphane ve arşivler kitapseverlerin kullanımına açıldı. İşte araştırmacıların, meraklıların, kitap severlerin ve öğrencilerin ilgisini çekebilecek online kütüphane ve arşivler:

- Kütüphanem Cepte: Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın mobil uygulamasıyla okurlar e-devlet üzerinden kütüphanelere üyelik gerçekleştirebilecek ve sistemde bulunan e-kitapları ücretsiz okuyabilecekler.
- www.ekitap.yek.gov.tr/: Türkiye Yazma Eserler Kurumu'nun transkripsiyon, tıpkıbasım ve yayınlarına erişilebilir.
- tp2.isam.org.tr: İSAM Kütüphanesi'nin veritabanında 60 bin 938 makale kullanıma sunuluyor.
- www.wdl.org: Dünya çapında çok sayıda kütüphane ve müzeden dijital içerikler kullanıma açık.
- books.google.com: Binlerce kitabın tam metin içeriğine ulaşılabilir.
- saltonline.org: SALT Galata'nın içerikleri sunuluyor.

TÜRKİYE'NİN BEŞ KÜLTÜR VARLIĞI DAHA UNESCO DÜNYA MİRASI GEÇİCİ LİSTESİ'NDE

Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, UNESCO'ya sunulan ve dünya mirası olmanın ilk adımı olan geçici listeye Türkiye'den beş yeni kültür varlığı daha eklendi: Beyazıt Tarihi Kenti, İzmir Tarihi Liman Kenti, Karatepe-Aslantaş Arkeolojik Alanı, Koramaz Vadisi, Zerzevan Kalesi ve Mithraeum... Böylece UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ndeki Türkiye'nin kültür varlığı sayısı 83'e yükseldi.

TÜRK EDEBİYATININ KLASİKLERİ DİJİTAL ORTAMDA

Anadolu Üniversitesi (AÜ), Türk kültürünün klasikleşmiş edebiyat eserlerini dijital ortama aktararak, ücretsiz olarak okuyucularla paylaşıyor. 150 yıllık süreci kapsayan Türk roman tarihi üzerine yürütülen çalışmalar kapsamında, eserler özgün halleri korunarak ayrıntılı bir sözlük eşliğinde Latin harflerine aktarılmış olarak paylaşıyor. Üniversitenin resmi sosyal medya hesaplarından günlük paylaşılacak eserler, tamamen ücretsiz indirilebilecek. Üniversite tarafından yapılan açıklamada çalışmanın, yazıldığı dönemin ruhunu yansıtan ve ölümsüz olarak nitelendirilen ilk Türk romanını, ilk tarihi romanı, ilk realist romanı, ilk natüralist romanı, ilk Batılı tarzda öyküyü ve Türk düşünce dünyasını yönlendiren temel metinleri içerdiği belirtildi.

KARANTİNA VE SOSYAL MESAFE YAYINCILIK SEKTÖRÜNÜ DEĞİŞTİRİYOR

Koronavirüs ile birlikte dünya çapında yaşanan sosyal izolasyon ve karantina uygulamaları pek çok sektör için zorunlu bir değişim sürecini beraberinde getirdi. Yayıncılık sektörü de bu değişimin içinde. Peş peşe ertelenen, iptal edilen kitap fuarları, online kitap satışına olan ilginin artmasıyla zor günler yaşayan bağımsız yayıncılar... Yayın sektörünün önde gelen markaları bu zorlu süreci birtakım önlemlerle atlattı. Yaşananların sektöre olan yansımaları şu şekilde:

- Penguin Random House, bazı yazarlar ve ünlü kişilerle çocuklar için canlı kitap okuma / öykü saati yayınları gerçekleştiriyor. Bilgi için Penguin Kids: [instagram.com/penguinkids](https://www.instagram.com/penguinkids)
- ABD'de Bay Area bölgesindeki bağımsız kitabevlerini desteklemek için sanal edebiyat etkinlikleri başladı. Etkinlikler kapsamında yazarlarla soru-cevap ve kitap okumaları yer alıyor. Etkinlik için satışa sunulan biletlerin belirli bir ücreti yok, isteğe bağlı olarak 0-100 USD arası bir ücret ödenebilecek. Gelirler doğrudan ihtiyaç sahibi kitabevlerine gidecek.
- BookCon, yeni başlattığı Sanal Yazar Turları etkinlik serisine ek olarak sanal bir okuma maratonu başlattı ("Read-a-Thon"). Yazarlar, BookCon facebook hesabında 15'er dakikalık okuma yapıyor ve soruları cevaplıyorlar.
- Berlin merkezli sanat kitapları yayıncısı Hatje Cantz, kendi 75 yıllık tarihini gösterdiği bir online prodüksiyon sunuyor: <https://art-on-the-beat.com/>. Sitenin videolar, görseller ve kitaplarla sürekli zenginleştirilmesi hedefleniyor.
- Barnes & Noble, 500'den fazla mağazasını geçici olarak kapattı ve tüm departmanlardan pek çok çalışanını ücretsiz izne çıkardı. Açık kalan mağazalarında aynı anda 10 kişiden fazla müşteri içeri alınmıyor. Mümkün olan yerlerde, önden sipariş ve ödeme ile "kaldırımdan alma" uygulamasını yürütüyorlar.
- Birleşik Krallık'ın en büyük kitap toptancısı olarak bilinen Gardners, yoğunluktan ve çalışanlarının sağlığını tehdit ettiğinden, geçici olarak durdurduğu eve teslimat hizmetini yeniden başlattı. Kitabevleri üzerinden yapılan online veya telefonla siparişler de teslim edilebiliyor.
- İtalya'da Gruppo Mauri Spagnol adlı yayın grubunun Garzanti markası altında, "Her Şey Yoluna Girecek: Karantina Zamanında Yazarlar" adlı bir e-kitap yayımlanacak. Çalışmanın tüm geliri, İtalya'nın en çok ölüm yaşanan Bergamo bölgesindeki bir hastaneye ve hastanenin çalışanlarına bağışlanacak.

MARGARET ATWOOD'UN HİKÂYESİ SİNEMAYA UYARLANIYOR

Ratcatcher ve *We Need To Talk About Kevin* gibi filmlere imza atan yönetmen Lynne Ramsay, *The Handmaid's Tale*'in (*Damızlık Kızın Öyküsü*) yazarı Margaret Atwood'un kısa hikâyesinden uyarlanacak bir proje üzerinde çalıştığını açıkladı. Lynne Ramsay, 40 yıllık kariyeri boyunca dokuz kısa öykü koleksiyonu yayımlayan Margaret Atwood'un hangi kısa hikâyesini uyarlayacağını açıklamazken proje hakkında detay vermektan kaçındı.

HARRY POTTER DA EVDE!

Dünyaca ünlü Harry Potter serisinin yazarı J.K. Rowling, Koronavirüs nedeniyle evde kalmak zorunda olan okurları için yepyeni bir dijital hizmeti yürürlüğe koydu. Harry Potter at Home adıyla anılan bu sayfa, yazarın Wizarding World adı altında markalaşan internet sitesinde yer alıyor. Ücretsiz sesli kitaplar, videolar ve özlenen Hogwarts günlerinden tadımlık kareler! Yazarın Harry Potter at Home adıyla Twitter üzerinden duyurduğu site biraz sihre ihtiyaç duyan herkese hitap ediyor.

“Sonu görülemeyen tünelin karanlığında yakılan bir el feneri.”

İkinci Hayat'ta "yer duygusu" üzerine düşünüyor Nurdan Gürbilek. Bir yandan "yer"e, "yurt"a, "ev"e edebiyatın, bazen sinemanın açtığı kapılardan giriyor; kökenlere ve başlangıçlara, kaçanlara ve dönenlere, eve ve sırlarına yakından bakıyor. Diğer yandan anlatı, üslup ve dili bu ana eksen etrafında değerlendiriyor; "dilsel vatan" ve sınırları üzerine düşünüyor. Bazı sorular eşliğinde: Kapısını başkalarına sınıksız kapatmış bir kompartmana, bir özel sığınağa, bir kişisel hücreye mi dönüşecek ev, yoksa o koruyucu hücreyi geniş bir ortaklık zemininde yeniden tanımlayabilecek miyiz? Etrafına kalın duvarlar çekmiş bir "coğrafya kaderdir"e mi sürükleniyoruz, yoksa daha geniş bir yurt tanımına ulaşabilecek miyiz?

İKİNCİ HAYAT - KAÇMAK, KOVULMAK VE DÖNMEK ÜZERİNE DENEMELER

Nurdan Gürbilek
METİS KİTAP

CİNGÖZ RECAİ-BEYAZ CEHENNEM

Kolektif
ÖTÜKEN NEŞRİYAT

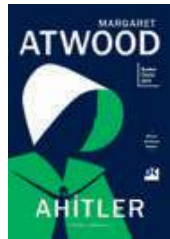

İlk defa 10 Ağustos 1952-8 Ekim 1952 tarihleri arasında Ulus gazetesi tarafından tefrika edilen ve 1955 yılında kitaplaşan *Beyaz Cehennem*, uluslararası bir uyuşturucu şebekesinin İstanbul'da işlediği cinayetle başlayan hadiseleri konu edinir. Cinayetin duyulmasıyla birlikte konuyla alakadar olan Cingöz Recai, türlü kılıklerle uyuşturucu şebekesinin peşine düşer. *Beyaz Cehennem*, sinema tarihi açısından da Cingöz Recai serisinin önemli bir parçasıdır. Roman, Zeynep Rade'nin takdimi ve Prof. Dr. Seval Şahin'in notlarıyla sunuluyor.

Kanadalı yazar Margaret Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* romanının devamı niteliğindeki *Ahitler* Türkçede. 2019 Booker Ödülü'nü kazanan romanda ilk kitabın kaldığı yerden on beş yıl sonrası anlatılıyor. Teyzeler, Damızlık Kızlar ve onların kızları, canları pahasına savaşıp Duvar'ı yıkarak totaliter Gilead rejimini tarihin derinliklerine gömüyorlar. Ve *Ahitler* yazılıyor: Köleleştirilmiş kadınların öfkesiyle, özgürleştirilmiş bir nesil için...

AHİTLER

Margaret Atwood
ÇEV: Canan Silay
DOĞAN KİTAP

OĞLUNUN KALEMİNDEN AHMET MİDHAT EFENDİ VE DÖNEMİ

Kamil Yazgıç
VAKIFBANK KÜLTÜR YAYINLARI

Oğlunun Kaleminden Ahmet Midhat Efendi ve Dönemi, "Küçük Ahmet" in Mısır Çarşısındaki esnaf çırağılığından "Ahmet Midhat Efendi"liğe uzanan entelektüel yolculuğuna, Rusçuk memuriyetinden *Tercüman-ı Hakikat* yıllarına, Hamidiye dönemindeki gazetecilik maceralarından meşhur Beykoz yalısındaki gündelik yaşam ritüellerine ve elbette Ahmet Rasim'den Muallim Naci'ye, Nigâr Hanımdan Hüseyin Rahmi Gürpınar'a dek dönemin önemli aydınlarının yer aldığı bir anekdotlar galerisi...

Absürt tiyatronun kurucusu olarak nitelendirilen Fransız-Rumen sanatçı Eugène Ionesco'dan tiyatro, yazarlık, kendi oyunları ve dilin imkânları üstüne notlar, yazılar, söyleşiler, yanıtlar... *Notlar ve Karşı-notlar*, "sözcüklere hiç söylemek istemedikleri şeyleri söyletmek" isteyen bir yazardan her türlü anlam arayışına karşı bir tür ilkyardım çantası.

NOTLAR VE KARŞI NOTLAR

Eugene Ionesco
ÇEV: Hanife Güven

YKY

TAY VEYA HİÇ

Mustafa Muharrem
İZ YAYINCILIK

Tay veya Hiç, Mustafa Muharrem'in yedinci şiir kitabı. Kendi dönemindeki şairlerin arasında ontolojik endişenin kıvılcımını çaktığı imgesel şiirleriyle özel bir yeri olan Mustafa Muharrem, *Tay veya Hiç* ile, kendi şiir evrenini genişletmeye devam ediyor.

Hayatımızdan çalan bir düşman mı yoksa gerçekten kendimiz olabildiğimiz, kendimizle olabildiğimiz tek zaman mı? Bazen davetsiz bir misafir bazen çağrılrsa da gelmeyen... Bazen düşülen bazen kalınan... Herkesin uykuya ve uyumaya dair deneyimi biricik. Bu kitapta uykunun her halini bulacaksınız. Sümer Kral Destanları'ndaki uyku ile ilgili bölümler, 24 edebi deneme ve 3 öyküyü bir araya getiren *Müstakil Eylem*, okuru uyku üzerine biraz daha düşünmeye ve konuşmaya davet ediyor.

MÜSTAKİL EYLEM

Kolektif
KARAKARGA YAYINLARI

NE REZALET

Paulina Flores
ÇEV: Zeynep Çelikel

NOTOS

Şilili genç yazar Paulina Flores "Ne Rezalet" öyküsüyle Roberto Bolaño Öykü Ödülü'ne değer görüldü. Öykülerini topladığı aynı adlı kitabı *Ne Rezalet*'te aile, dostluk ve ten ilişkilerinden sarsıcı kesitler sunuyor. Doksanların Şili'sinden sosyal medya çağına uzanan bu dokuz öykü travmatik anılar, beklenmedik utançlar ve kabullenilmiş mutluluklarla örülü. İşsizlik ve geçim sıkıntıları, sıradanlık bunalımları, anne baba kompleksleri, tavsayan arkadaşlıklar, ters giden yakınlaşmalar, kötü kahramanlar...

SALGIN ROMANLARI

Tüm dünyada yerleşik kurumsal süreçleri ve ekonomik sistemleri kökünden sarsacağı kesin görünen COVID-19 salgınına tepkileri değerlendirirken ya da salgının sadece insan sağlığına değil, siyasal ve ekonomik sonuçlarını da hesaplarken edebiyattan niçin yararlanılmasın? Sonuçta, klasiklerden çağdaş romanlara salgınla ilgili edebiyat metinleri en basitinden bize benzer krizlerin, sarsıntıların geçmişte nasıl yönetildiğini öğrenme fırsatı verecek.

Çok tuhaf zamanlardan geçiyoruz. Örneği, beni ilgilendiren alandan vereyim: Yale Üniversitesi'nde Fransız edebiyatı bölümünden Alice Kaplan, COVID-19 salgını dolayısıyla bugünlerde zorunlu olarak online'a dönüşen derslerinde Albert Camus'nün *Veba*'sını işliyor ve "Bu romanı tam da bir salgının ortasında okumak iktidar edeyim ki çok acayip bir deneyim," diyor. Derslerine katılanlar arasında, salgının hareket noktası sayılan Wuhan'da yaşayanlar bile var. Kaplan, insanların, her zorlu toplumsal kriz döneminde olduğu gibi bu kez de hayatta ilgili bir çeşit anlam arayışına giriştiklerini anlatıyor. *Veba*'nın satışlarının, geçen iki ay içinde Avrupa ve Amerika'da rekor kırmasının sebebi bu.

Şasacak bir şey yok aslında. Tüm dünyada yerleşik kurumsal süreçleri ve ekonomik sistemleri kökünden sarsacağı kesin görünen COVID-19 salgınına tepkileri değerlendirirken ya da salgının sadece insan sağlığına ilişkin değil, siyasal ve ekonomik sonuçlarını da hesaplarken edebiyattan niçin yararlanılmasın? Sonuçta, klasiklerden çağdaş romanlara salgınla ilgili edebiyat metinleri en basitinden bize benzer krizlerin, sarsıntıların geçmişte nasıl yönetildiğini öğrenme fırsatı verecek. Daha da önemlisi bu edebiyat yapıtlarını okursak, içimizde gizlenen yabancı düşmanlığın, ırkçılığın, ayrımcılığın, söylemeye dilim varmıyor ama, güçsüz olanı dışlama eğilimimizi gösteren bir ayra bulacağız karşımızda. Örnek istiyorsanız, salgında can kayıplarının artışı ülkemizdeki yabancılara üzerine ykanları yahut iki nefes almak için sokağa çıkan yaşlılara yapıtları, mesela üzerlerine içi su dolu balonlar fırlatmaları hatırlayalım.

Edebiyatın salgınlarla ilişkisi denince akla gelen ilk örnek, antik Yunan şairi Homeros'un *İlyada* destanı. *İlyada*, bir salgın anlığıyla acılıyor. Kral Agamemnon, Truva yakınlarındaki bir şehrin başrahbiri kızını kaçırıp kendine köle yapmış, bunun üzerine de Apollon Yunan ordularını kasıp kavuracak bir veba salgını başlatmış... Lanetin de ancak

Agamemnon masumiyetten elini çektiğinde, yani genç kıızı serbest bıraktığında ortadan kalkacağını söylemiş.

İkinci örnek İtalyan Giovanni Boccaccio'nun *Decameron*'u... 1348 yazında Avrupa'yı toplu ölümlerle sarsan büyük veba salgınından kaçmaya çalışan yedi kadın ve üç erkekten oluşan bir topluluk, şehri terk edip Floransa'nın kırsalına sığınmak için yola çıkar. Soluklanmak için verdikleri molalardan birinde de bir karar alırlar: Azıcık eğlenmek, 'aklın sınırları dışına taşımayan zevkler tadabilmek' için on gün boyunca her biri onar öykü anlatacağıdır. Böylece ahlak, aşk, cinsel politika, ticaret ve güç üzerine toplam yüz öykü anlatılmış olur.

Decameron iki yönden önemli: Birincisi, felaket dönemlerinin de hikayelerin hayatı rolünü vurguluyor. İkincisi kimilerince, kadınlara yönelik edebiyatın da ilk örneği sayılıyor. Zira Boccaccio önsözünde kitabıyla sevenlerin, özellikle de seven kadınların acılarını hafifletmeyi amaçladığını, *Decameron*'u, işleri nedeniyle sık sık uzak ülkelere giden kocalarının dönüşünü beklemeyle ömür tüketen kadınlar için yazdığını belirtmiş.

Nevzat Erkmen'e veda

Geçen ay COVID-19'dan dolayı kaybettiğimiz çevirmen, yazar ve yayıncı Nevzat Erkmen, James Joyce'un *Ulysses* kitabının 'Çevirenin Sözü' bölümünde şunları yazmıştı: "Joyce'un *Ulysses*'i bir yolculuk. Homeros'un *Odysseia*'sı gibi... Hepimizin yaşam serüvenini simgeleyen bir Tinsel-Tensel Yolculuk... *Ulysses*'i çevirmek de bir yolculuk -hiç bitmeyecek. Ben o tanımsız labirente acımasız devlerle kapıştım, fethat deniz kızlarıyla oynadım, Dublin insanlarıyla ne oyunlar oynadım, sokaklarıyla yoldaş oldum, Joyce'un ulusesini dinledim de dinledim, bir Mr. Bloom olup çıktım."

Üçüncü örnek, İngiliz yazar Daniel Defoe'nun kaleme aldığı *Veba Yılı Günlüğü*. 1722'de basılan kitap, Büyük Veba Salgını'nın patlak verdiği 1665'te yaşananları günce diliyle anlatıyor. (1665'te beş yaşında olan Defoe'nun anlattıklarını "uydurduğunu" düşünenler de var, gerçek bir günce bulup onu tek satırını değiştirmeden yayınladığına inananlar da... Bir görüşe göre de güncenin yazarı Defoe'nun salgında ölen amcası. Kitap o kadar realist bir dille kaleme alınmış, dönemin Londra'sı sokak adlarına kadar öyle büyük bir titizlikle aktarılmış ki, böyle düşünülmesi normal. Sonuçta Daniel Defoe sadece roman türüne adını koymakla kalmamıştı. O aynı zamanda araştırmacı gazeteciliği de başlatan kişiydi. *Veba Yılı Günlüğü*'nü yazarken şehri karış karış gezdiği, en kuytu sokaklarda bile saatler harcadığı biliniyor.)

Bu girişin ardından gelin, salgın hastalıklara dair birkaç önemli romana bakalım...

Herkes kendi vebasını içinde taşır

Günün birinde fareler lağımlardan, kalorifer dairelerinden çıkıp sokaklarda ölmeye başlarlar. Apartman kapıcılarından başka kimsenin ciddiye almadığı bu olay, zamanla korkunç boyutlara ulaşır ve insanlar da fareler gibi yollarda ölmeye başlar. Belirtiler apaçık vebaya işaret etmesine rağmen, kimse bunu kabul etmez, daha da kötüsü hastalıktan kaçabileceklerine inanırlar. Ölümünün önlenemeyecek bir hızla artmasına yol açan da başlangıçtaki bu inkâr hali olur zaten. Sonunda giriş ve çıkışlar kapatılır ve şehir bir yıl kadar karantina altına alınır.

1947 tarihli *Veba* adlı romanında Albert Camus tüm Avrupa'ya yayılan kapkara Nazi faşizmini bulaşıcı bir hastalık metaforuyla anlatıyor. Cezayir'in Oran şehrinde geçen

romanda hastalığa karşı alınan önlemler, Nazi işgaline karşı başlatılan direniş hareketine karşılık geliyor. Vebaya yakalananların acılarını hafifletmek için çalışan Dr. Rieux var bir de. Ona göre, veba ile savaşmanın tek yolu, dürüstlük. "Herkes içinde taşır bu illeti ve yeryüzündeki hiç kimsenin kendi içindeki vebaya karşı bağımsızlığı yoktur," diyor Camus'e göre yine de kurtuluş yoktur.

Dünyada kalan tek insanın hikâyesi

Mary Shelley'nin 1826 tarihli yarı fantastik, yarı otobiyografik romanı *Son İnsan*'da olaylar, 2070-2100 yılları arasında geçiyor. Roman, uygarlığın sonunun salgın hastalıklar, nükleer savaşlar, sibernetik isyanlar, doğaüstü olaylar ya da ekolojik felaketler yüzünden geleceğini öngören apokaliptik kurgu türünün ilk örneği.

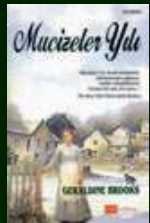
Tüm dünyayı etkisi altına alan büyük veba salgını sona erdiğinde, geriye tek bir insan; bomboş Londra sokaklarını bir çoban köpeğiyle birlikte dolaşan Lionel Verney kalmıştır. Mary Shelley, "alter ego'm, ikinci benliğim" der Verney için. Romandaki diğer karakterler de gerçektir. Bir yeryüzü cenneti arayışı uğruna tanıdığı herkesi peşinden sürükleyen Adrian, yazarın şair eşi Percy Bysshe Shelley'dir mesela. İstanbul'da öldüğünü öğrendiğimiz Lord Raymond karakteriyse, romantik dönemin en büyük şairlerinden olan Lord Byron'dan başkası değildir.

Poe'dan günahkâr renkler

Edgar Allen Poe'nun 1842 tarihli öyküsü *Kızıl Ölümün Maskesi* hızla ilerleyen ve insanlığın kökünü kurutacak gibi görünen bir veba salgını anlatır. Prens Prospero, "Kızıl Ölüm" olarak bilinen hastalıktan korunmak için kendi gibi bir grup aristokratla birlikte korunaklı bir manastıra kapanır ve ardından manastırın her biri farklı renkte döşenmiş yedi salonunda (yedi ölümcül günah) görkemli bir şenliği, bir maskeli baloyu başlatır. "Dış dünya kendi kendine bakabilir," der. "Bunu düşünüp kederlenmek budalalıktan başka bir şey değil." Gelin görün ki, Kızıl Ölüm de dış dünyanın kendi kendine bakabileceğini düşünmüş ve insan görünümüne bürünerek dans edenlerin arasına karışmıştır. (◀●▶)

Kahraman köy

Pulitzer ödüllü yazar Geraldine Brooks, 2001 tarihli *Mucizeler Yılı* adlı romanını, Eyam adlı bir köyün yaşanmış hikâyesine dayandırıyor. 1665 yılında Londra'dan yola çıkan gezici bir terzi, pazardan aldığı bir top kumaş vasıtasıyla, bu kendi halindeki sessiz köye vebayı getirir. İlk ölen de kendisi olur zaten. Köylüler ne yapacaklarını bilemezler önce ama günler süren toplantıların sonunda bir karar alırlar: Kaçıp kendilerini kurtarmak yerine, sonunda öleceklerini bile bile evlerinde, köylerinde kalırlar. Amaçları kendilerini feda ederek hastalığı burada tutmak, salgının tüm ülkeye yayılmasını engellemektir.

POSTMODERN ÖYKÜ DENİNCE: JORGE LUIS BORGES

Jorge Luis Borges'in öykülerinde görülen çok seslilik, metinlerarasılık, gelenekle kurulan bağ, parodi, ironi, pastiş yaklaşımları postmodern öykülerin en parlak örnekleri arasında sayılır. Üstkurmaca, gerçek ve gerçek dışının iç içe geçmesi, dil oyunları, metinde anlatıcının sürekli devrede olması, tamamlanmamış anlatılar, çoğulculuk, çok katmanlılık onun öykü anlayışının özellikleridir. Alef de bu anlatım biçimlerine yaslanır.

Modern öykünün öncü, yol açıcı öykücülerinden Jorge Luis Borges'in (1899-1986), Türkçedeki en iyi öykü toplamlarından biri çevirmenleri Tomris Uyar, Fatih Özgüven, Fatma Akerson, Peral Bayaz olan *Alef* adlı eseridir. Onun özellikle temel vurguları olan labirentler, rüya ve zaman bu kitaptaki öykülerde belirgin bir şekilde yer alır.

Borges öyküye farklı bir bakış açısı getirirken, edebiyatı, kültürü, sanatı öyküsünün öznesi yapar. Dünyanın bütün dillerine, kültürlerine, yazarlarına, sanatçılara, şairlerine, sonra ansiklopedilerine, masallarına, kutsal kitaplara uzanır ve bütün bunları imgelere dönüştürerek öyküye boca eder. Bu yüzden Borges tümüyle bir kavram, kültür, felsefe öykücüsüdür. Neredeyse bütün bir insanlık tarihini yeniden yorumlamaya girer. Apaçık düş gören bir vakanüvistir o. Kitaplar, metinler, yazarlar arasında gidip gelir. Kitaplar pek çok öyküsünün ana temasıdır. Kahramanlar, yazarlar, görüşler yeniden üretilir. Tarih, mitoloji, teoloji öyküyü kaplar. Öyküleri, bir yazarlar, kitaplar galerisi gibidir. Şairler, krallar, gezginler dolaşır öykülerde. Hiç ilgisiz bir durumda kitap devreye girer. Birazdan gangsterler tarafından öldürüleceğini bilen adamın elinde *İlahi Komedi* vardır. ("Bekleyiş").

Yazıyı yaşayan ve büyüyen bir şey olarak görür. Ona göre insanlara yön veren kitaplardır. Kitaplar insanlığın birikimidir. Dünya edebiyatını bir orman olarak niteler ve burada gezinir. Ancak kimi vakit bu orman yakılır. ("Tanrıbilimciler", "Meclis") Kitapların toplu yakılmalarını sembolik bir vurgu olarak sık sık anar. Pek çok öyküsü kitaptan ulaşılan bir bilgi üzerine oluşur. Zaman zaman kitaplar ve labirenti iç içe işler. Hatta bunların aynı şeyler olduğunu vurgular.

Zamanlar arasında gider gelir

Borges kuralcılığı reddeder. Söylenecek her şey söylenmiştir, bu yüzden de ne yaratımdan ne de orijinallikten söz edilebilir. Metin dışı imkânsızdır. Özgünlük yoktur, her şey kopyadır, taklittir. Bütün yorumlar birbirinden ürür. Güzellik, estetik duygusu seçkinciliktir ve reddedilmesi gerekir. Ona göre yenilik saçmadır. Her şey daha önce yapılmıştır. Yeni bir şey yaratabileceğimizi sanmak derin bir aldanıştır.

Görünen gerçek aldatıcıdır, en küçük şeyle bile bütün varlıklar kavranabilir, aynalar gerçekleri çoğalttığı için kötüdür, ölüm bilindiği için problem değildir, asıl problem sonsuzluktur. Borges özellikle zaman kavramını önemser. Onun için durağan, donuk bir zaman yoktur. Sürekli zamanlar arasında gider gelir. Şövalye kılıçlarıyla kabadayı bıçakları aynı öyküde parlar. Düş ve gerçek, dün ve bugün, tarih ve güncel birbirine karışır. Çünkü zaman gerçek dışıdır. "Öteki Ölüm"de birden fazla zaman olduğunu, psikolojik zaman fikrini ve zamanı geri çevirmeyi işler. "Öteki Ölüm", geçmişteki bir olayın değişip değişmeyeceğini tartışır. İç savaşın birinde savaştan kaçan, korkan bir kahraman daha sonra korkaklığı yendiği için geçmişini de değiştirmiştir. Artık o savaştan kaçmamış gibidir. Kitaba da adını veren "Alef"te, yeryüzündeki bütün yerlerin, her açıdan, açık seçik, birbirine karışmadan, göz kamaştırmadan görüldüğü dünyadaki tek nokta olan Alef anlatılır. Öyküde evrenin kökeni ve sonsuzluk düşüncesi gündeme getirilir. Bu noktadan (Alef'ten) bakan kişi evreni görüp onu kucaklasa da anlatamaz. Dil yetersizdir. Bakan gözlerin yakaladığı şey eş zamanlıdır, ama bunu yazıya dökünce zaman içinde sıralanmak zorundadır. Çünkü dil sıralayıcıdır.

Borges tümüyle bir kavram, kültür, felsefe öykücüsüdür. Neredeyse bütün bir insanlık tarihini yeniden yorumlamaya girişir. Apaçık düş gören bir vakanüvistir o. Kitaplar, metinler, yazarlar arasında gidip gelir. Kitaplar pek çok öyküsünün ana temasıdır. Kahramanlar, yazarlar, görüşler yeniden üretilir. Tarih, mitoloji, teoloji öyküyü kaplar. Öyküleri, bir yazarlar, kitaplar galerisi gibidir. Şairler, krallar, gezginler dolaşır öykülerde. Hiç ilgisiz bir durumda kitap devreye girer. Birazdan gangsterler tarafından öldürüleceğini bilen adamın elinde *İlahi Komedi* vardır.

Cesaret, ayna, labirent, zaman etrafında öykülerini kurgularken hep bir düş öykücüsü olduğunu öne çıkarır. Ona göre “yazın güdümlü bir düştən başka bir şey değildir.” Gerçeğin kavranması yüzeyden mümkün değildir. Bu yüzden gerçek dünya ile fantastik dünyanın ayırt edilemeyeceği görüşündedir. Hem gerçek hem düşsel karakterleri aynı öyküde karşı karşıya getirir. Anlattığı her öyküde aynalar, labirentler ve simetrilerle karşılaşan Borges aslında apaçık bir masalcıdır da. Düş gören, gördüğü düşleri masallara dönüştürüp anlatan çağdaş bir masalcı. O, *Binbir Gece Masalları*’nın rüyalarını öyküsüne taşır. “Eşikteki Adam” öyküsünde şöyle denir: “Hikâyede belli bir eskil sadelik olduğunu söylemek gerek, bunun gözden kaçırılması yazık olur - doğruca *Binbir Gece Masalları*’ndan fırlama bir şey.” Onun yorumuna göre hayat, uyku ve uykusuzluk, gerçek ve düş olarak ayrıştırılır-

Jorge Luis Borges

maz. Pek çok öykü kahramanı için düş/rüya bir yol gösterici, rehberdir. Jorge Luis Borges fantastik anlatımı önemseyen yazarlardandır. Ona göre yüzeysel yaklaşımla gerçeğin kavranması mümkün değildir. Bu yüzden gerçek dünya ile fantastik dünyanın ayırt edilemeyeceği görüşündedir.

Metinlerarası ilişkiler kurar

Labirent sıklıkla başvurduğu metaforlardan biridir. Kitaptaki labirentte bir ölümün anlatıldığı “Labirentinde Ölen Kral İbni Hakan El-Buhârî” öyküsünde labirent şöyle tarif edilir: “Yalanların en büyüğünden başlayacağım- o akıl almaz labirentten. Bir kaçak labirente saklanmaz. Kendisine denize bakan dik bir kayalığın tepesinde her gemideki mürettebatın en uzaktan bile görebileceği kızıl renkte bir labirent yapmaz. Bütün dünya zaten bir labirentken kendi kendine ne diye labirent yaptırsın? Londra, gerçekten saklanmak isteyen biri için, bütün koridorları bir gözetleme kulesine çıkan bir yapıdan daha iyi bir labirenttir.” *Alef*’teki diğer “İki Kral ve İki Labirent” öyküsünde misafiri olduğu Babil kralının kendisine oynadığı labirent tuzağından kurtulduktan sonra onu daha büyük bir labirente, dünyaya, uçsuz bucaksız çöle bırakarak intikamını alan bir başka kralın hikâyesi anlatılır.

Jorge Luis Borges’in öykülerinde görülen çok seslilik, metinler arası, gelenekle kurulan bağ, parodi, ironi, pastiş yaklaşımları postmodern öykülerin en parlak örnekleri arasında sayılır. Hem gerçek hem düşsel karakterleri aynı öyküde karşı karşıya getirir. Bütün bunlar da postmodern öykü anlayışının önemli özellikleridir. Metinler arası ilişkiler onun en tipik anlatım özelliklerinden biridir. Kitapları, şairleri, romancıları, öykücülerini öykülerin merkezine oturtur. Orada, bu büyüdü dünyada gezintiler yapar. Üstkurmaca, gerçek ve gerçek dışının iç içe geçmesi, dil oyunları, metinde anlatıcının sürekli devrede olması, tamamlanmamış anlatılar, çoğulculuk, çok katmanlılık onun öykü anlayışının özellikleridir. *Alef* de bu anlatım biçimlerine yaslanır. (•••)

ALEF

Jorge Luis Borges

CEV: Fatih Özgüven, Tomris Uyar,
Fatma Akerson, Peral Bayaz Charum

İLETİŞİM YAYINLARI

AHMET MUHİP DIRANAS: ŞİİRİN BÜYÜK GÖĞÜNDE PARLADI

Sanatçıyı “sanat denen harikulade alevin etrafında dolaşan insan pervanelerinden biri,” olarak tanımlayan Dıranas, resmin ve müziğin etrafında kanat çırpı durdu gençliğinden beri. Fakat rüzgâr onu her seferinde şiire taşıdı.

Bir köy yıldızıydı, büyük bir göğü vardı

Çünkü gözleriyle fotoğraf çekiyordu, klik sesi çıkarmadan. En fazla titriyordu kirpikleri. Resimler düşüyordu hafızasına her ürperişte. Çocuk bir çobandı, güdüyordu güneşi, ağaçları, dereleri. Büyük bir ısıklık: Fiyuuuuuu! Koyunları gütmekte ne var! “Yet bu yana! Avarayım, yet, yürü!” Salı Köyü’nde orman vardı, orman. Dıranas’ın ömrü boyunca vazgeçmediği dost. “Beni ihtiyarlığa doğru götüren bütün yıllar ve yollar boyunca hulyâlarımda küçüklüğümün ormanlarını kurdum,”² diyordu bir yazısında.

Yalnız orman değildi ya uçsuz bucaksız olan. Gökyüzü ve deniz de vardı çocuk hesabında. “Büyük” kelimesini kullanmak istiyordu şair, büyük harfleri vardı. “Ben büyük şarkıları severim; büyük olsun / Deniz gibi, gökyüzü gibi her şey ve mahzun.”³ “Ve denizde bir temiz, yıldızlı gökyüzü, / Büyük su’yu özleyen çocukların yüzü”⁴ mısralarında gök ve denizden büyük bir şarkı yaptı. Yine de kesilmedi hızı, daha çok kullanmak istiyordu “Büyük” kelimesini. Sonunda buldu yerini. Üç kere tekrarladı heyecanından: “O gökyüzü ve öylesine gerçek; / Büyük, büyük, büyük, kocaman çiçek.”⁵

Güzel şeyleri seviyordu, kaçamazdı şiirden

“Hamamönü kaldırımlarından çocukluğumun ayak izlerini silemezler,”⁶ cümlesi şairin lügatinde, Sinop’tan Ankara’ya yoksulluğumuzu taşıdık demektir. On yaşındaydı Taşmektep’e nakli yapıldığında. Birkaç senesi daha vardı şiirle tanışmak için. Edebiyat, ortaokul sıralarında beklemekteydi onu. Yayımlanan ilk metni bir öyküydü: “Çiçek.” Okul dergisinde açmıştı beklemediği bir anda. Sıra şiirdedi. Akşamı harçlığını çıkarmak için çalıştığı kitapçıda Abdullah Cevdet’le karşılaşmış, o sıralar yazdığı bir şiiri göstermişti ona. “İçtihad” dergisinde yayımlanan “Köpek Havlamaları” adlı şiiri dayısının ölümüne bir ağıttı Dıranas’ın.

Gerçek şiir, ortaokul koridorlarında Faruk Nafiz kılığında gezmekteydi hâlbuki. “Şiir ilâhı” gibi yürüyen bu heybetli adam yüzündendi belki de Dıranas’ın nazma meyledişi. Fakat heyhat! Şiiri için, “Yok, yok. Bunda iş yok. Boşu boşuna bunlarla uğraşmasın, derslerine baksın,” demişti sınıf arkadaşlarına. Cennetten kovulmuştu Muhip. Yanmıştı iki ay kurtarıcısıyla karşılaşana dek. Tanpınar’dı bu kurtarıcı; lise kısmının edebiyat öğretmeni. Arkadaşları bu kez onun kapısını çalmışlar, Dıranas’ın aynı şiirini ellerine bırakmışlardı ustanın. Tanpınar Dıranas’ı odasına çağırdı; “yerler kitaplarla dolu idi, darmadağın atılmış vaziyette.” Genç şairi karşısına oturttu. Oku, dedi şiirini. Çok beğenmişti. Sonra kitaplarının içinden birini çekip Dıranas’a verdi: “Bunu okuyacaksınız!” Kitap Baudelaire’in *Fleurs du Mal/Kötülük Çiçekleri*’ydi. Fransızcası o sıralarda bu kitabı okuyacak düzeyde olmasa da azmi bu lisanı öğrenecek düzeydeydi.

Portreler, notalar büyütüyordu

Sanatçıyı “sanat denen harikulade alevin etrafında dolaşan insan pervanelerinden biri,”⁷ olarak tanımlayan Dıranas, resmin ve müziğin etrafında kanat çırpı durdu gençliğinden beri. Fakat rüzgâr onu her seferinde şiire taşıdı. Resim sanatından “boşlukları doldurmayı”, “ölü şekilleri canlandırma” ve “deforme etmeyi” öğrendi yeni bir gerçeklik yaratabilmek için. “Bir bahara açık duran penceresinde / Belki bir gün gelir geçmiş zamanı arar / Diyerek bu portreyi çizdi sanatkar, / Bir oda içinin ışık ve gölgesinde. / Verdi bir başka renk, başka biçim, hasından; / Diledi ki bir ölümsüz ömür yaşasın...”⁸ diyordu Portre şiirinde.

Müzik sanatından ritmi ve ahengi öğrendi. Durak ve vurgu yerlerini değiştirerek hece veznini kendine göre yorumladı. Mısra yerine birkaç mısradan oluşan şiir cümlelerine yöneldi. Dıranas, sanatçının eserini yalnız düşüncesiyle yapamayacağını, eserinin üzerinde bütün vücudu ve hayatıyla çalışması gerektiğini söylüyordu. Ona göre kâinatın yaratılışında Allah’ın varlığı bile bir ritim ve ahenk üzerinde mevcuttu ve

sanat kâinatındaki bu esrarlı ritmi arayıştan ibaretti. Bu ilâhî düzene, bu sağlam yapıya ve bu ahenge ulaşabilmesi şarttı sanatın.⁹ Kar şiiri bu ses ve ahengin en güzel yansıdığı bir aynaydı kuşkusuz: “Buğulandıkça yüzü her aynanın / Beyaz dokusunda bu saf rüyanın / Göğse uzanır- tek, تنها- bir kamış / Sırf unutmak için, unutmak ey kış! / Büyük yalnızlığını dünyanın.”¹⁰

Bir şiirle anılmak istemezdi

Kimi okurlar tarafından “Fahriye Ablâ”ya mahkûm edildi Dıranas. Olvido, Kar, Ağrı ve daha ne şiirleri vardı hâlbuki. Hayatı boyunca tek bir şiir yazmış gibi muamele görmek üzüyordu Ahmet Muhip’i. Şiirdeki “Hatırada kalan şey değişmez zamanla,” mısraındaki “Hatırada” kelimesi “Hatırda” kelimesine evrilmişti sanki. Beyazıt meydanındaki Çınaraltı Kiraathanesi’nde Edip Cansever’e bu yüzden yakınmış, “Keşke Fahriye’yi hiç yazmasaydım,” demişti. Üstelik şiirdeki “En sonunda varmışsın bir Erzincanlıya,” mısraı yüzünden Erzincanlıların tepkisine maruz kalmıştı şair. Oysa bu tamamen şiir tekniğiyle ilgili bir kafiye tercihiydi. Doğrusu Fahriye Ablâ az iş açmamıştı hayattayken Ahmet Muhip’in başına. Vefatından sonra dahi peşini bırakmamış, ölümünün 25. yılında düzenlenen anma toplantısında eşi Münire Dıranas’ı zor durumda bırakmıştı. Şiirin yazıldığı sırada henüz doğmadığını, şairle evlendikleri sırada Fahriye’nin yetmiş yaşında olduğunu söyleyen Bayan Dıranas, Fahriye Ablâ’yı kıskanmasa da konuşulmasından rahatsızlık duyduğunu belirtiyordu törende.

Sanatın millî bir kimliği olmalıydı kök salabilmesi için

Dıranas’a göre bir sanat eserinin değer kazanabilmesi ancak millî bir kimliğe kavuşturulmasıyla kabil olabilirdi. Yani sanatkar eserine “Bir millete has anlayış görüş ve duyuşu koyabilmeli, bir memleketin; âdetleriyle, gelenekleriyle, destanlarıyla, yaşama tarzı ve tavrı, inanışlarıyla, aşklarıyla ruhunu”¹¹ naksedebilmeliydi. Ahmet Muhip, 1949 yılında Zafer Gazetesi’nde yazdığı “Zavallı Necdet” başlıklı yazısında Batı hayranlığı ve beraberinde gelen aşağılık duygusunu Tanzimat’tan miras kalan bir hastalık olarak nitelemekte, “Yüz yıldan beri garp hayranlığı içinde dışarıdan ha bire şekil aldık, içeriden ha bire muhteva, öz verdik. Binlerce yıllık bir tarih örsünde dövüle dövüle, bir coğrafya imbiğinden

süzüle süzüle değer almış nice erdemliliklerimizi, gide gide boş, gülünç özentilere kurban ettik. Durmadan iç zenginliği verdik, şatafat aldık. Ahlak güzelliğini makyajla değiştik,”¹² demektedir.

Kimlik sorununun çözümünü bir Türk Akademisi kurulmasında arayan Dıranas, ilmin, fikrin ve sanatın şahsiyetine kavuşması için bu kurumun hayati öneminden söz etmektedir: “Bize bir akademi elbette lazımdır. Kurmakta geç bile asırlarca geç kalmışsınız... Akademi bir milletin benliği demek olan ilmi ve sanatı layık olduğu haysiyetine kavuşturur, fikir adamına, bilgine, sanatkâra cemiyeti şapka çıkarmaya zorlar...”¹³

Olvido bir eve özlem şiiridir

Dıranas’ın bir tiyatro oyunu, Olvido şiirinin de anahtarı gibidir. “Çıkamaz” adlı bu oyunun kahramanı Emin, gece eski mahallesinin sokaklarında dolaşırken bu sokaklarda ne aradığı sorulur kendisine. Cevabı şöyledir: “Ben o evde doğmuşum. Arada bir gelirim böyle... Geçmiş günleri gözetlerim zaman çatlağından... Anam, babam... Çoktan toprak oldular ya...”¹⁴

Hüzünle neşenin harmanıdır Olvido. Yalnızlığımızı hatırlatarak bizi yaralayan hoyrat akşamüstleri, beraberinde unutulmuş güzellikleri de getirmektedir çünkü. “İşte, doğduğun eski evdesin birden, / Yolunu gözlüyor lamba ve merdiven.”¹⁵ Kederlerin lavanta çiçeği koktuğu, aşkların ve şiirlerin yarım bırakıldığı, dünyanın sular altında kaldığı, kardaki ayak izlerinin çiçeğe dönüştüğü bir yerdir burası. “Aldan, gelmiş olsa bile ümitsiz kış; / Her garipsi ayak izi kar içinde/ Dönmeyen âşğın serptiği çiçekler...”¹⁶

Olvido ruhlarımızı altüst eden bir şiirdir çünkü ölmüş anılarımıza ruhunu üfler. Şairin “Selam” adlı şiirindeki “Ey, saf kalbimizde doğmuş ve ölmüş anlar!”¹⁷ mısrası belki de Olvido’nun kayıp bir parçasıdır. “Ayrılış” adlı şiirindeki “Gün batıyor, gün batıyor / Evimi, eşyayı, paramı / nem varsa yaksam ve bir an / Kaybetsem kara bir duman / Arkasında hafızamı / Koşsam, koşsam, koşsam, koşsam...”¹⁸ mısraları da. (•••)

¹ Ahmet Muhip Dıranas, *Şiirler*, “Mektup” şiiri, Adam Yayınları, İstanbul 1995, s. 122. ² Mustafa Kırıcı, Ahmet Muhip Dıranas-Hayati, *Fikirleri, His Dünyası, Akçağ Yayınları*, Ankara 1997, s. 13. ³ Ahmet Muhip Dıranas, *Şiirler*, “Büyük Olsun” şiiri, Adam Yayınları, İstanbul 1995, s. 64. ⁴ A.g.e., “Denizi Özleyen Çocuklar” şiiri, s. 75. ⁵ A.g.e., “Sen ve Gökyüzü” şiiri, s. 68. ⁶ Mustafa Kırıcı, Ahmet Muhip Dıranas-Hayati, *Fikirleri, His Dünyası, Akçağ Yayınları*, Ankara 1997, s. 15. ⁷ A.g.e., s. 39. ⁸ Ahmet Muhip Dıranas, *Şiirler*, Adam Yayınları, İstanbul 1995, s. 17. ⁹ Erdal Öz, “Dıranas’la 1962 Yılında”, *Milliyet Sanat Dergisi*, *Yeni Dizi*, Ağustos 1980, s. 7, s. 50-55. ¹⁰ Ahmet Muhip Dıranas, *Şiirler*, “Kar” şiiri, Adam Yayınları, İstanbul 1995, s. 55. ¹¹ Mustafa Kırıcı, Ahmet Muhip Dıranas-Hayati, *Fikirleri, His Dünyası, Akçağ Yayınları*, Ankara 1997, s. 47. ¹² Ahmet Muhip Dıranas, *Yazılar*, Haz. Münire Dıranas, YKY İstanbul 2000, s. 182. ¹³ Mustafa Kırıcı, Ahmet Muhip Dıranas-Hayati, *Fikirleri, His Dünyası, Akçağ Yayınları*, Ankara 1997, s. 80. ¹⁴ A.g.e., s. 145. ¹⁵ Ahmet Muhip Dıranas, *Şiirler*, “Olvido” şiiri, Adam Yayınları, İstanbul 1995, s. 36. ¹⁶ A.g.e., “Olvido” şiiri, s. 37. ¹⁷ A.g.e., “Selam” şiiri, s. 13. ¹⁸ A.g.e., “Ayrılış” şiiri, s. 27.

CENNET, CEHENNEM VE ARAF

***The Platform* salt insan doğası, ayrımcılık ya da toplumsal eşitsizlik referanslarıyla izlenebilecek iyi bir film. Ne var ki, ona bu açıdan yaklaşan pek çok izleyicinin filmin finalini başarısız bulduğu bir gerçek. Dahası bu yaklaşım tüm anlatının, deyim yerindeyse kör göze parmak misali bariz bir alegorinin lüzumsuz uzatılması şeklinde değerlendirilmesini de beraberinde getiriyor.**

Geçtiğimiz yıl Toronto Film Festivali İzleyici Ödülü'nü alan *The Platform*, kısa sürede Netflix'in en çok izlenenler listesinde kendisine yer edinmeyi başardı. Senaristliğini David Desola, yönetmenliğini ise Galder Gaztelu-Urrutia'nın üstlendiği film, uzun süre zihinlerdeki tazeliğini koruyacak gibi.

The Platform pek çok açıdan 2001 yapımı *Das Experiment* ve 1997 yapımı *Cube*'ün karışımı gibi görünse de kurgusunu inşa ettiği imge ve sembollerle belirgin şekilde bu ikiliden ayrışıyor. Pek çokları için sert bir toplumsal sınıf eleştirisi olarak görülen film kimileri içinse güçlü teolojik göndermeleri ve iyi hesaplanmış alegorileriyle post-modern bir İsa anlatısı. Kuşkusuz *The Platform* salt insan doğası, ayrımcılık ya da toplumsal eşitsizlik referanslarıyla izlenebilecek iyi bir film. Ne var ki, ona bu açıdan yaklaşan pek çok izleyicinin filmin finalini başarısız bulduğu bir gerçek. Dahası bu yaklaşım tüm anlatının, deyim yerindeyse kör göze parmak misali bariz bir alegorinin lüzumsuz uzatılması şeklinde değerlendirilmesini de beraberinde getiriyor.

Öte yandan film boyunca karşılaştığımız karakterlerin ve tanıklık ettiğimiz olayların İncil kökenli bir İsa anlatısı olarak okunması, Mecdelli Meryem'den Yahuda'ya, Eski Ahit göndermelerinden İncil'in mesajına tüm taşların yerli yerine oturmasını mümkün kılar. Goreng'in Delik boyunca her adımında aslında İsa'nın serüvenini takip edebiliriz. Şüphesiz yarattığı bu müphemlik ve farklı perspektifler teklif edebilmesi filmin en sağlam yanları. Bunun ötesinde *The Platform*, güçlü atmosferi, iyi planlanmış sinematografisi ve çok katmanlı yapısıyla yönetmeni Galder Gaztelu-Urrutia için başarı hanesine yazılabilecek bir film.

2020 Hugo Ödülleri aday listesi açıklandı

Bu yıl Yeni Zelanda'da düzenlenmesi planlanan 78. Hugo Ödülleri de koronavirüs salgınından etkilendi. Ne var ki, ConZealand'ın töreni çevrimiçi olarak planlamasının ardından bu yılın aday listesinin açıklanmasıyla en son 2. Dünya Savaşı yıllarında ara verilen gelenek bozulmamış oldu.

İthaki Yayınları tarafından dilimize kazandırılan *Gökteki Bütün Kuşlar* romanı ile tanıdığımız Charlie Jane Anders ile Ek-sik Parça Yayınları'nın okura ulaştırdığı *Yıldız Lejyonları*'nın yazarı Kameron Hurley, En İyi Roman dalında yarışan tanınmış isimler. En İyi Novella dalında ise Türk okurun *Küçük Öfkeli Gezegen Yolculuk* ile tanışma fırsatı bulduğu Becky Chambers ve hem *Nefes* hem de film uyarlaması yapılan *Geliş* ile tanıdığımız Ted Chiang dikkat çekiyor. Chiang'ın aynı zamanda koleksiyonunda pek çok ödül bulunan N.K. Jemisin ile En İyi Novelette dalında da yarıştığını belirtelim. (←→)

Kısa kısa

- Distopya dendiğinde ilk akla gelen eserlerden olan Aldous Huxley imzalı *Cesur Yeni Dünya*'nın merakla beklenen dizi uyarlamasından ilk fragman geldi. Tüm zamanların en çok okunan distopyalarından olan *Cesur Yeni Dünya*, uzak gelecekte uyuşturucularla körleştirilmiş ve sınıflara ayrılmış bir toplumu resmediyor. NBC'nin yeni stream platformu Peacock'da yayınlanacak dizinin senaristliğini David Wiener ve Grant Morrison üstleniyor. 2020 itibarıyla yayına başlayacak Peacock'a ülkemizden erişmemiz için ise bir süre daha beklememiz gerekecek.
- Ödüllü manga *One-Punch Man* bu defa film oluyor. İkonik süper kahraman *One-Punch Man*, manga tutkunlarınca çok sevidikten sonra şimdiye kadar 2 sezon yayınlanan anime uyarlaması sayesinde geniş kitlelere ulaşmıştı. Geçtiğimiz günlerde gelen haberlere göre *Venom* filminden tanıdığımız Jeff Pinkner ve Scott Rosenberg eserini sinema uyarlaması üzerine çalışmaya başladı bile. Tüm düşmanlarını tek yumrukta yere seren Saitama'nın beyaz perdede rakiplerini kolayca alt edip edemeyeceğini bekleyip göreceğiz.

Evde ne okusak?

Tüm dünyadaki milyarlarca insan gibi çoğumuz koronavirüs salgını nedeniyle zamanımızın büyük çoğunluğunu evde geçiriyoruz. Bu süreyi daha keyifli hale getirmek için birkaç önerim var:

Otomatik Piyano

Hiç kuşku yok ki ironi ustası Kurt Vonnegut sivri dili ve keskin zekası geçtiğimiz yüzyılın en sıra dışı yazarlarından biriydi. Okurları *Mezbaha No:5* başta olmak üzere onun eserlerinde 2. Dünya Savaşı'nın insanı hiçleştirici etkileri sürebilir. Yazar *Otomatik Piyano*'da farazi bir 3. Dünya Savaşı'nın ardından makinelerin insanların işlerini elinden alarak onları değersiz posalara dönüştürdüğü bir distopya resmediyor.

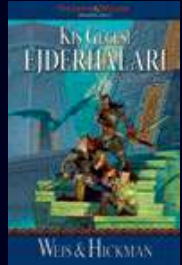

Anlamlı Yeniden Keşfi - Görünüşleri Kurtarmak

Tolkien hakkında sayısız inceleme ve değerlendirme kaleme alınmıştır. Ancak bunların çoğu onun eserini merkeze alır ki bunda eleştirilecek bir şey yok. Öte yandan bir yazar olarak Tolkien'i besleyen kaynaklardan çoğumuz habersiziz. Owen Barfield, yakın bir dostu olarak Tolkien'i etkilediği bilinen önemli bir düşünür. Öyle ki Tolkien bir mektubunda: "*Hobbit*'te dilbilimsel açıdan ileri sürdüğüm tek şey dil felsefesine atıfta bulunmak için geliştirdiğim garip, mitolojik metottur. Onu da Barfield'i okumayanlar (ne mutlu ki) fark edemez." diyecek kadar önemser dostunu. Barfield'in eserleri mitopya anlatılarının öncüsü Tolkien'i anlamak için eşsiz birer fırsat.

Ejderha Mızrağı Serisi

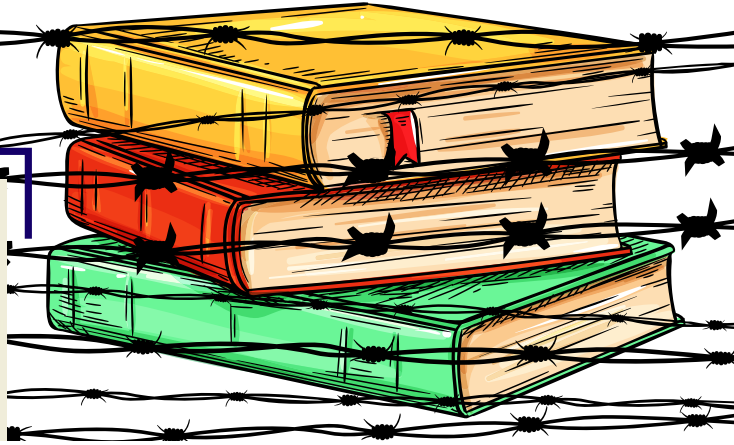
Margaret Weis ve Tracy Hickman imzalı *Ejderha Mızrağı* eski usul diyar fantazyalarının tartışmasız en iyi örneklerinden biri. Kurgu dinamikleri açısından türün öncüsü *Yüzüklerin Efendisi*'nden güçlü esinlenmeler barındırır da kendine has bir lezzet vadettiği kesin. Gedikli fantastik kurgu severlerin yakından tanıdığı seri, bir nevi açık dünya yapısında olduğu için kanona sadık kalınarak yazılmış 200'e yakın kitap mevcut. Dolayısıyla her zaman henüz dinlemediğiniz bir *Ejderha Mızrağı* hikâyesiyle karşılaşmanız mümkün. Elbette bunların çoğu dilimize çevrilmedi. Yine de çevrimiçi sahafaları taramayı göze alanları en azından 1 düzine *Ejderha Mızrağı* kitabı bekliyor.

ORKUN GALOLAR

terskarga

“Neden varlığından bile habersiz olduğunuz, bir kez rastladığınız ve bir daha göremeyeceğiniz insanlar, kıyıda köşede kalarak hayatınızda önemli bir rol oynarlar?”
Mahallede Kaybolma Diye / Patrick Modiano

Okumamak için türlü bahaneler geliştiriyoruz. Bunun da en çok telefonla ve sosyal medya ile ilgisi olduğunu düşünüyoruz ya, haklısın! Yalnız, bunun için de bir kitap önereceğim. Yapma! deme... İçinde buna benzer o kadar fazla örnek var ki, çok hoşuna gidecek: *Freud bu işe ne derdi?* – *En muhteşem psikoterapistler gündelik sorunlarınızı nasıl çözerlerdi?* Yazarı Sarah Tomley ve İş Bankası Kültür Yayınları'ndan çıkmış. Çevirmen Devrim Çetinkasap.

Ama önce Freud deyince aklıma gelen bir şeyi anlatmadan geçemeyeceğim. Konuyla da alakasız değil ve yine elbette kitaplarla ilgili, bir de **Mayıs** ayıyla tabii... Unutmadan, Sigmund Freud'un bu ay doğum günü olduğunu söylemiş miydim? Psikanalizin kurucusu, bu belki de en meşhur nörolog, 6 Mayıs 1856'da doğmuş...

** Tadı yok sensiz geçen
ne baharın, ne yazın*

Evdeyiz. Bildiğimiz tüm alışkanlıklarımız salgın nedeniyle değişiyor. Tarih yeniden yazılıyor. MÖ ve MS, tarih olacak gibi gözüküyor. KÖ ve KS yani koronadan önce ve koronadan sonra... Evet, böyle bahsedebiliriz belki de... Eskiden bir başka ülkenin vatandaşıyla karşılaşınca en dikkat ettiğim şeylerden biri sosyal mesafeydi. Karşılıklı konuşmaya başladığınızda, o aradaki bir metreyi korumak için, siz yaklaşmaya bile kalksanız, yavaş yavaş geri çekilirlerdi. Bizde de tam tersiydi, sıcakkanlı insanlar olduğumuzdan olsa gerek insanların dibine kadar girer(dik), ortaya çıkan, eğer izleyicisiz(!), komedinin keyfine bakardınız. Artık herkes dikkat ediyor. Bir buçuk metre kuralı resmi - gayriresmi dilimizde...

Başka başka dertlerimiz olsa da artık sadece o var: Koronavirüs! Haberler onunla başlayıp, onunla bitiyor. Herkes ondan bahsediyor. Neredeyse şarkıdaki gibi: Bana her şey seni hatırlatıyor!

Bol bol okuduğumuz şu günlerde... Şaka şaka, okuyor muyuz? Yoksa evde olduğumuz bu süreçte de yine bahaneler bulmaya devam ediyor muyuz? Maslow'un **ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidi** gibi bahaneler bulup, okumamak pekâlâ mümkün. O ne, diye soracak olursan sorma, gugil amcaya sorarsın...

Mayıs ayı denildiğinde ilk akla gelenlerden biri, şüphesiz 10 Mayıs 1933'te Almanya'da, üniversite öğrencileri tarafından başlatılan 'kitap soykırımı'dır. Berlin'de başlatılan bu eylem başka şehirlere de sıçramış ve haftalarca sürecek şekilde yüz binlerce kitabın yakılmasıyla devam etmiştir: **Alman olmayan her şeyi yakın!** Yahudi ya da Yahudi olduğu düşünülen yazarların kitaplarıyla Marksist, barışçıl, rejim düşmanı olduğu düşünülen ya da cinsellikle ilgili bir sürü kitap... Yakıldı! **Marx'tan Freud'a, Jack London'dan Erich Maria Remarque'a, Bertolt Brecht'ten Stefan Zweig'a ve Heinrich Heine'a** kadar birçok yazarın kitabı...

Kitaplardan

“İşiniz?”

“Sanırım bana yazar diyebilirsiniz.”

“İşsiz,” dedi polis arabası, kendi kendine konuşurcasına.

“Öyle de diyebilirsiniz,” dedi Bay Mead.

Yakma Zevki / Ray Bradbury

O Heine ki Almanya'nın en önemli şair, gazeteci ve yazarlarından. Yaklaşık 100 yıl önce yazmış olduğu Endülüs şehri Granada'nın 1492'de İspanya Krallığı tarafından işgal edilmesi sonrasında yaşananları konu ettiği kitabı *Almansonor*'da, kahramanlardan Hassan'a engizisyonun binlerce kitabı ve kütüphaneleri yakmasına atfen söylediği şu ifadeler geçer: **"Bu sadece bir başlangıçtı, kitapları yakmış oldukları bu yerde, sonunda insanları da yakacaklar."**

İşte tam da burada Freud, Heine'den 100 yıl sonra bir benzer cümle kurar: **"Ortaçağ'dan beri epey ilerleme kaydedtik, o zamanlarda olsak beni yakarlardı şimdi kitaplarımızı yakıyorlar!"**

Gelelim az önce bahsettiğim kitaptaki en çarpıcı örneklerden birine... Hani şu: **Birkaç dakikada bir durum telefonumu kontrol edip duruyorum. Neden konsantre olamıyorum?** dediğin durum var ya... İşte onunla ilgili! Bu konuda çeşitli uzmanların görüşlerine yer verilmiş ama en etkileyicisi sanırım davranışçı bilimin "babası" **B. F. Skinner**'dan verilen örnek olmuş. Evet, kitapta sadece Freud yok, çeşitli psikanalist ve psikologların görüşlerine de yer verilmiş. Skinner'ın **değişken oranlı program** dediği hiçbir şeyin düzensiz verilen ödül kadar dayanılmaz olamayacağını gösterdiği deneyi tam da bu konuyu en iyi anlatan örnek olmuş. **Deneyde Skinner hayvanları, içinde basabilecekleri bir düğme olan kutuya koymuş. İlk başta düğmeye her bastıklarında yiyecek verilmiş ve hayvanlar doyduklarında düğmeye basmayı bırakmışlar. Yiyecek uzun süreliğine kesildiğinde de düğmeye basmayı bırakmışlar. Ancak yemek, düğmeye her basıldığında değil de düzensiz aralıklarla verildiğinde hayvanlar düğmeye basmaya devam etmişler (Mesaj var mı? Evet! Mesaj var mı? Hayır. Mesaj var mı? Var mı?)**

Tabii, mesajı bırak, sosyal medyaya girme, oyun oynama vb. şeyler demiyorum ama evde olma halini, bu kadar dışarıya çıkma uyarısının en az olduğu bir zamanı da iyi kullanalım, diyorum. En azından bir yabancı dil öğrenmeye çalışmak, yeni kitaplar keşfetmek, daha aklına gelebilecek başka şeyler yapmak bu karantına günlerini daha iyi hale getiremez mi? **Eve girdiğimiz gibi dümdüz çıkmayalım**, bu ay motto-muz olsun hadi... (●●●)

bir varmış:

"Camdan dışarı bir bak. Böyle kasvetli, böyle faydasız bir dünya daha var mıdır?"

Sherlock Holmes - Dörtlerin İmzası / Arthur Conan Doyle
(22 Mayıs 1859 – 7 Temmuz 1930)

bir yokmuş:

"Gece, hiç şüphe yok ki günden daha özgün ve bayağılıktan uzaktır. Zamanla fark ettim ki ben yalnızca gecenin tenine aşınaymışım."

Yürümek / Henry David Thoreau
(12 Temmuz 1817 – 6 Mayıs 1862)

* Kitap Kırımının Evrensel Tarihi

Malum, her yer olduğu gibi çoğu kitabevi de kapalı, internet sitelerinden alışveriş yapmaya çalışıyoruz ama onlar da yeterli gelmiyor. Hal böyle olunca yayınevleri yeni kitap çıkarmayı çok azalttılar. Ama kitabın yeni veya eski olması bir şeyi değiştirmez. Eğer bir kitapseverseniz bu ay mutlaka bu kitabı okuyun!

Kütüphaneler ve kütüphanecilik tarihi konusunda dünyanın en önemli otoritelerinden sayılan yazar; özellikle 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgali sırasında, kitapların ve sanat yapıtlarının yok edilmesini anlattığı araştırmasıyla tanınıyor. Öyle ki Başkan Bush döneminde ABD'ye kendisinin ve kitabının girmesi yasaklanmış. Benim, diğer yapıtlarını da okuma iştahımı kabarttı! Ya sizin?

Kitap Kırımının Evrensel Tarihi, Fernando Baez tarafından yazılan ve *Can Yayınları*'ndan çıkan kitabı Türkçeye Tolga Esmer çevirmiştir.

Baez'in araştırmasına göre kitapların %60'lık bir oranı hesaplanarak, yani bilerek yok edilmiş. Çoğunluğu yakılarak. Geri kalan %40 ise, doğal afetler, hayvanlar, kültürel değişimler ve kitap malzemesinin dayanıksız oluşu sebebiyle yok olmuş. Kitabın; insanlık tarihi düşünüldüncə çok yeni bir icat sayılacağını belirten yazar, buradan hareketle, insanlığın %99'unun tarih öncesi ancak %1'inin yazılı tarih döneminde geçtiğini söylüyor.

"Kitaplar 55 yüzyıldır yok ediliyor ve bunun neden olduğu hakkında pek fikrimiz yok. Kitapların ve kütüphanelerin kökenine dair yüzlerce araştırma var, ama yok edilmelerinin tarihine yönelik bir tane bile yok."

"1933'te Nazilerin kitap yakmasını ciddi bir kitapsever olan Joseph Goebbels organize etti."

"Meksika'daki ilk kütüphaneyi kuran Piskopos Juan de Zumârraga 1530'da Aztek kodesklerini yaktırdı."

"Kesin olan bir şey var ki siz bu satırları okurken en azından bir kitap sonsuza dek yok olmakta."

Gerisi... Oku, dünyanı değiştir!

@terskarga

bilgi@terskarga.com

* Ferdi Özebeğin'in "Tadı Yok Sensiz" şarkısından... (Geçen sayıda Can Güngör'ün "Yalnız Ölmek" şarkısı, yanlışlıkla Can Kazaz'a ait olarak yazılmıştır, okuyuculardan özür dilerim.)

DELİ BAHTİYAR

Kapıda durup bakıyorum. Küçük eski terazinin yanında, yüzü kapıya dönük, namaza durmuş. Gözleri beni seçer seçmez kapanıyor. Dudakları kıpır kıpır. Elimi sarı kurabiye destesine uzatınca mırımları yükseliyor. Geri duruyorum. Gübre çuvallarından birinin üstüne çöküp etrafı kolaçan etmeye başlıyorum. Hemen yanımda asılmış, tozdan görünmeyen balon salkımını sallıyorum. Mırımları homurtuya dönüyor. Çekiyorum elimi.

Akşam olmadan yola vuruyorum kendimi. Nineme duyurmadan, artık merak yerine kullandığımız kulübedeki torbayı çividen indiriyorum. Altı yumurta. Ceplerime indiriyorum dikkatlice. Yine kimseye görünmeden, evin yukarısından geniş bir yay çizerek bakkala doğru yollanıyorum. İçim içime sığmıyor. Kurduğum şeyi başarabilirsem karlı çıkacağım. Becerebilirsem, bakalım. Hem Selvi'yi göreceğim, hem Kut'un gözüne gireceğim, hem de bir cengaverlik başara-
cağım. Boyumdan büyük iş. Ama başka çarem yok. Daha doğrusu, fırsat bu fırsat. Bir daha ele geçmez. Keçi yolunun etrafındaki kuru gevenleri tekmeleye tekmeleye yürüyorum. Ellerim ceplerimin üstünde, Deli Bahtiyar dayının vereceği tepkiyi zihnimden tarta tarta yürüyorum.

*

Bakkalın önünde tepeleme iki tezek yığını. Bahtiyar dayı iki uzun tahtayı tepelerin üstüne yerleştirip oturak yapmış. Yün minderler atmış. Sırtını duvara vermiş, elinde boş zaman değirmeni bir ağırşak, yün eğirip kendi kendine konuşuyor. Ne konuştuğunu tam anlayamıyorum. Ağırşakı ikide bir ileri itip çeviriyor. Avucunun içinden çıkan yünler iple birlikte döne döne inceliyor ve ip olup uzuyor. Bitince yine tutup çeviriyor odun daireyi. Avareliği iyiye işaret. Amcamdan biliyorum. Elde ağırşak demek, sakinleşmek demek. Derin hayallere dalmak demek. Durup dinliyorum biraz. Keyfi yerinde değilse, hayatta olmaz. Tepesi attığı için dükkkanı bayram günü milletin üstüne kilitleyip giden ters ihtiyaç bu. Beklediğim gibi değil. Yün onu sakinleştirmemiş. Didişiyor. Duvara dönüp küfrediyor. Görünüşe göre ortalarda olmayan birine dil anlatmaya çalışıyor da öfkesini yün eğirerek durdurmaya çalışıyor sanki. Yalvarıyor. Sinire kesiyor. Zağar ağlaması gibi sesler çıkarıp susuyor. Sonra yeniden başlıyor saydırmaya. Göçüp giden ömürden, biten hayattan dem vuruyor. Bakkalı biraz uzaktan gören sırtın arkasında çömelip bu hayali kavganın sonunu beklemeye karar veriyorum. Sonunda sakinleşiyor Bahtiyar. Rüzgar bir ara fesini başından alacak gibi oluyor. Elini atıp yakalıyor. Fesi bu kez eline alıp silkeliyor, öbür eliyle vurup silkeliyor. Tekrar başına koyuyor. O arada yineliyor sözlerini. Duruluyor. Akşam rüzgarı tahta barakanın saçaklarına şöyle bir yüklenip geçiyor. Yoşa boyasıyla şöyle böyle kotarılmış Kıbrıs Bakkalıyesi yazılı tahta yerinde biteviye oynarken menteşelerinden tekdüze sesler çıkarıyor. Tabelanın hemen yanında, bir demir telle bağlayıp astığı sapsız kürek-kazma takımı duvarda sallanıp duruyor.

Çatıdaki küçük pencerenin naylonu şişip şişip inerken "Lap! Lap!" diye sesler çıkarıyor. Kalkıp kollarını dirseklerine kadar sıyırıyor ve elinde güğüm, içeri seçirtiyor ihtiyaç. Abdest alacak. Fırsattan istifade, ben de kalkıp yanaşıyorum.

*

Kapıda durup bakıyorum. Küçük eski terazinin yanında, yüzü kapıya dönük, namaza durmuş. Gözleri beni seçer seçmez kapanıyor. Dudakları kıpır kıpır. Elimi sarı kurabiyeler destesine uzatınca mırımları yükseliyor. Geri duruyorum. Gübre çuvallarından birinin üstüne çöküp etrafı kolaçan etmeye başlıyorum. Hemen yanımda asılmış, tozdan görünmeyen balon salkımını sallıyorum. Mırımları homurtuya dönüyor. Çekiyorum elimi. Akşam güneşi duvardaki küçük tahta pencereden içeriye vuruyor. Köşelerden birini keskince aydınlatıyor. Geri kalan yerler karanlıkta. Çivi kasası, Nuh nebiden kalma gofret paketleri, şeker çuvalı, sakız paketi, yeşili siyaha dönmüş dört küçük karpuz, raflarda yünler, orlon tomarları, keskin ışığın üstüne düştüğü kara lastik yığını, sigara paketleri, bir tutam ağızlık, toz içinde bir büyük gazyağı şişesi, bir zamanlar rengârenk olduğu anlaşılan toz kaplamış naylon oyuncaklar, plastik toplar. Küçük küçük masanın üzerinde, Örenbayan yumaklarının arasında yarım bırakılmış bir çay. Bardağın içinde iki kara sinek vızıldıyor. Sineklerden biri kurtulup uçuyor. Diğeri çay kaşığının üstünde. Geri dönüp boynuzlarını titreterek aşağıya ilerliyor. Şekerli suya dokunup başını kaldırıyor. Boynuzlarını başının üstünde birbirine sürtüp yeniden eğiliyor. Bardağın hemen yanında birkaç kitap lime lime olmuş kitapların isimlerini sökmeye çalışıyorum.

"KA-ŞA-ĞI"

"YA-SİN"

"DU-A"

"MA-DAM- BO-VA..." -ötesini göremiyorum. Üstündekini deniyorum.

"MİZ-RAK-Lİ-İL ..." -onu da tamamlayamıyorum.

Eski, sararmış bir gazete parçası asılıp kapatmış gerisini. Bir gün hepsini okuyacağım ama. Hatta benim olacaklar. Bahtiyar'ın torunu gibi. İçimden söz veriyorum. Gazeteler hızlandıracaklar beni. Tabi şu badireyi atlatabilirim. Yasak kalkarsa yani. Hoş, gizli gizli okumaya devam ediyorum. Ama az. Çok az. Oradan buradan elime geçirebildiğim

kadarıyla. Nasıl denir, piyasa kesat şimdilik. Kafamdan konuyu değiştirip iki adım atıyorum. Duvarda asılı öte beriye bakıyorum. Top dolu file çuvalı dürtüp içinden bir tane almak için uğraşıyorum. Ellerim toz içinde kalıyor. Mırmırı yine yükseliyor. Bu kez tehditkar ve sabırsız. Namazı bozdu bozacak. Beklemeye karar verip olduğum yere çöküyorum. Sonunda bitiriş namazı. Kaçamak bir bakış atıyor bana. Gözleri yüzümden ceplerime, oradan da önüne iniyor. Tespihe. Dudakları yine kıpır kıpır. Artık daha rahat bakıyor bana. Bittiğini anlıyorum. Ama hâlâ konuşamaz, ninemden biliyorum. Yine de can atıyorum;

“Yumurta getirdim Bahtiyar dayı...”

Fısıltıları sese dönüşüyor;

“Sübanalla... Sübana... süba... s... s...” Aynı anda da başını sallıyor, onaylıyor memnuniyetle.

Başındaki fes hafifçe yana kaykılmış, birkaç haftalık sakalı oraya buraya dağılmış, gözleri bir kuyunun dibindeymiş gibi bakıyor. Tespihin yeşil püskülü dönüp duruyor kemikli ellerinde.

“Altı tane yumurta Bahtiyar dayı...”

Başını hafifçe öne arkaya sallıyor, dudakları hâlâ kıpır kıpır, onaylıyor yine, yüzü aydınlanıyor. Onu böyle yakalamışken içinden gelen boşboğazlık isteğini bastıramıyorum;

“Onları verip helva alacağım biraz...” Başıyla onaylıyor yine, dudakları kıpır kıpır.

“Ama bir kilo almam lazım?” Dudakları hala kıpır kıpır, bu kez kaşları hafif çatılıyor, başı iki yana sallanıyor.

“Etmez mi o kadar?” Dudakları hâlâ kıpır kıpır, gözleri gözlerime dikili ve kaşları hüzünle çatılmış, uyuşuk bir katıyetle başı iki yana sallanıyor.

“Geri mi döneyim yani şimdi?” Biraz duralıyor, dudaklarını takıldıkları biteviye kırıptıdan almadan öylece bakıyor şüpheyle. Yinelıyorum;

“Geri mi götüreyim yani, kapıda bekleyeyim biraz Bahtiyar dayı, çok önemli..!” Gözleri hâlâ şüpheyle bana dikili, dudakları kıpır kıpır, başını hafifçe öne arkaya sallıyor. Paltoma sürtünmeden dikkatlice ayağa kalkıyorum. Kapıya çıkıp tahtanın üstünde oturuyorum. Güneş dağlardan attı atacak.

✱

“Ulaa!” İrkilip içeri gidiyorum.

Sırtı bana dönük. Büyük koyun postunu ve uzun tespihini çiviye asıyor. Üstü öte beri dolu masasının arkasına geçip çoraplarını giymeye koyuluyor. Yenleri asılmış kalın kazağının kol uçlarını toparlıyor, eprimsi oduncu gömleğinin düğmelerini zorlukla ilikliyor. Ağız hâlâ kıpır kıpır, fısıldayarak bir şeyler okuyor.

“Getur bakayım şunları!”

Çıkarıp teker teker, dikkatlice önüne diziyorum. İki beyaz altı yumurta. Koynumdan manda kaymağını da çıkarıyorum. Teraziye atıyor. Tartı taşlarını atıyor. Bir kilo yedi yüz elli gram. Önce pazarlığı yukarıdan açmak için

“İki kilo beton, bir paket de gofret” diyorum.

Deli Bahtiyar’ın hayal kırıklığı o kadar büyük oluyor ki, esniyor. Uzun uzun. Salavat getirip konumuza dönüyor umutsuz

gözlerle. Tartışmamız alevlenecek. Vazgeçiyorum. Bir kilo helva. Bu kadar. Sonra on altı tane daha yumurta getirmek şartıyla kabul ediyor. Kara kabuklu, kenarları eprimsi, neredeyse hamur olmuş o kocaman defteri çıkarıp masaya yıkıyor. Kalemi alıyor. Sayfaları açıp açıp serçe parmağını isimlerin üzerinden aşağıya doğru süzüyor, süzüyor. Buluyor sonunda babamın ismini. Kalabalık rakamların en altına, “16 yumurta” yazarken fazla dikkatten alt çenesi oynuyor. “Şap” diye kapatıyor defteri. Kösedeki naylonların içinden helva tekerleğini kucaklayıp pencerenin önüne, ışığa geliyor. Keserken ayrılan küçük bir parçayı ağızına atıyor. Yutkunuyorum. Kocaman bıçağın ucuyla bir parça da bana uzatıyor. Mideye indiriyorum.

“Mogof al...” diyor belirgin bir keyifle ağızını şapırdatarak, “... bi dene da mogof al oynarsın...”

Ağızımdan “Kaat torba var mı?” çıkıyor.

Duymuyor. Geri dönüp yanıma geliyor. Gözüm görmüyor karanlıkta artık. Cam misketle dolu karton kutuyu burnuma tutuyor. Sarı, yeşil, mavi, kırmızı misketler. Cennetin bütün büyümlü şeytanları bir arada! Maviyi seçip cebime koyuyorum. Sallıyor kutuyu. Bir tane de sarılardan alıyorum. Cesarete gelip bir de kese kağıdı torbası istiyorum. Biraz duralıyor. Sırtı dönük, hüzünle yakınıyor:

“Ula nedur senun habı keat torba sevda bi anlıyamadum ula ha!”

Ama yine de gevrek gevrek gülümsüyor. Desteden bir tane çekip geri dönmeden arkasına uzatıyor. O ara aklıma yine geliyor, diyalogun ne olduğunu, kötü bir şey olup olmadığını soruyorum. Maçtan aklımda kalan ve çözemediğim tek şey o. Geri dönüp çenesini karıştırıyor. Çıkaramıyor herhalde:

“Niye sordun?”

Son maçta diyalog yüzünden bir adam kaybettiğimizi, kırmızı kart görüp sahadan dışarı atıldığını, herkesin çok üzülüğünü anlatıyorum. Çenesini biraz daha kaşıyor. Çözemiyor, olmuyor. O taraflarda bezi de yok, maçlardan da hazzetmiyor zaten. Gözleri artık sönmüş ışıktaki belli belirsiz kıpırdanıyor.

“Bilemedum ki ula nedur bu dinalog... Bizum uşağa sor kitap defter işlerine meraklıdur o...”

İşin uzamasından korkuyorum. Kese kağıdı katlayıp koynuma indiriyorum. Paketi de paltomun altına, sol koltuğuma sıkıştırıp yollanıyorum. Karanlık bastırmış bile. Gök yıldızla boğulmuş. İçlerinden yalnız bir tanesi tanıdık. Her gece Karabuğra tepelerinin üstünde beliren ve her defasında yeni yıkanmış gibi çıkagelen, parlak Çoban yıldızı. O büyümlü tek başınlığıyla duruyor yine orada. Yayla akşamı yeniden o uykulu sessizliğin, Deli Bahtiyar’ın köhnemiş terazisinin dengesi gibi bir şeyin içinde yeniden. Aklım koltuğumun altında. Midem kazanıyor. Ama dokunamam. Yolda bir ara kenara çöküp paketi şöyle bir çıkarıyorum. Ağızım salya dolu, yağlı kağıtları ayırıyorum gövdeden. Selvi o anda beliveriyor zihnimde. Midem yanıyor bu defa. Hayır. Benim için din gibi bir şey bu helva. Dokunamam ona; kaldı ki yemek! Akşam rüzgârını yüzümde duya duya, yaylanın seslerini dinleye dinleye, ağızımda dibine kadar hak edilmiş bir ısıklık, patikadan eve doğru yollanıyorum. (☺)

ODA SICAKLIĞINDA OKUNACAK ŞİİR KİTAPLARI

Niçin şiir kitapları? Çünkü içimizdeki ve dışımızdaki yabancılaşmaya karşı biricik panzehir şiirdir. Ev de bir şiirdir ve evde kalmanın kıymetini anlamak için öncelikle eve dönmek şart. Çünkü ev biricik şarkımız ve kalbimizdir.

Dünyayı kasıp kavuran bir salgının içine düştük. Dünya tarihinde isimleri farklı olsa da buna benzer salgınlar yaşandı. Hepimizi ölümle ve yaşadığımız hayatla yüzleştiren bir sürecin içindeyiz. Şimdiden korona sonrası dünyanın nasıl bir sosyolojik, psikolojik dönüşüm yaşayacağına dair tezler ortaya atılmaya başlandı bile. Bekleyip göreceğiz. Bu süreç halka yapılan evde kalın çağrılarıyla hatırlanacak en çok da. Ev, o eşsiz ve bereketli imge, böyle kötü bir vesileyle de olsa sözlüklerimize yeniden kazındı. Günlerdir evlerimize kapandık ve başta alışkanlıklarımız olmak üzere baştan ayağa sarsıcı bir değişimin içindeyiz. Eve kapanmak, eve çekilmek, eve dönmek, evde kalmak, evle kalmak... Ev üzerinden zengin bir çağrışım haritası çıkartabilmemiz mümkün. Şu süreçte evde kendi evimizi yani kalbimizi bize yeniden hatırlatacak belli başlı şiir kitaplarından söz edelim istedik. Bu kitaplara başka kitaplar da ilave edilebilir elbette. Bizim yaptığımız bir işaret fişeği yakmak.

Hızır'la randevu

Ev, ilk elde bir bekleyiş imgesiyle karşılar insanı. *Hızır'la Kırk Saat*, bu bekleyiş ve kavuşma imgesini Hızır özelinde anlatır. Sezai Karakoç, *Eğik Ehramlar* kitabında bu şiirin yazılış serüvenini anlatırken "Sanki orada Hızır'a randevu vermiştim de, her gidişimde, bu randevunun verimi ve armağanı olarak bir bölümle döndüm." der. Hızır, irfan dünyamızın önemli bir ismidir. Darda kalanlara yetişen, sıkıntıları gideren kurtarıcı ve diriltici bir kahraman. Karakoç'un dünyasında diriliş kelimesinin kıymetini düşünürsek şairin Hızır imgesine yaptığı atfı çok daha iyi anlarız. *Hızır'la Kırk Saat*, kırk rakamına dair yapılan o kadim göndermeyle birlikte modern bir mesnevi hüviyeti taşır. Geçmişle şimdi arasında kurulan güçlü bir bağ. Şiir, hem bir dua, hem bir yakarış, hem bir hesaplaşmadır. Batıyla, şimdiki zamanla ve geçmişle (yeşil sarıklı ulu

hocalar) hesaplaşma. Sezai Karakoç, içine düşülen yılgınlığa karşı diriltici ve sağaltıcı bir ruh olan Hızır'la birlikte bir yolculuğa çıkar: "Öldükten sonra insan nasıl dirilecekse / Ölmeden ben öyle dirildim"

Eve dön! Şarkıya dön! Kalbine dön!

İsmet Özel'in *Of Not Being A Jew* kitabı evde kalanlar için özel bir davetiyedir. Önce ev imgesinin dillerde yankılanıp duran o güzel dizesini hatırlayalım: "Eve dön! Şarkıya dön! Kalbine dön!" Kitapla aynı isimdeki şiirde geçen bu dize/ler yerleri değiştirilmiş bir şekilde üç ayrı dizede tekrar edilir. "Dön" vurgusu, kendisinin bile ülcrasında yaşayan insana yapılan bir "köklere dön" çağrısıdır bir bakıma. Ev çünkü "kalmak zorunda olduğumuz" bir yerden daha çok "dönmemiz gereken" bir mekândır. Mekân kökünün kevn yani oluş, olma köküyle olan bağıını düşündüğümüzde Özel'in "Eve dön!" çağrısı daha bir anlam kazanacaktır. Ev, olduğumuz ve olacağımız yerdir. Ve dahi şarkı da kalp de bu oluştan bağımsız değildir. Ev bizim değilse kalp veya şarkı da hiç şüphesiz bizim değildir. Özel'in dönülecek yerleri ihtar ederken söze evle başlaması da bu bahiste oldukça anlamlıdır. "Kalbime döneceğim, ama hangi yolla?" sorusunu sorar Özel. *Of Not Being A Jew* bu özel soruların eşliğinde, evde kalanlar için usta işi bir yol rehberidir.

Cahit Zarifoğlu için ev menzildir

Ev aynı zamanda bir menzildir bizim için. Ahiret yurduna göçmeden önce konakladığımız bir yer. Ev değişir ama kalbimizde deveren eden faniliğin tınları hiç değişmez. Ev de, insan da, dünya da gelip geçicidir. Cahit Zarifoğlu'nun *Menziller* kitabı, insanın yeryüzü macerasına odaklanmış bir şiirler toplamıdır. *Menziller*, Çoğalmak şiiriyle başlar.

Menzilin ve evin bereketi çoğalmak imgesinde daha bir belirginleşir. Aşka Dair şiirinde insana emeği ve alın terini hatırlatan dizelere selam veriz: “Öyle sofralar gördüm ki / İnsan kasları vardı tabaklarda” *Menziller*’deki şiirleri, dünyayı ve kalbi bir irfan mektebine dönüştüren bir şuur uyanıklığı, bir hâl tercümesi olarak da okuyabiliriz. Hâlden hâle geçen insanın kendi içine doğru yaptığı bir hicret yoklaması... Kitapla aynı adı taşıyan şiirin şu dizelerine bir yürek bakışı yapalım: Baktığın dağların düşüncesi bile ağlatır beni / Hür olurum buyruklarını bir bir donansam sultanım.”

Saadet ve huzur iklimi: *Evler*

Behçet Necatigil, bir ev şairi olarak bilinir. Onun *Evler* kitabı, modern Türk şiirinde ev imgesi merkezinde yazılmış en kıymetli metinlerden biri olma özelliği taşır. Necatigil’in şiirlerinde gördüğümüz saadet ve huzur iklimi evde olma duygusuyla iç içedir daha çok. Kopuş ve mutsuzluk imi de evden uzakta kalmakla ilgilidir. *Evler* kitabı Evin Halleri şiiriyle açılır. İsm’in hal ekleriyle özdeşlikler kurularak örülen şiirde Necatigil, ev ve insan arasında kurduğu bağı yorumlar. Sokak bu bahiste Necatigil için olumsuz bir çağrışımla doludur. Sokaktan Gelmek şiirinde şu dizeleri söyler: “Sokağa mı çıkıyorsun dikkat et / Emanet ol Tanrıya / Sokak demek / Eksilmek yarı yarıya.”

Ev bir toplanma yeridir

Ev bir toplanma yeridir aynı zamanda. Çağrışımların labirentinde dolaşırken dilimizden düşmeyen kelime yaşamaktır. Hayat kaygısı, benlik, aşk ve ölüm ve dirim üzerine düşünürken kendimizi bir Turgut Uyar şiirinde buluruz. *Toplandılar*, eve kapadığımız şu günlerde okunacak kitaplardan biridir. Kar Altında, Evde başlıklı şiirle bir açılış yapar Uyar: “toplanıp bir odanın / en güzel geçmişine / dünyayı ısıtalım” Direnç, dirime bakan yüzüyle olsa gerek Uyar şiirinin sinir uçlarında dolaşır durur durmadan. Bir Şeyle Mukayyetiz Serbest Değiliz Efendim şiirinden tadımlık iki dize: “şaştım, senin hançerin bu kadar mıydı / varmadı yüreğime”

Bütün saadetler mümkün

Bir evin geçmişini Google’da aratarak bulamazsınız. Hatıralar insan hafızasında saklanır. Tam da burada kadim insan hafızamızın usta şairi Ziya Osman Saba, imdadımıza yetişir. Onun *Geçen Zaman* kitabındaki şiirler, bu hatıra ormanında dolaşan nazlı kuşları andırır. (Saba’nın bütün şiirleri yakın zamanda *Cümlemiz* adıyla yeniden yayımlandı.) Bir hülya ve saadet bahçesidir Saba’nın dünyası. Ev, oda, bahçe, sokak, sebil ve güvercinler. Neyi anlatırsa anlatsın, her seferinde ölüme yakışacak bir hayat yongası çıkarmayı başarır şair. Bütün saadetlerin mümkün olduğu bir dünyada ölüm de o saadetin serlevhası gibidir Saba şiirinde: “Ümitler içindeyim, çok şükür öleceğiz...”

Bir oda sıcaklığında okunacak şiir kitaplarına başka neler ilave edebiliriz? Fazıl Hüsni Dağlarca’nın bir çocuğun muhayyile dünyasında Allah’la kurduğu teklifsiz ve içten bağları anlatan bir şiirler toplamı olan *Çocuk ve Allah*, Atilla İlhan’ın ikinci ve belki de en meşhur şiir kitaplarından biri olan *Sisler Bulvarı*, evde hasretlik bağları güçlenen insanı o hasretin coğrafyasına sürükleyecek Ahmet Arif’in *Hasretinden Prangalar Eskittim* kitabı, yine Ahmet Muhip Dıranas’ın bize söylenmemiş aşkların güzelliğini anlattığı *Şiirler’i*, Alaeddin Özdenören’in okundukça bir ateş gibi içe doğru büyüyen bir aşkın alevine bürünen *Bütün Şiirler* kitabı bu listeye ilave edilebilir.

Ev de bir şiirdir

Dünya şiirinden birkaç kitabı da evlerimizde misafir etmemiz ufkumuzu açacaktır. Nizar Kabbani’nin İbrahim Demirci ve Turan Koç çevirisiyle yayımlanan *Gazaba Uğramış Şiirler*, Mahmud Derviş’in Mehmet Hakkı Suçin çevirisiyle *Bu Şiirin Bitmesini İstemiyorum*, Lorca’nın Alova çevirisiyle yayımlanan *Ne Garip Federico Adında Olmak*, Rilke’nin Ahmet Cemal çevirisiyle yayımlanan *Bütün Şiirlerinden Seçmeler* ve şairimiz Ezra Pound’un Ülkü Tamer’in harika çevirisiyle yayımlanan *Cathay* kitapları şu süreçte okuyabileceğimiz bazı kitaplar.

Niçin şiir kitapları? Çünkü içimizdeki ve dışımızdaki yabancılaşmaya karşı biricik panzehir şiirdir. Ev de bir şiirdir ve evde kalmanın kıymetini anlamak için öncelikle eve dönmek şart. Çünkü ev biricik şarkımız ve kalbimizdir. Nuri Pakdil’in – bağlamı farklı olsa da bize aynı hissiyatı ve kökleri hatırlatan – *Biat I* kitabındaki son cümleleriyle bitirelim sözü: “Absürt bir ölüdür yabancılaşma. Hepimiz, bir parçasından tutarak evin dışarısına çıkıyoruz. Ev, uygarlığımızın yüzyıllar boyunca içinde olduğu yurttur.” (●●●)

Yazıda geçen kitaplar

TEORİLERİN GÜNAHINDAN SİNEMANIN ERDEMLERİNE SİĞİNMAK

Film izlemek entelektüel bir uğraş değildir. Tıpkı diğer sanat biçimleri gibi onunla kuracağımız ilişki de doğrudan -herhangi bir yorumu, kanaati ya da kuramsal varsayımı dikkate almadan- gerçekleşmelidir. Filmlere hazırlık yapılmış düşüncelerle yaklaşılmaz; Marleau-Ponty'nin dediği gibi, sinema düşünülmez, algılanır.

Teorilerin sefaleti

Bir sanat eserini birtakım teorilerle izah etmeye kalkışmak daima hayat kırıklığı ile sonuçlan eksik bir kavrayışı işaret eder. Bu tutum eğitim sürecinin yarattığı bir sekel olarak görülebilir. Zira ilköğretimden yükseköğretime kadar bütün eğitim süreci boyunca öğrenci şu müşkül soru ile baş başa kalmaktan kurtulamaz: "sanatçı bu eserinde ne demek istemiştir, eserin ana fikri nedir? "Bu pedagojik garabet, muhataplarında dolaylı bir "aptallık ikrarı"na sebebiyet verir ki esasen sanat, edebiyat, şiir gibi alanlara mesafeli olmamızın temel sebeplerinden biri de budur: Aptal olmamak için, tümenden reddetmek, uzak durmak, zekâ ve kavrayışımızı gösterebileceğimiz daha anlaşılabilir(!) alanlara yönelmek bir kaçış olarak görülebilir. Her an kafasına yiyeceği tokadı bekleyerek bir matematik problemini çözmeye çalışan öğrencinin durumu gibi, sanat eserinin ana fikrini bulmak için muhatap olduğumuz sorular karşısındaki durumumuz da aynı pedagojik barbarlıkla yüzleştirir bizi.

İnsan daima ve ivedilikle anlamak ister. Bildiğimiz bir dünyanın sınırlarına çekilerek kendi referanslarımızın kesinliğinden şüphe duymadan anlamak isteriz. Yerine oturmayan her fikir, anlam veremediğimiz her imge; akıl ya da ruh, cismani ya da metafizik olarak bölünmüş bir benliğin yarıklarından sızan müfsit bir eczadır; sahibini sakın sulardan bilinmeze sürükleyen kontrolsüz bir kuvvet ya da bütün temkin hislerimizi yok ederek bizi savunmasız bırakan tanımsız bir fantasmadır. Belirsizlik en tehlikeli yanılgıdan daha az korku verici değildir. Hâlbuki bu hengâmede, anlama'nın kendisinden önce, sırasıyla tezahür edebilecek başka duyguların ve durumların var olduğunu göremeyiz.

Teoriler tam da burada imdadımıza yetişir: Bir kurtuluş reçetesi, bir anlama kılavuzu olarak. Sonuna "-sel" takısı eklenerek çoğaltılmış onlarca teori, işi daha da zorlaştırmaktan başka bir sonuç doğurmayacaktır. Ayrıca akademinin soğuk ve zevksiz fantezileriyle süslenmiş yüzlerce teorinin bu anlamsız gayretkeşliği teşvik ettiğini görebilirsiniz: Göstergibilimsel, toplumsal, feminist, Marksist, dramatik, psikolojik, metaforik, anlatısal, alt-metinsel, kategorik, ya-

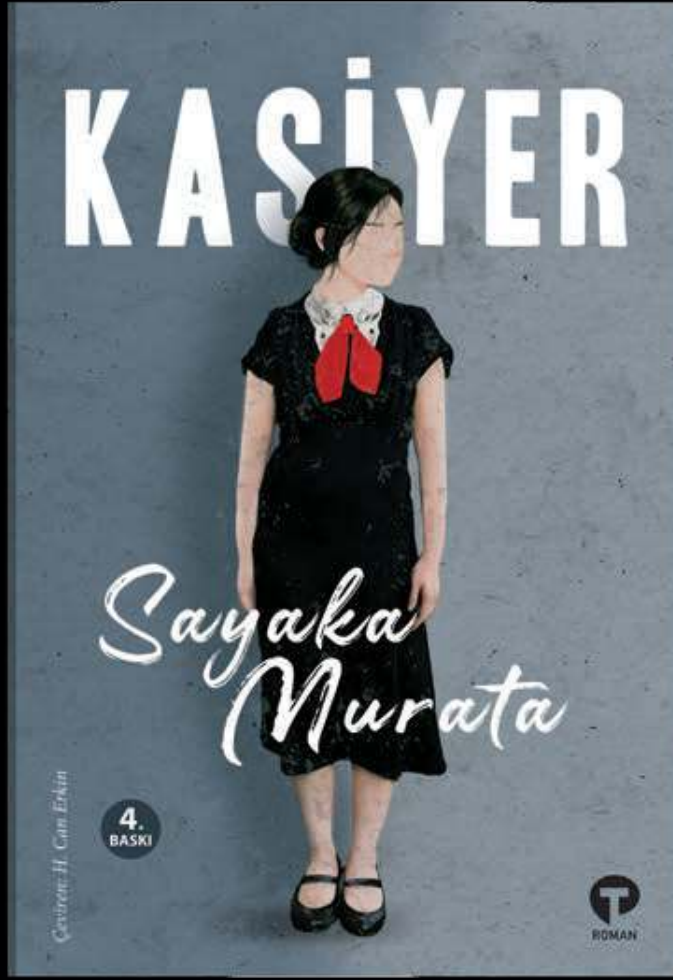
pısal, Bergsoncu, Freudyen, Deleuzyen, dizimsel, psikanalitik, mekânsal, anlam-bilimsel, masalsal... Filmlerin canına okuyan onlarca teori.

Düşünmek ve duymak arasında

Film izlemek entelektüel bir uğraş değildir. Tıpkı diğer sanat biçimleri gibi onunla kuracağımız ilişki de doğrudan -herhangi bir yorumu, kanaati ya da kuramsal varsayımı dikkate almadan- gerçekleşmelidir. Filmlere hazırlık yapılmış düşüncelerle yaklaşılmaz; Marleau-Ponty'nin dediği gibi, sinema düşünülmez, algılanır. Öte yandan son zamanların moda kavramlarından biri de Film Okumaları. Bu da diğer yöntem ve teoriler gibi neredeyse aynı anlam arayışının ve entelektüel açlığın tatmin aracı olarak karşımıza çıkıyor. Bir terminoloji olarak bile çok sevimsiz, kibirli ve snop. Öyle ki film okuma teşebbüsü filmin değerinden daha büyük bir anlam ifade ediyor ve yöntemin kendisi öyle bir irtifa kazanıyor ki her şeyi gölgede bırakarak entelektüel bir gösteriye dönüşüyor. Sosyal bilimlerin harciâlem teorilerinden devşirilmiş bir yöntem olarak film okuma seanslarını, sosyal medyadan kültür merkezlerine, üniversite amfilerinden workshop etkinliklerine kadar geniş bir sahada görebiliyoruz.

Günahlar ve erdemler

Sanatsal formalizmin her biçimi, varoluş'un ilk ve kusursuz halinden izler taşıdığına inandığımız sanatın hakikatini anlama yolunda bir ışık olamayacak; aksine sınırlar, duvarlar ve gölgeli alanlar yaratacaktır. Aklıma Peter Wollen'in, Godard sineması üzerinden ortaya attığı "sinemanın yedi erdemi ve yedi günahı" teorisi geliyor. Kavramsal olarak ne kadar şık ve gösterişli dursa da nihayetinde sınırları öylesine belirsizdir ki, bazen erdemlerin yerine günahları, günahların yerine de erdemleri koyabilmenize imkân tanır. Bu sebeple sinema üzerine metodolojik bir çözümleme yapmak, bir öngöründe bulunmak, bir takım kategoriler ve göstergeler üzerinden tahlillere girişmek, imgelerden mana devşirmek, metaforları eşeleyip altındaki hakikati aramak hem gereksiz bir uğraştır hem de estetik zevki ve hazzı zayıflatan, ruhu yorgun düşüren boş bir gayrettir. (●●●)

Sayaka Murata, 2018'in en iyi kitapları arasında gösterilen (*New Yorker, BuzzFeed, Library Journal*) *Kasiyer*'de toplumun dışladığı bir kasiyerin uyum sağlama çabasını anlatıyor. *Kasiyer*, H. Can Erkin'in Japoncadan çevirisiyle Turkuvaz Kitap'ta!

TURKUVAZ
KİTAP

OSMANLI'NIN ÖNCÜ KADIN YAZARLARINDAN EMİNE SEMİYE

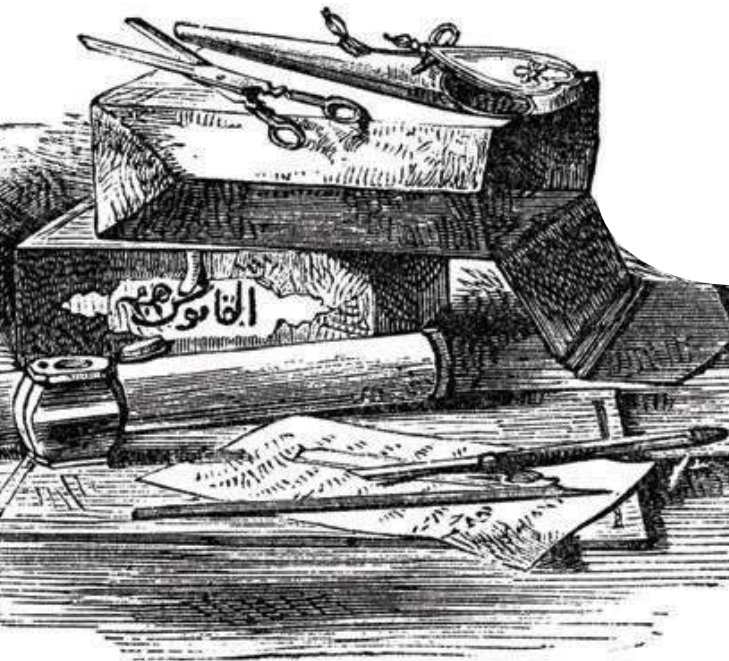
Eserleriyle ve entelektüel kişiliğiyle on dokuzuncu yüzyıldan itibaren Osmanlı toplumunda yaşanan değişime katkıda bulunan yazar, eğitimci ve aktivist Emine Semiye'nin eserleri Turkuvaaz Kitap tarafından edebiyat tarihine yeniden kazandırıldı. Yazarın tüm kitapları Osmanlı toplumunda yaşayan kadınların gündelik alışkanlıklarına, evlilik deneyimlerine, aile içi hiyerarşik ilişkilere, annelik temsiline dair yakın okuma yapmayı mümkün kılıyor.

On dokuzuncu yüzyıl, Avrupa karşısında gerileyen Osmanlı İmparatorluğu'nun bu durumu bir tür uygarlık kaybı olarak gördüğü ve buna karşı düşünülen çarelerle toplumsal ve siyasal düzeyde modernleşmenin getirdiği değişimle yüzleşmek durumunda kaldığı bir dönemi kapsar. Geleneksel temeller üzerine kurulu imparatorluğun yaşadığı bu yüzleşme, yeni bir toplum yaratma fikrini doğurmuş ve Osmanlı aydınları muasır medeniyet, milli kültür, insan doğası derken aslında dolaylı olarak kadınlar hakkında konuşmuşlardır. Bu bağlamda terakkinin en önemli kurumu "aile", en önemli öznesi de "kadın" olarak kabul edilmiştir.

Bu dönemde kadına dair meselelerin tartışılmasında, kamusal iletişim araçlarının yani dergilerin, gazetelerin ve sonrasında romanların önemli ve aktif bir rolü olmuştur. Nitekim

kadınların kendilerini ifade etmeleri, tanıtımları ilk kez basın kanalıyla gerçekleşmiş ve kadın dergileri, her kesimden kadının yazma çekimserliğini gidermede, taleplerini iletmekte önemli bir görev üstlenmiştir.

Böylece Osmanlı kadınları yazarlık alanının kendilerine sunduğu alanı genişleterek "yazı âleminde hemcinslerine yol gösterici" olmayı tercih etmişlerdir. 1895 sonrasında hareketlenen Osmanlı kadın edebiyatının en belirleyici özelliği, kadınlar arası bir edebiyat kamusu fikrine dayalı olmasıdır. Bu dönemde kadınlar tarafından üretilen edebi eserlerde çoğunlukla toplumsal yarar gözeterek yazmak, kadın olarak yazmakla birleşerek yeni bir duyarlılık ortaya çıkmıştır. Bir bakıma dönemin kadın yazarları kamusal alana dâhil olurken kamusal meseleleri önceleyerek varlıklarını duyurmak istemişlerdir. Bu misyon, kadın yazarların üretkenliklerini beslemiş ve arkalarında geniş bir literatür bırakmalarını sağlamıştır. Ancak metinlerin çoğu, yayımlananlar dışında, Arap harfli olmalarından ve titizlikle yürütülmesi gereken bir arşiv çalışması gerektirdiğinden dolayı edebiyat tarihinde yer alamamıştır. Bu bağlamda son yıllarda on dokuzuncu yüzyıl Osmanlı kadın edebiyatına dair yapılan çalışmaların odak noktasını, kadınlar tarafından üretilen ancak zamanla ya unutulmuş ya ihmal edilen ya da Latin harflerine çevrilmeyeceği için akademik çalışmalara ve edebiyat kamusuna dâhil edilmeyen metinlerin edebiyat tarihine yeniden kazandırılması fikri oluşturmaktadır.

**TERBİYE-İ ETFÂLE
AİT ÜÇ HİKÂYE**

Emine Semiye

TURKUVAZ KİTAP 2020

Emine Semiye külliyyatının önemi

Geçtiğimiz günlerde Osmanlı kadın edebiyatında bir eksikliği tamamlamak amacıyla Turkuvaz Kitap tarafından Emine Semiye'nin üç romanı yayımlanmıştır. Filiz Ferhatoğlu, Meryem Babacan Bursalı ve Sevgin Özer tarafından hazırlanan *Terbiye-i Etfâle Ait Üç Hikâye*, *Mükâfat-ı İlahiye* ve *Gayya Kuyusu* başlıklı romanlar ile Emine Semiye'nin yazarlık kariyerini bir bütün halinde okuyabilmek mümkün olacaktır. Fatih Altuğ'un editörlüğünü yaptığı diziden daha önce Fatma Uliye'nin *Udi*, *Refet* ve *Levayih-i Hayat* romanları yayımlanmıştır. Peki Emine Semiye kimdir? Osmanlı kadın yazınında nasıl bir temsili ve misyonu vardır?

Emine Semiye (1864-1944), eserleriyle ve entelektüel kişiliğiyle on dokuzuncu yüzyıldan itibaren yaşanan değişime katkıda bulunmuş önemli bir yazar, eğitimci, entelektüel ve aktivisttir. İlk eserlerini 1895 yılından itibaren yayımlamaya başlayan Emine Semiye, imparatorluk coğrafyasının farklı bölgelerinde eğitim faaliyetlerinde bulunmuş, kadın derneklerinde aktif görev almış, kadınlık bilincine dair makaleler yayımlamış ve dönemin diğer kadın yazarlarıyla yakın ilişkiler içerisinde olmuştur. Ünlü tarihçi Cevdet Paşa'nın kızı, ilk Osmanlı kadın yazarlarından Fatma Aliye'nin kardeşi olan Emine Semiye, toplumun ıslahı ve eğitimi hususlarında faydalı olmak amacıyla yazmayı önemsemiş ve hikâye, roman, makale ve mektup gibi farklı türlerde eserler vermiştir. Ancak kendinden sonraki dönemlerde "gölgede kalan bir kalem" olarak edebiyat tarihlerinde adı Fatma Aliye'den bağımsız olarak anılmamıştır. Bunun bir sonucu olarak da ilk Osmanlı kadın yazarlarından olmasına rağmen eserlerinin çoğu gazete tefrikalarında kalmış ve müstakil olarak basılmamıştır. Oysa Emine Semiye'nin külliyyatını tamamlamak onun şahsında 1895'lerde başlayan ve 1920'lere kadar uzanan kadın yazarlık deneyiminin gelişimini, dönüşümünü ve kırılma anlarını takip edebilmek anlamına gelmektedir.

Osmanlı toplumundaki farklı kadınlık tecrübeleri

Emine Semiye'nin edebi ve siyasi kişiliğini belirleyen en önemli unsur, "kadınlık mefkûresi" olmuştur. Eserlerinde "ev"i ve "aile"yi merkeze alarak Osmanlı toplumundaki farklı kadınlık tecrübelerine vermiştir. Emine Semiye için kadın, toplumda terakkiyi sağlayacak, iyi bir eğitim/terbiye almasıyla uzun vadede toplumu dönüştürecek ve böylece kaliteli bir nesil yetiştirecek bir misyona sahiptir. Bu sebeple eserlerinde kadının aile kurumu içerisindeki rolü, toplumda yaşadığı zorluklar, hemcinsinden gördüğü haksız muameleler, kadına yüklenen anlamlar ve cinsiyet temelli yaşanan maddi ve ahlaki eşitsizlikler gibi konulara yer vermiştir. Bu bağlamda Emine Semiye'nin eserleri Osmanlı toplumunda yaşayan kadınların gündelik alışkanlıklarına, evlilik deneyimlerine, aile içi hiyerarşik ilişkilere, annelik temsiline dair yakın okuma yapmayı mümkün kılmaktadır.

Emine Semiye'nin 1895-1896 yılları arasında *Hanımlara Mahsus Gazete*'de "Emine Vahide" imzasıyla *Terbiye-i Etfâle Ait Üç Hikâye* başlıklı romanı yayımlanmış ancak bu eser müstakil bir eser olarak basılmamıştır. "Havf", "Felâket" ve "Zekâvet" hikâyelerinden oluşan roman, yeni neslin terbiyesinin nasıl olacağı sorusunun izini sürmektedir. Yazar, toplumsal dönüşümün yaşandığı bir zaman diliminde alaturka/alafranga terbiye karşıtlığı içerisinde bir orta yol bulmaya çalışır. Buna göre mutluluk ve huzur farklı hayat tarzlarının ve düşüncelerin bir araya gelebileceği bir zeminde mümkündür. Romanın sonunda "İşlerin en hayırlısı ortada olandır" hadis-i şerifine yapılan atıfla "çocuklarınızı ne alaturka ne alafranga büyüttünüz, ikisi ortası terbiye ediniz" mesajı verilir.

İkinci romanı *Mükâfat-ı İlahiye*, Paris'te yaşanan bir "aile krizi"ni merkeze alır ve hane içi mahrem ilişkilerle bunların ürettiği duygulanımlara ve tefekkürlere yer verir. İdeal evlilik fikrinin sorgulandığı romanda, birbirine zıt yaşamlar yaşayan iki kardeşin hikâyesi anlatılır. Dönemin aile krizini erkeklik krizi bağlamında ele alan bu romanda, ruhen ve beden hastalıklı bir erkeğin başlattığı yıkım, erdemli ve güzel bir kadının felâketine yol açar. Ancak yaşanan duygusal şiddete, maddi yoksunluklara, mutsuzluğa rağmen umudunu kaybetmeyen bu kadın sonunda yeni bir aşkla ve evlilikle ödüllendirilir. Böylece hem iyiliklerin hem de kötülüklerin karşılığını bulacağı ve yaşanan haksızlıkların telafi edileceği düşüncesi işlenir.

İstanbul'da yaşama deneyimi: Gayya Kuyusu

Emine Semiye'nin 1920 yılında yayımladığı *Gayya Kuyusu* romanı, yine bir aile krizini işler ancak bu sefer "hane içi"nden başlayan ve şehrin sokaklarına uzanan bir anlatıyla karşılaşırız.

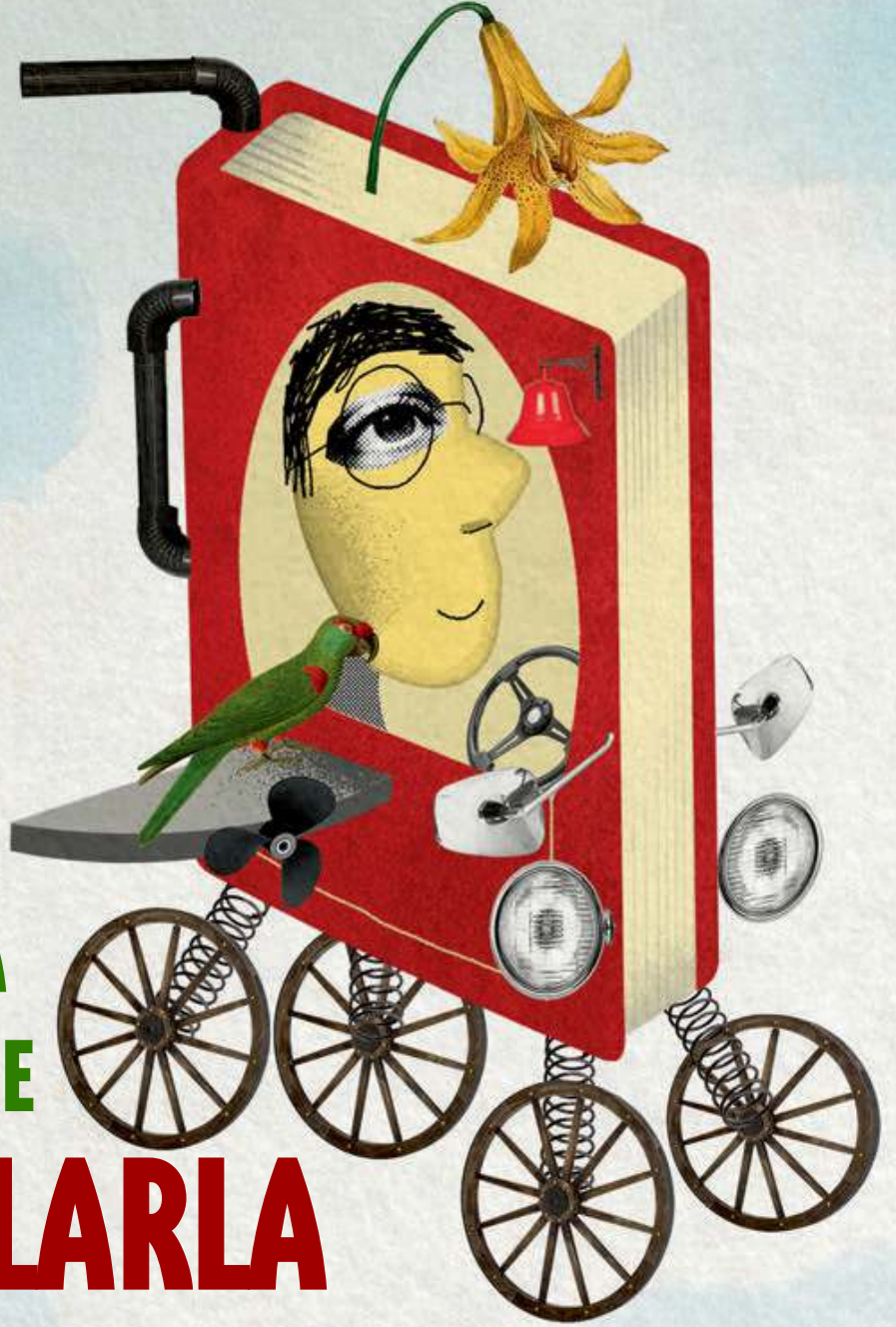
1911-1917 yılları arasındaki İstanbul, gündelik yaşamı, yangınları, yaşanan maddi imkânsızlıklar ve hem alt hem de üst sınıftan kadının hayatına uzanan etkileri bağlamında işlenir. Böylece yazar, 1910'lar İstanbul'unun farklı semtlerini ve sınıflarını odağa alarak bir kadın olarak şehirde yaşama deneyimini bizlere aktarır. Bu noktada romana adını veren "gayya kuyusu" ifadesi önemlidir çünkü yangınların ve sa-vaşların hüküm sürdüğü şehir, sakinleri özellikle de kadınlar için cehennem benzeri bir mekândır.

Bu üç eserin yayımlanması, biz okurlara Emine Semiye'nin edebi kimliğini bütünlüklü olarak değerlendirebilme ve yazarlık kariyerindeki gelişimi takip edebilme imkânı sunmaktadır. Dahası bu eserleri bir arada okumak yazarın edebiyat kamusuna dâhil olduğu geç Osmanlı dönemiyle erken Cumhuriyet dönemini kadınlık mefkûresi, aile ilişkileri, evlilik, alaturka/alafranga yaşam algısı ve çocuk terbiyesi gibi konularda karşılaştırmayı mümkün kılacaktır. (●●●)

DOSYA

KARANTİNA
GÜNLERİNDE
KİTAPLARLA
SEYAHAT

Yol, yolcu, yolculuk... İnsanlık maceramızı açıklayan en kapsamlı, en derinlikli metafor nedir dense, yol, yolcu ve yolculuktur diyebiliriz. Zira babamız Âdem'den beri yoldayız. Hareket noktası olarak ruhlar âlemini alırsak; yolumuzun ne çok meşakkatli ne çok uzun ne çok önemli olduğunu da anlatmış oluruz sanırım. Yola, yolculuğa metafizik boyut kazandıran da bu derinliktir. Yola çıktık ve tekrar aynı yere, yani vatanımıza, sılamıza ulaşmayı amaçlıyoruz.

KÂMİL YEŞİL

Dünya yolculuğunun ara durakları var ve biz ana rahminden sonraki duraktayız. Dünyada. Şair, “insan nerenin yerlisidir?” diye soruyor. Çünkü insan yerleşmeye eğilimli, buna ihtiyaç duyan bir varlık. Bir yere yerleşti mi hemen ora ile ünsiyet kuruyor ve bir daha ayrılmak istemiyor. Yeryüzüne o kadar alışıyor ki, “esvap değiştirirken bile yürek acıyor.”

Tarih boyunca insana yolcu yolunda gerek hatırlatması yapanlar hep oldu. Peygamberler, dervişler, yazarlar, şairler hep bir hatırlatıcıdır. Ya geldiğimiz yerden söz ederler, ya gideceğimiz yerden. Tabii bu arada yoldan, yol üzerinde karşılaştıklarımızdan, yolculuğun kutsal olduğu kadar zorluklarından, yolda olmanın kazandırdıklarından söz ederler. Ki yolculuk hikâyelerini aslında yol üstünde bir güzergâhta olan bitenleri öğrenmek için okuruz. İthaki şiirinde olduğu gibi, çünkü yol hem eğler hem eğitir insanı. Değiştirir de. Bazen mola verdığımız zamanlar da olur. Dinleniriz. İstikameti kontrol ederiz. Bir gözümüz dikiz aynasındadır. Ne kadar yol aldık onu kontrol ederiz. Karantina günlerini yola dair sorulara cevap aradığımız ara duraklar olarak tanımlayabiliriz. Buraya nereden geldik? Nereye gidiyoruz?

“Burada kalamazsın,” diyor şair. Öyle ise bir gün bu günler de bitecek. Buradan çıkacağız ve bir yöne doğru yolculuğumuzu sürdüreceğiz. Kimimiz şarkıya, kimimiz eve, kimimiz kalbine dönecek. Acaba bir ağaç altında duraklama, bir evde süreli olarak konaklama da yolculuğa dahil değil midir? Dinlenmek de yol için olduğuna göre karantina günlerimizde de yolculuk devam ediyor bana göre.

Kitap insanı hep yola çağırır

Kimimiz kitap sayfalarında çıkıyoruz yola. Kimimiz içimi ze yönelerek başka bir seyrüsefer ediyoruz. Necip Fazıl Kısakürek'in *Takvimdeki Deniz* şiirini hatırladım şimdi. Şairin yolculuğa çıkması için duvardaki kullanılmış bir takvim kartonu yefiyor. Bu takvim kartonunun üzerinde bir resim vardır. Azgın, sonsuz bir deniz, yana yatmış bir gemi. Bilinç akışı ile yola çıkar şair. Odasında meltemler esmeye başlar. Yüzünde köpükler. Cigerinde yosun kokusu. Arında kalan eşya öksüz, gözü yaşlı. Ancak yoldan dönüş yoktur artık. Alabora olmuş deniz, karmakarışık oda ve hisleri de yanına alarak şairi çağırmaktadır.

Kitap okumak başlı başına bir seyahat, bir yolculuktur, dedik. Kitap en iyi arkadaşlar diyenler, çok gezen mi yoksa çok

okuyan mı bilir diye soranlar, ıssız bir yere gidecek olsanız yanınıza hangi kitapları alırdınız diye merak edenler bu kadim ve vazgeçilmez arkadaşta söz etmiyorlar mı?

Kitap da insanı yolculuğa çıkarır. Demek ki kitap da bir yoldur, kitaba doğru yürüyüşü de yolculuk olarak tarif edebiliriz. Mekânı değiştirmiyorsunuz ve fakat arzın merkezine yolculuk yapıyorsunuz. Seksen günde devri âleme çıkıyorsunuz, denizler altında yirmi bin fersah yol alıyorsunuz. *Aya Yolculuk'a* çıkıyorsunuz.

Hemencecik de Jules Verne olduk görüyorsunuz. Hem bilimsel hem edebî bir yolculuk ile karşı karşıyayız.

Egzotik yolculuğumuzdan bilim adamlarına keşif yolu açıyoruz, farkında değiliz. Seksen günde devri âlem mi olurmuş diye hayalleri ile dalga geçiliyordu Jules Verne'in. Şimdi de “Ooo sen yaya kaldın, hangi seksen gün, birkaç saat neyimize yetmiyor” diye biz onunla dalga geçiyoruz. Dedik ki oturdüğümüz yerden seyahat ediyoruz. Tam bir oksimoron hali.

Memduh Şevket Esendal'ın *Mendil Altında* hikâyesini bilir misiniz? Bu hikâyede yüzüne sinek gelmesin diye mendil örtmüş, öğle sonrası kayıtle yapmaya çalışan bir memur görürüz. Upuzun yatmış adam, yattığı yerden terfi yolculuğuna çıkar, arkadaşına zam ister, kendisi mebus filan olur. Alkışlardı, gururdu derken hikayenin sonunda oflayarak puf-layarak kalkan bir adama dönüşür. Kitap yolculuğu da böyle bir şey işte. Kitaplardır ki bizi tarihin derinliklerinde gezdirir. İnsanlık tarihinin yazı ile, yani kitapla başladığı düşünülürse, o zamandan beri devam eden yolculukta bizim en yakın arkadaşımızın kitaplar olduğunu söyleyebiliriz.

Kendi adıma kitapla yolculuk etmeyi sevdiğim gibi kitaba yolculuğu da severim. Yolculuğu anlatan kitapları ise ayrı bir severim. Ebat, malzeme, yazı değişikliğine uğrasa da kitap en eski dostumuzdur. Sonuç itibarıyla kitap, bize vahiy bilgisinin hediyesi.

Ölümsüzlük peşinde Gılgamış

Kitap ve yolculuk denilince vahyin yanı başında yer alan ve insanlığın kadim zamanlardan günümüze taşıdığı Gılgamış'ı hatırlamazsak olmaz. Çünkü o da bir yolcu. Gılgamış'ı belki

ete kemiğe bürünmüş bir fert olarak değil de bir sembol olarak ele almak gerekir. Nihayetinde ölümsüzlüğü arıyor. Tarihçilere inanacak olursak, dört bin üç yüz yıldan beri Gilgamiş ile ölümsüzlüğü arıyoruz.

Her birimiz onun kadar yakışıklı, kuvvetli, akıllı değiliz. Emrimizde binlerce insanın olduğu saraylarımız yok. Yeteneklerimiz sınırlı ve Gilgamiş gibi “yarı tanrı” değiliz. Tanrımızın adı Anu değil. Onun gibi Gök Tanrı’ya değil Allah’a inanıyoruz. Bizi öldürmek için Endiku gönderilmedi. Bir aşk tanrıcısından evlenme teklifi almadık. Kılavuzumuz Utnapiştım adını taşıyor. Ancak hepimizin ölümsüzlüğe kavuşmak için elde edeceğimiz otu söyleyen doktorlarımız var bugün. Her gün ekranlara çıkıyorlar ve bize korona adı ile gelecek ölümden kurtulmanın yolunu gösteriyorlar Utnapiştım olarak. Fakat Gilgamiş gibi ölümlü; ölmek istemiyoruz. Ölümlü olduğunu bilen tek canlı/mahluk olarak biz insanlar ölümü istemediğimiz için karantinadayız.

“Cehennem başkalarıdır”

Sokağa, çarşıya, okula ve de camiye bile gitmiyoruz, gide-miyoruz ki ölüm bizi yakalayamasın. Evin dışında ne varsa hepsinin boynuna bir yafta asmışız. Ölüm yazıyor orada. Hatırlar mısınız, elektrik direklerinde böyle bir levha vardır. Kuru bir kafatası resminin altında “Ölüm Tehlikesi” yazar. Evimizin dışı cehennemin diğer adı. Tam da Sartre’in *Cehen-nem Başkalarıdır* şiirinde söylediği gibi. Başkası cehennem veya ölüm, ne fark eder. Sartre demişken, başkası cehen-nem demişken, şiir bizi tekrar çıkarıyor yola:

*“Yol değildir yaşamak
Yolda olmaktır
İçinde ben varsam yolun
Bir anlamı vardır
Başkaları cehennemdir
Dikkat et”*

Halbuki biz böyle öğrenmedik. Ortaokul birinci sınıftan itibaren bütün kompozisyonlara “İnsan sosyal bir varlıktır” diye yazmıştık. Şimdi evimiz kadar sosyaliz. Hepimiz Gilga-miş gibi bir kral değilsek de onun kadar güçlü, akıllı, mülk sahibi olmasak da canlıyız, can taşıyoruz ve ölümlüyüz. Fakat ölmek istemiyoruz, istemediğimiz için evdeyiz. Hapi-siz. Ve kitaplara koşuyoruz. Kitaplara sığınıyoruz ve çareyi yine kitaplarda arıyoruz. Kitap bizi bir arayışın tam ortasına atıyor Gilgamiş ile. Ölümsüzlük otunu arıyoruz. (Hızır’da

bu iksir su idi.) Bulabilecek miyiz? Gilgamiş bize bir ipucu veriyor bulmaya dair. Yaşayacaksan diğer insanlarla, halkınla yaşamalısın ve bulduğun bu ölümsüzlük otunu kendine ayır-mamalısın, deyip yola çıkar. Öyle ya, herkes ölmüş sadece sen yaşıyorsun. Buna hayat mı denir? Mösyö Sartre bakınız, ne diyor Gilgamiş... “Hayat başkaları ile güzeldir. Ben tek ba-şıma ne yapayım bu hayatı. Hayır, başkası hayattır/cennettir; cehennem değildir.”

Yazı da bir yolculuktur

Bu sözün ucunu “kitap başkası değildir, kitap cehennem değildir aksine cennettir” diye bağlamak isterim. Cennete girmektense cennet üzerine yazılmış felsefi bir eser oku-mayı tercih eden Alman olmak istemem. Demek isterim ki cennete gideceksek yolumuzu Kitap seçer, Kitap yönlendirir. Kitap’tan uzaklaşmak cennetten uzaklaşmaktır.

Gilgamiş’tan söz açmışken sözü kitapların bize yararlarına da getirip “Bakınız Nuh Tufanı da var eserde, deyip insan-lığın ölümden/helak olmaktan kurtulmanın yolu selamet gemisine, Nuh’un çağrısına uymaktır” demeli miyim?

Öyle ya insanlık sadece koronavirüs ile imtihan edilmedi, tufan ile de imtihan edildi. “Babacığım, şu dağ var ya, ben o dağın başına çıkar, tufandan kurtulurum” diyen (ve fakat boğulan) Nuh’un oğlu muyuz, yoksa Nuh’a inanan ve tufa-nın değmediği koca karı mıyız ? Bakın şu oğula. “Babacı-ğım” diyor da Peygamber demiyor.

Acaba diyorum karantina günlerinde Gilgamiş’ı tekrar okuduğum için mi bütün bu sorular? Görüyorsunuz, kitapla çıktık yola, kitap bizi nerelere getirdi.

Yolculuk böyledir işte. Hep beklenmedik kişiler, olaylar, sürprizlerle doludur.

Yazıyı da kendine benzetti. Böyle deyince yazı da bir yol-culuktur, bir arayıştır demiş mi olduk? Gilgamiş bize epeyce uzak, dini dinimiz değil; metnin epeyce eksiği var üstelik diyorsanız, karantina günlerinde başka bir kitapla devam edelim kitap yolculuğuna diyoruz. O da bir yolculuk hikaye-si. Kutsal Kitabımız *Kur’an-ı Kerim* naklediyor bize.

Hızır’la kırk saat

Yolda iki kişi var. Musa peygamber kendine yoldaş arıyor. Diyor ki; “Ey Rabbim, kendi katından özel bilgi verdiğin, bazı sırlarından bir nebzecek açtığın o kişiyi benimle yoldaş kıl da ona verdiğin bilgidен ben de faydalanayım.” Ne demişiz? Önce yoldaş sonra yol. Eğer bir yoldaş edineceksek o bize bir şeyler öğretecek donanımda olmalı. Bu, kendi eksikliğini bilmektir. Arkadaşına kitap gözü ile bakmaktır bunun adı.

Karantina günlerinde tekrar okuduğum kitap beni Hızır da denilen bilge kişi ve Hz. Musa ile yol arkadaşı eyledi. Onlarla aynı yolda, aynı yolun yolcusu olmalıyım ki yolda buluştuk. Evet, kitap böyledir, yolda gördüklerimizi bize yoldaş kılar. Eski yolculuklarımızı hatırlatır.

Yazıda geçen kitaplar

Hepimiz Gılgamış gibi bir kral değilsek de onun kadar güçlü, akıllı, mülk sahibi olmasak da canlıyız, can taşıyoruz ve ölümlüyüz. Fakat ölmek istemiyoruz, istemediğimiz için evdeyiz. Hapisiz. Ve kitaplara koşuyoruz. Kitaplara sığınıyoruz ve çareyi yine kitaplarda arıyoruz. Kitap bizi bir arayışın tam ortasına atıyor Gılgamış ile. Ölümsüzlük otunu arıyoruz.

Böyle bir yolculuktan sonra Sezai Karakoç, *Hızır'la Kırk Saat*'i yazdı. Siz okuduktan sonra neler yazarsınız bilmem. Fakat mutlaka tavsiye ederim. Bir tefsirden, olmadı bir mealden Kehf suresinde nakledilen ve bizim kültürümüzde Hızır olarak bilinen bilge kişinin hikayesini okuyunuz. Çünkü o sizin yolculuğunuz olacak.

Evliya Çelebi ile seyahat

Âşık Veysel'in deyişi ile "Uzun ince bir yoldayız." Yürüdüğümüz yetmiyor gibi zihinsel yolculuklara da çıkıyoruz ve en yakın arkadaşımız kitaplar. Yerim olsaydı size *Don Kişot*'un yolculuğundan bahsedecektim. Şövalye romanı dense de hem Cervantes'in roman türüne yolculuğu hem *Don Kişot*'un dünyaya yolculuğuna dair birkaç kelam etmek de isterdim. Neyse *Don Kişot*'un da karantina günlerine ait güzel bir roman olduğunu belirtip geçelim.

En iyisi ben size bizi tarihimize en oylumlu yolculuğa çıkaran kitap olan *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* ile çıkarayım yolculuğa. İki büyük cilt. YKY'den almış ve bunu bitirinceye kadar başka kitap okumayacağım demiştim. Evliya'mız üşenmemiş el yazısı ile binlerce sayfa yazmış. Sahibi ve de hizmetkârı olduğumuz üç kitayı dolaşmış, adım adım gezmiş, bütün ayrıntıları zapt etmiş, üstelik şu kadar yıl geçmiş aradan. Elli bir yıllık seyahat. Dile kolay. Onun anlattığı birçok yerde şimdi yeller esiyor. Niçin tarihe, tarihimize bir yolculuğa çıkmayayım, yazık değil mi bu kadar zahmete de-yip başladım. Bilindiği gibi rüya ile başlıyor seyahat ve rüya kadar zenginleşerek, rüya gibi derinleşerek, gâh acıklı gâh gülünc binlerce insanlık olayı ile karşılıyor bizi. Kitapların anlattığına göre Çelebi'nin Hz. Peygamber ile mülaki olduğu cami Ahi Çelebi Camii imiş. Evliya şöyle anlatıyor rüyayı: "Sonra O'nu gördüm. Caminin kapısında. Bir nur olarak. Ona baktım. Tam Şemail-i Şerif'te, hilyelerde anlatıldığı gibi idi.

Ne çok kısa, ne çok uzun idi. Saçları ne kıvrıcık ne düz, uzun. Değirmi yüzüne, duru beyaz tenine, uzun kirpiklerle süslü iri ve siyah gözlerine. Geniş omzuna. Baktıım baktıım. Bütün vücuduyla bize yöneldiğinde; O da bize yönelmiş idi.

Yumuşak, kırmızıya çalan beyaz teni; kara ve büyükçe gözleri ile karşı karşıya geldik. Hepimizi kucakladı. Bir gül kokusu doldurmuştu camiyi. Ağarmaya yüz tutmuş sakalı yüzümüze değdi. İnci dişleri ile tebessüm ettiler. On iki kolanlı, kenarına misvak sokulmuş sarığı, boynunda sarı renkli sof şalı vardı. Hazret-i Peygamber mihrabda ayak üzere dururken Eyüp El-Ensari Hz.leri beni elimden tutup Hazret-i Peygamberin huzuruna götürdü. Hz. Peygambere 'sadık âşkın, müştak ümmetin şefaatinı niyaz eder' dedi ve bana da: 'Ellerini öp!' dedi. Ben, Hz. Peygamberin mübarek ellerine dudaklarımı kondurdum ve 'Seyahat ya Resulallah,' dedim. Hz. Peygamber, tebessüm edip:

- Rabbim, bu kulunu affeyle, Cennet'te bana komşu eyle, Cemal'ini seyrederken bizimle birlikte eyle, diye dua etti, duasını ettikten sonra Fatiha dedi, bütün sahabe-i kiram Fatiha'yı okudu. Sonra Hz. Peygamber mihraptan, 'Esselamu aleyküm ey kardeşler!' deyip camiden çıktı. Helecanla uyandım. Hayırdır inşallah."

Benim için *Seyahatname* bu rüyadır. Diğerleri teferruatıdır. Bendeniz gezmeyi sevmem. Zorda kalmadıkça yola çıkmam. Fakat benim adıma gezmiş, görmüş, tanımış, konuşmuş, bütün ayrıntıları tespit etmiş bir seyahate çıkmaya hayır demem. Böyle dedim ve on ciltlik *Seyahatname*'ye besmele çektim.

Tam karantina günlerine mahsus bir kitap. Çok gezen mi bilir çok okuyan mı, tartışmasını bu kitabı bitirinceye kadar erteleyin derim. Evliya Çelebi, çok gezerek bildi bu kitaptakileri, siz çok okuyarak bileceksiniz. Kitap sizi Evliya Çelebi yapmayacak fakat içindekileri size mal edecek.

Yazının başlığında demiştik ki kitaba yolculuk, kitapla yolculuk. Karantina günlerinde, bilgisayar, internet gibi pencerelerle yetinmeyin, ilme kapıdan girin derim. Kapımız da kitaplardır. (Hasan Aycın'ın böyle bir çizgisi var mıydı?)

Neden kitap? Çünkü ilahi emirdir, "evlere kapılarından giriniz" der.

İnternet, bilgisayar, televizyon gibi pencereler yokken kapı vardı. (•••)

Yazıda geçen kitaplar

Seksan Günde Dünya Gezisi - Jules Verne

"Dünyada beklenmedik bir şey yoktur."

Eve Dönmenin Yolları - Alejandro Zambra

- Şili Pinochet döneminden

"Kimsa kimlerin adına konuşamaz. Çünkü her ne kadar bir yabancıların hikayesini anlatmak istersek de eninde sonunda hep kendi hikayemizi anlatırız."

Yürümenin Felsefesi - Frédéric Gros

- Bilimkurgu - beklenmedik kadın otostopçuları toplayan bir uzaylı

"İnsanların bunları tanıma vasıtasıyla bir kölelik geldiğinde başvurmaya yeten öldürülen bir sözcüktür vasıtasıyla."

Derinin Altında - Michel Faber

Yol Öyküleri - Kolektif

11 yazar, 11 öykü

- 15 farklı anlatıcının ağzından

- Katır arabesinde mezarlığa yolculuk

- Zihin akışları ve şiirleştirilmiş düz yazı-modernist

Döşegimde Ölümlük - William Faulkner

İlk Defa Tek Başına - Joshua Slocum

Ne Nedir - Dave Eggers

"Seyahat planı ne çok boş:
Girdi, bekler, yer, uzaklar
Rahberimiz: Yazarlar"

Tournefort Seyahatnamesi - Joseph de Tournefort

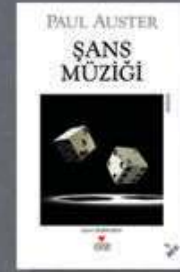

Seyahat Sanatı - Alain de Botton

"Sorunun tam olarak ne olduğunu beklenmez zaman, cevabın ne anlamı geldiğini de anlayacaksınız"

Otopostçunun Galaksi Rehberi - Douglas Adams

Şans Müziği - Paul Auster

"Ortada anıza yoldu onarmaya kalkıyor niye?"

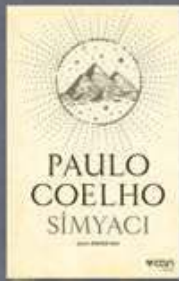

Zen ve Motosiklet Bakım Sanatı - Robert M. Pirsig

"Ben de sizin gibi yirminci yüzyılın delisi rolü oynuyordum. Okulda sistemle çıkmam için."

Flanör - Walter Benjamin

Simyacı - Paulo Coelho

"Bu dünyaya geldiğimde sessiz öyküler anlatıyordum. Öyküler bana yanlış vatanlara anlatıyordum. Birisi tutup kuyruğa önüne geçtiğinde, beni görmesinden geldiğinde, omuz altlarında veya beklediğinde gözetimi diyor, sessizce öykümü teliyordum"

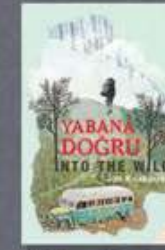

Yol - Cormac McCarthy

- İnsan doğası üzerine

- Bir baba ile oğlun ilişkisi sonrası dünyada bir market arabesindeki seyahatini izlemek yolculuğundan...

"Dünya tarihinde sudan dışarı fazla orza bulunabildiğini düşünün."

Yabana Doğru - Jon Krakauer

Yabana Doğru toplum tarafından onaylanmış bir hayat ideali. Yarılmış tüm öğütleri bir kütüne bırakarak doğada yitirmeye giden (çing bir adamın gerçek yaşam öyküsü).

Steinbeck'in Gazap Üzümleri gibi ümitsizlik sarmalı hikayelerinin harında keşfetme heyecanı ve yeninin olmadıkça veya yazar bu iyimserliği kullanarak se gutmedikçe bu atmosferden uzaklaşmak kolay olmaz

Türün doğası gereği yol romanlarında içsel bir hareket yaratılmasını türün sihrine ve kitabın kendisine bir yönlendirebilir. Romanın doğal hali enerjik ve tempolu yapmak veya dramatik kurguya bir atalet yüklemek se

Yol romanının beraberinde getirdiği yeninin gücü, mo ve çürümenin yazanın inisiyatifiyle kapının dışında bir dinlendirmesi bundandır. Ancak yol romanları ve koymayıp merkezine çekebilirler. Bu durumda yol ro kendi dolayımı dışında bir dolayımın varoluşsal kaygı

Yol romancısının önüne serilen tüm bu araçlar bile mükelleftir. Yol romanında 'hikaye-zaman'da ileri ve bakılınca olaylar ve düşünceler yönlüdür, sıralıdır, zamansaldır. Yol romanlarını zamanın nüfuz alanı yatırımlara ihtiyaç duyarlar.

Salgın nedeniyle yollardan uzak kaldığımız bu günler

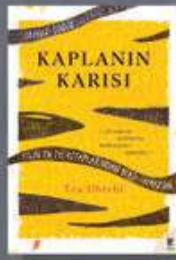
nni iskelet edinen kimi örnekler bir tarafa, yol
ümidli sıklıkla bulunur. Yol ve yolculuk döngüsel
on bir bükümle hayal kırıklığı yaratma amacı

et ve içsel değişim enerjisi vardır; yazar bunların
kip edebi kaynaklarını kitabın başka alanlarına
iken; yazar için akıntıya direnç göstermek, fren
çenekleri bir araca, bir güce dönüşebilir.

dem insanın kaygısının temelinde yatan kayıtsızlık
kılmasına fırsat verir. Bazı yol romanlarının okuru
olusall kaygıyı ayıştırdıktan sonra, kapı dışına
manı, okuyucuyu kendi kaygısına yabancılaştırıp
le bir ilişkiye geçmesine olanak verecektir.

bedel ortaya çıkmaz; yol romanı zamansallığa
geri hareketler olabilir ancak kitabın bütününe
ve dolayısıyla yol romanları sıklıkla sıkı sıkıya
dışında üretim yapmaya zorlamak için büyük

le yol-edebiyat ilişkisini Kararsız Okur'a taşıdık.

Kaplanın Karısı -
Tea Obreht

Sevâşın parçalandığı
Balkanlarda nesillerin
birbirine bağlayan bir
yol hikayesi

- Afrika'dan Türkiye'ye uzanan
yolculuk

- "Sonarırsa, 'Ne iş yaptın bu
dünyada?' diye, rahatsız
verebilirim ya da: 'Yalnız kaldım.
Kalebildim! Altı milyar insanın
arasında doğdum. Ve hiçbirine
çarpmadan geçtim aralardan..."

Kıyas ve Kayra -
Hakan Günday

Satürn'ün Halkaları
- W. G. Sebald

"Sebald, Satürn'ün
Halkaları'nda, Sütlüklü'nün çakıl
taşı sahillerinde yürürken,
okurları şimdi ile geçmişin
gerçek ile düşün iç içe geçtiği
yaşantılar ve metinler arasında
bir yolculuğa çıkarıyor. Ömer
Hayyam'dan Descartes'a,
Borges'ten Joseph Conrad,
Chateaubriand ve daha
nicilerine uzanarak..."

"Daha bu yaşta
kurumsuzluğa erişmiş
insancındayız, ilerde
kutuplar
ulaşabileceğimiz
meraklılarla sile
ulaşamayacaklar"

Koltuk -
Benjamin Parzybok

Kayıbedenlerin destanı

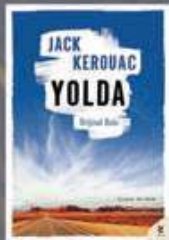

Günden Katanlar -
Kazuo Ishiguro

- Beşli kupağı

- Karşı-kültürel, isyankar
bir öz, insanın tanıması
ama çizilebilir merkez
karakter ve parçaları bir
birimden oluşan
sıklıkla kullanır
Kerouac koydu

- "Sizi yolculuğa çekten
yolun sonu değil, yolun
kendi de olabilir. Belki
de sadece gitmeyi
seviyorsunuzdur.
Kaçıyor da olabilirsiniz
ya da böyle olduğunu
sanıyorsunuzdur."

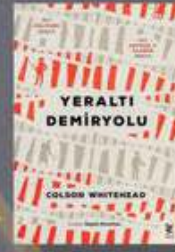
Yolda -
Jack Kerouac

Oz Büyücüsü -
L. Frank Baum

Gazap Üzümleri -
John Steinbeck

Yeraltı Demiryolu -
Colson Whitehead

Odysseia -
Homeros

Yükselen Kapitalizm
Çağında Bir Lirik Sair
Charles Baudelaire

Sahilde Kafka -
Haruki Murakami

Flanöz Şehirde
Yürüyen Kadınlar -
Lauren Elkin

Paris, New York,
Tokyo, Venedik ve
Londra'nın sokaklarında George
Sand, Virginia Woolf,
Jean Rhys, Agnès
Varda, Sophie Calle,
Martha Gellhorn ve
Joan Didion gibi
flanözlerin ayak
izlerini takip ederek
yürümek

Seyahatname -
Evliya Çelebi

"Dünya kötü bir yerdi
ama insanlar öyle
olmak zorunda değildi,
öyle olmaya
reddedebilirlerdi"

Seyahat ve
Edebiyat -
Cemile Sümeyra

Yolculuğa Övgü -
Michel Onfray

Coğrafyanın poetikası

Türk Savaşı
kahramanı
Odysseus'un
memleketi İtaka'ya
dönüş hikayesi

Kitab-ı Harbiye -
Piri Reis

TÜM KAPILARI KİLİTLE

Tüm Kapıları Kilitle, Roman Polanski imzalı *Rosemary's Baby* filmini izleyenlere bir nevi devam hikâyesi gibi gelecek. Bir solukta okunan, son derece sürükleyici bir şehir paranoyası.

Karantina, sokağa çıkma yasağı, kısıtlamalar, “evde kal” çağrıları derken, tüm dünya olarak daha önce deneyimlenmemiş çok ilginç zamanlardan geçiyoruz. Tüm bunların, kendimiz ile baş başa kalmak, kendi sesimizi dinlemek, belki içsel bir yolculuğa çıkmak gibi “modern insanın” gitgide uzağında kalan olgular adına bir fırsata dönüşmesi dileğiyle... Karantina günlerinde okuduğum kitaplardan birisi de Riley Sager imzası taşıyan *Tüm Kapıları Kilitli* oldu. Yeni çıkanlara göz atarken gördüğüm bu mosmor kapaklı kitabı, içinde bulunduğumuz zamana uygun olacağını düşünüp fazla tereddüt etmeden aldım. Amerikalı yazarın adını, 2017’de yazdığı ve yirmi beş dile çevrilen *Kurtulan Kızlar* ile duymuştum. Tanışma kitabımız ise geçtiğimiz şubat ayında İthaki Yayınları etiketiyle çıkan *Tüm Kapıları Kilitli* oldu. Mekânların ruhu olduğuna inanıyorsanız ve gerilim seviyorsanız, zamanın yavaş aktığı karantina günlerinde bu kitap size iyi gelecek.

Tüm Kapıları Kilitli, Roman Polanski imzalı *Rosemary’s Baby* filmini izleyenlere bir nevi devam hikâyesi ya da bir yeniden kaleme alma tadında gelecek. Zaten kitabın kapağında ki İngiliz suç yazarı Ruth Ware’in şu övgü sözcükleri her şeyi anlatıyor: “Kenara çekil Rosemary’nin Bebeği, şehir paranoyasının yeni bir gotik adresi var.” Bu tespit sadece biz okurlara ait bir çıkarım değil, zira yazar eserini Ira Levin’e ithaf etmiş. Ira Levin ise *Rosemary’s Baby* romanının yazarı.

Sürekli büyüyen şüphe...

Jules Larsen, yirmi beş yaşında, yakın arkadaşı Chloe’dan başka hayatta kimsesi kalmamış bir genç kızdır. On yedi yaşındayken ablası Jane kaybolur ve bir daha kendisinden haber alınamaz. On dokuzundayken anne - babası birlikte intihar ederler. Büyük bir firmada asistandır ve sevgilisi ile aynı evi paylaşıyordur. Ancak işten kovulur ve aynı gün erken saatte eve dönünce erkek arkadaşının kendisini aldatıldığını görür. Geçici olarak Chloe’nin yanına taşınıp iş ilanlarına bakarken bir ilan dikkatini çeker. Manhattan’da, Central Park’a komşu görkemli bir apartmandaki boş bir daire için geçici olarak bakıcı aranıyordu. Üç ay boyunca boş bir evde yaşayacak ve karşılığında tam on iki bin dolar para alacaktır. Daha ilginç ise buranın ilk gençliğinde hem ablasının kem de kendisinin bayıla bayıla defalarca okudukları *Bir Hayalperestin Yüreği* isimli romanda geçen Bartholomew Apartmanı olmasıdır.

Jules mülakata başvurur. Şehrin en lüks bölgesindeki meşhur bir apartman dairesinde üç ay yaşayıp aylık dört bin dolar kazanacak olması hem fazla garip hem de fazla caziptir ve bu arkadaşı Chloe’ye tuhaf gelmektedir, ama cebinde birkaç yüz dolar kalmışken başka hiçbir şey düşünmez. Ve işi alır. Fakat bazı kuralları vardır. Eve asla kimseyi getirmeyecektir. Jules bunu da umursamaz. Central Park manzaralı lüks dairedaki ilk gecesinde şehrin ışıklarını seyredip okuduğu romandaki hayalin gerçeğe dönüştüğünü düşünürken Chloe’dan bir e-posta alır. Arkadaşı ona Bartholomew Apartmanı’nda 1919’dan bu yana meydana gelen esrarlı olayları ve ölümleri yollamıştır.

Ingrid’in Jules’e bıraktığı apartmanın bodrumuna saklanmış tabanca, apartman sakinlerinin gitgide tuhaflaşan davranışları ve sürekli büyüyen şüphe... Dışarıdan bir rüya gibi gözükken bu lüks apartmanın içinde hiçbir şey sanıldığı gibi değildir. Yıllardır süregelen karanlık tarihinde pek çok masum insanın mezarı olmuştur.

Jules o gece zaten yeterince gerilmişken, alt kattaki daireye inen küçük mutfak asansörünün makaralı sistemi hareket eder. Jules korka korka aşağı kattan gelen mesajı alır. Böylece alt kattaki evin bakıcısı Ingrid ile tanışılır. Ingrid de kendisi gibi genç bir kızdır. Ona apartmanda tuhaf olayların döndüğünü, burada yaşayanların garip tipler olduklarını söyler. Bu tuhafıklar yetmezmiş gibi Jules apartmanın lobisinde hayatının kitabı *Bir Hayalperestin Yüreği*’nin yazarı Greta Manville ile karşılaşır. Yaşlı kadın da Bartholomew’de yaşamaktadır. Jules ona hayranlıkla yaklaşır ama kadın çok soğuk davranır. Gece yarısı duyduğu bir çığlıkla tuhafıklar silsilesinin dozu yükselir. Jules korkuyla aşağı kattaki Ingrid’in kapısını çalar. Ingrid kapıyı yarım aralar, yüzünde işlerin ters gittiğine dair bir ifadeyle ses duymadığını söyleyip alelacele kapıyı kapatır. Jules Ingrid’in başının dertte olduğuna inanmakla beraber elinden bir şey gelmez. Fakat ertesi gün Ingrid ortalardan kaybolunca işler ciddiye biner.

Ingrid’in Jules’e bıraktığı apartmanın bodrumuna saklanmış tabanca, apartman sakinlerinin gitgide tuhaflaşan davranışları ve sürekli büyüyen şüphe... Dışarıdan bir rüya gibi gözükken bu lüks apartmanın içinde hiçbir şey sanıldığı gibi değildir. Yıllardır süregelen karanlık tarihinde pek çok masum insanın mezarı olmuştur. Sıradaki kurban Jules mi olacaktır?

Tüm Kapıları Kilitli, elinizden bırakmak istemeyeceğiniz, bir solukta okunan, son derece sürükleyici bir roman. Hikayenin seyri gotik bir masaldan mantıksal bir kurguya son derece güzel bir geçişle bağlanıyor. Sonu tatmin ediyor. Bittiğinde yazarın diğer kitaplarını da “okunacaklar” listesine aldım. Tavsiyemdir. (•••)

TÜM KAPILARI KİLİTLE

Riley Sager
ÇEV: Esat Ören

İTHAKİ YAYINLARI 2020

SEN ZAHMET ETME, FİLMİ DE BİZ SEÇERİZ

Bu İş Asla Tutmaz - Netflix'in Doğuşu ve Bir Fikrin İnanılmaz Serüveni, Netflix'in doğuşunu ve geçirdiği süreçleri, bu platformun kurucularından biri ve ilk CEO'su olan Marc Randolph'un ağzından anlatıyor. Yeni bir iş kurmak gibi bir planınız yoksa dahi, Netflix'in adının az kalsın CinemaCenter olacak olması, televizyonlarımıza bağlı bu yeni kara kutuya bakış açınızı değiştiriyor.

Neredeyse her ülkede 150 milyonu aşkın abonesi var; kendi televizyon şovlarını, dizilerini, filmlerini yapıyor. Son dönemde Türkiye'de insanların film izleme alışkanlığını değiştirdi. Artık pek fazla uğraşmak istemiyoruz ve onda ne varsa onu izliyoruz. Uğraştırmaması avantaj, fakat bizi sadece belli filmlere mahkûm ediyor ve araştırarak gündemimiz dışındaki dizi-filmlere ulaşmamızı da engelliyor. Her halükârda, Netflix hayatımızın bir parçası. *Bu İş Asla Tutmaz - Netflix'in Doğuşu ve Bir Fikrin İnanılmaz Serüveni*, bu platformun doğuşunu ve geçirdiği süreçleri, Netflix'in kurucularından biri ve ilk CEO'su olan Marc Randolph'un ağzından anlatıyor.

Netflix'in kuruluşuna dair, bilmeyenler için önemli olacak bir notla başlamalı: Netflix, 1997-98 yıllarında kuruluyor ve o dönemde çevrimiçi yayın izlemek mevcut internet şartlarından ötürü pek mümkün değil. Haliyle, Netflix bir "film kiralama şirketi" olarak kurulur. DVD'leri internet sitesinden seçersiniz ve seçtiğiniz DVD'ler adresinize gelir... Şimdi bakıldığında gayet arkaik görünen bu yöntem, o dönemde de insanların alışması zaman almış ve Netflix'in kuruluşu bir hayli sancılı geçmiş.

Kitap bir *start-up* kitabı olarak görülsede, platformun günlük hayatımıza bu kadar sirayet etmiş olması onu farklı, daha "nostaljik" bir yere oturtuyor. Kitap boyunca kurucu Randolph'un ağzından dökülen birtakım "öğütler" kitabı bir tür *start-up* hikâyesine dönüştürüyor, ama bir süre sonra bunları görmeyip eğlenceli yerlere odaklanmayı öğreniyorsunuz. Yine de bir tanesini burada belirtelim: "Tezahür anlarına aldanmayın. İyi fikirler haftalar ve aylar içinde çok daha yavaşça ve adım adım görünürler. Ve hatta bir tanesini ne ulaştığınızda, bunun farkına varmanız uzun sürebilir."

Abonelik sistemi

Platformun hayatımıza kattığı ve hatta *online* satın alma sistemini derinden değiştiren en önemli özelliği abonelik sistemi olmalı. İlk açıldığı yıllarda insanlara tek tek film kiralatmayı bir türlü beceremeyen ve sadece film DVD'leri satarak ayakta kalan platform, birkaç yıl sonra şimdiki icra

yöneticisi Reed Hastings'in CEO olmasıyla birlikte abonelik sistemini keşfeder. Abonelik sistemi, sizi kaç film izlediğinize göre değerlendirmez ve böylece her ay aynı parayı vererek istediğiniz kadar film izlemenizi mümkün kılar. Temelde "O kadar para veriyorum, bari izleyeyim" mantığına dayanan bu sistemden sonra, Netflix tek tek film kiralamayı bırakır ve algoritmasını geliştirmeye karar verir. Şimdiki Netflix'in ana ayağı olan bu fikir, izleyicilere filmleri oylatır ve ona uygun yeni filmler önerir. Nihayetinde, artık izleyicinin yapması gereken pek bir şey yoktur. Tembellik birçok şeyin önüne geçmiştir. İzleyici yeni filmler keşfetmekle vakit harcamaz ve her ay önüne sunulanı tüketmeye odaklanır. *Küçük Prens*'te, satıcıyla karşılaşan kahramanımız onun susuzluğu gidermek için haplar sattığını duyunca şaşırıyordu, hatırlarsınız. Bunun insanlara haftada elli üç dakika kazandırdığını öğrendiğinden şüphe şüphe veriyordu: "Dilediğimce harcayacak elli üç dakikam olsaydı, bir çeşmeye yürürdüm ağır ağır." Netflix'in kaybettiği de bu çeşmeye ağır ağır yürüme durumu olmalı; tabii, bu başka bir yazının konusu.

Bu İş Asla Tutmaz'a dönecek olursak... Bir *start-up* nasıl kurulur için ilk ağızdan bir hikâye sunması ilgi çekici. Kitabı ilginç kılansa, ABD'de kurulan bir film kiralama şirketinin Çağatay Ulusoy'a başrol oynayacak kadar globalleşmesinin ardında yatan hikâye. Yeni bir iş kurmak gibi bir planınız yoksa dahi, Netflix'in adının az kalsın CinemaCenter olacak olması, televizyonlarımıza bağlı bu yeni kara kutuya bakış açınızı değiştiriyor. (●●)

BU İŞ ASLA TUTMAZ

Marc Randolph
CEV: Meltem Yılmaz

KONU KİTAP 2020

Dilediğin Kitabı İstedüğün Yerde Oku

Kobo E-kitap Okuyucular

Kobo Forma

- Sadece 197 gr
- 8.0" Carta E-Ink dokunmatik ekran
- Yatay ve dikey modda kullanım
- Sayfa çevirme tuşu
- 2 aya kadar şarj ömrü*
- HZO Protection™ ile içten dışı su geçirmez**
- 8 GB depolama alanı

* Şarj ömrü kişisel kullanıma göre değişir.
** IPX8 derecelendirme gerekliliklerini karşılamaktadır. 2 metre suda 60 dakikaya kadar su geçirmez.

Kobo Clara HD

- 6.0" Carta E-Ink dokunmatik ekran
- Sadece 166 gr
- 2 aya kadar şarj ömrü*
- 8 GB depolama alanı

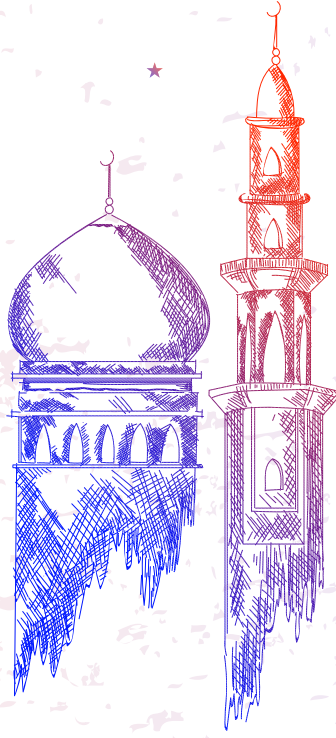
Kobo Libra H2O

- Siyah ve beyaz renk seçeneği
- 7" Carta E-Ink dokunmatik ekran
- Yatay ve dikey modda kullanım
- Sayfa çevirme tuşu
- 2 aya kadar şarj ömrü*
- HZO Protection™ ile içten dışı su geçirmez**
- 8 GB depolama alanı
- Sadece 192 gr

NURULLAH KOLTAŞ
nkoltas@hotmail.com

KİBRİT-İ AHMERİN PEŞİNDE BİR MARİFET YOLCULUĞU: MICHEL (ALİ) CHODKIEWICZ

Hilimle öne çıkan ve iddialardan uzak bir entelektüel hayat tarzını benimseyen Michel (Ali) Chodkiewicz henüz 17 yaşındayken tasavvuf yolunu keşfeder. Ömrünü İbnü'l-Arabî ve temsil ettiği düşüncenin yansımaları yanında velâyet gibi hususların anlaşılması ve aktarılmasına adanmış Chodkiewicz'in çalışmaları W. James Morris ve William Chittick gibi benzer konular üzerine çalışan ilim adamları için bir örneklik teşkil eder.

Hidâyet, büyük hediye

Hidâyet, zaman ya da mekân bakımından sınır tanımayan ve havsala zorlayan büyük bir hediye. Modern dünyanın neden olduğu buhran ve bunalımlar örülen muhitlerde tezahür ettiği ise bu hediye'nin kıymetini gözler önüne seriyor. Uzun yıllar yapılan araştırma ve içe dönük sorgulamaların sonucunda hidâyete erişenler olduğu gibi genç yaşta böylesi bir lütfâ mazhar olan cânlar gönlümüze ferahlık veriyor. Michel Chodkiewicz de böylesi bir nimete genç yaşta erişenlerden. Dünyanın dört bir yandan kaosla sarmalandığı bir dönemde, 1929 yılında Paris'te dünyaya gelen Chodkiewicz'in babası bir sulh hâkimidir. İlk, orta ve yüksek tahsilini yine Paris'te

tamamlayan Chodkiewicz, henüz on yedi yaşındayken tasavvuf yolunu keşfedip İslâm'la müşerref olur.

İbnü'l-Arabî ile kesişen yollar ve Michel (Mustafa) Valsan

Ardından çeşitli yolculuklarda bulunan Chodkiewicz 1951'de evlenir. Bir yandan maiyetini temin etmeyle meşgul olurken diğer yandan da kendi çabalarıyla Arapça çalışır. İspanyol müsteşrik Asín Palacios'un tercümeleri yoluyla Mürsiyeli ârif İbnü'l-Arabî'nin eserleriyle tanışır. Ancak İbnü'l-Arabî ve Ekberî çizginin inceliklerini öğrenmesi, "Ekberîyye'ye

vâris olanların bir numunesi” olarak tarif ettiği Michel (Mustafa Abdülazîz) Valsan eliyle olur. Vaktiyle üstadı René Guénon’un (Abdülvâhid Yahya) fikirlerinden oldukça etkilenmiş bir Şâzelî olan Valsan, teorinin yanı sıra pratiğe ilişkin yanıyla da İbnü’l-Arabî’nin eserlerine Chodkiewicz’in gerektiği gibi yaklaşmasının önünü açmıştır.

İsmi hilimle anılan iddiasız bir ilim adamı

Ömrünün bundan sonraki kısmı, İbnü’l-Arabî ve temsil ettiği düşüncenin yansımaları yanında velâyet gibi hususların anlaşılması ve aktarılmasına adanmıştır diyebiliriz. Bu anlayışı kelimenin aslı anlamında tercümeyle koyulan Chodkiewicz, 1977’den 1989’a kadar Seuil Yayınevinde yayın yönetmenliği ve ardından yöneticilik yapar. Paris’te Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales’de İbnü’l-Arabî üzerine seminerler düzenler. Bu süre zarfında, W. James Morris ve William Chittick gibi benzer konular üzerine çalışan ilim adamları için bir örneklik teşkil eder. Zira Chodkiewicz, hilimle öne çıkan ve iddialardan uzak bir entelektüel hayat tarzını benimsemiştir. Dünyanın herhangi bir yerinde İbnü’l-Arabî ya da onunla ilişkili bir şahsiyetin kaleme aldığı birkaç varaklık bir yazının var olduğu haberini alsa, bu alanlarda çalışan mütehassıs dostlarının -sözgelimi Türkiye’den Mustafa Tahrallı Hoca’nın- yardımıyla o yazılara ulaşmak için çaba gösterdiği aktarılır.

Sefer der vatan-hem dışta hem içte yolculuk

Aralarında Türkiye, Mısır ve Endonezya’nın bulunduğu birçok ülkeye yolculuklarda bulunan Chodkiewicz’in hayatında “sefer” kavramı kilit bir rol üstlenmiştir. Kısa bir semantik analizin bile İslam’ın dinî dağarcığının insana sefer içre ya da “misafir”likle özdeş konumunu hatırlatmaya yeterli olacağını dile getiren Chodkiewicz, doğru yolu (sırât-ı müstakîm) izlemek için yola düşmekle alakalı sırât, sebîl, şîat, tarîk gibi kelimelerin aynı semantik alana ait olduğunu ve seferde olan sâlikin Kemâl’e doğru yolculuk eden kişiye (itinerarium in Deum) bir gönderme olduğunu aktarır. Bu noktada, gündelik hayatımızda zahiri yöne karşılık gelenlerin yanında ilim için çıkılan seferlere de işaret etmektedir. Dolayısıyla Chodkiewicz’in peşinde olduğu şey, kibrit-i

Aralarında Türkiye, Mısır ve Endonezya’nın bulunduğu birçok ülkeye yolculuklarda bulunan Chodkiewicz’in hayatında “sefer” kavramı kilit bir rol üstlenmiştir. Kısa bir semantik analizin bile İslam’ın dinî dağarcığının insana sefer içre ya da “misafir”likle özdeş konumunu hatırlatmaya yeterli olacağını dile getiren Chodkiewicz, doğru yolu izlemek için yola düşmekle alakalı sırât, sebîl, şîat, tarîk gibi kelimelerin aynı semantik alana ait olduğunu ve seferde olan sâlikin Kemâl’e doğru yolculuk eden kişiye (itinerarium in Deum) bir gönderme olduğunu aktarır.

ahmere erişme muradında bir marifet yolculuğu denebilir. Bu arada kızı Claude Addas’ın da babasının izinden giderek nazarî tasavvufa ilişkin girift birtakım meseleleri *Kibrit-i Ahmer’in Peşinde* gibi eserlerinde okura aktarmaya çalıştığı ilavesinde bulunalım.

Fransızlara karşı Cezayir’i savunmak için çarpışan emîr ve sûfî Emîr Abdülkâdir-i Cezâirî’nin *Mevâkıfından* bölümler aktardığı *Emir Abd el-kader, Ecrits spirituels (Kitab al Mawaqif)* (1982), *Ehadiyyet Risâlesi* ile tanınan Evhâdüddin Belyânî’nin hayatıyla alakalı *Awhad al-Din Balyani, Epître sur l’Unité absolue* (1982), hatmi’l-evliyâ’nın ele alındığı *Le Sceau des Saints, prophétie et sainteté dans la doctrine d’Ibn ‘Arabi* (1986), *Fütühât*’tan bazı bölümlerin tercümesi olan *Les Illuminations de la Mecque, textes choisis des Futuhât Makkiya* (1988) ve Türkçeye *Sahilsiz bir Umman* ismiyle tercüme edilen *Un océan sans rivage, Ibn ‘Arabi, le Livre et la Loi* (1992) gibi kitap ve makaleleri ile fikir dünyamıza katkıda bulunur. Kendisine tasavvuf yolunun anlaşılmasında hizmet etmiş onca şahsiyet arasından İbnü’l-Arabî’nin dil ve düşünce itibarıyla lanca giriftliğine karşın nasıl daha fazla bir etki alanı oluşturduğu sorusunu sorar. Chodkiewicz’e göre Osmanlı genelinde bu hürmet ve itibarın kökenleri arasında İbnü’l-Arabî’ye atfedilen ve Osmanlının zuhuru ile Suriye’yi fethini haber veren *Eş-Şeceretü’l-Numaniyye fi’d-Devlet-i Osmaniyye* eseri olabilir.

Ülkemizde İbnü’l-Arabî’yi hakikat ve şeriat bağlamında değerlendirdiği ve *Fütühât*’ta Kur’an için kullandığı bir tanımlamadan mülhem *Sahilsiz bir Umman* ismini verdiği eserinden tanıdığımız Michel (Ali) Chodkiewicz, 91 yaşındayken 31 Mart 2020 tarihinde Rahmet-i Rahmân’a kavuşur. Niyazımız, böylesi velûd münevverlerin artması ve zulmetin ağır bastığı dönemlerde bize yolu hatırlatmalarındır. ﴿☪﴾

MASAMDA NELER VAR, YALNIZ MIYIM HIÇ?

Okumak benim için bir serüven ya da bir iş olmadı hiçbir zaman. Bile bile aklın mülkiyet alanına girmekti. İç dünyamıza yapılan bu yolculuğun şansa bırakılmasıysa tahammül edilemez bir şey... Öyleyse şu soruyu soralım: Masamda neler var?

İnsanın Anlam Arayışı, Victor E. Frankl

Rita Felski; "Estetik değer faydadan ayrı tutulamayacağını, bununla birlikte metinlere bağlanma biçimlerimizin sıra dışı bir çeşitlilik, karmaşıklık ve hatta öngörülemezlik sergilediğini" öne sürüyor. Edebiyatın ve okumanın hayatımıza açtığı anlam kolay kolay çözümlenemeyecek bir girift, çapraşık bir ilişkiler ağı içeriyor. Metinle çarpıştığımızda doğan kıvılcım hangi hayale, beklentiye, hangi duyguya çarpıyor bunu yalnızca içimizde duyabiliyoruz.

Avusturyalı bir psikiyatristi, onun kurduğu legoterapiyi, varoluşçu bir terapi metodunu masama getiren şey kusursuz bir meraklı. İnsanın o anlamı arayışı, mutsuzluk ve yaşamak üzerine düşünmeye başlamak, aslında insan olmanın hikâyesi tüm soruları karşına çıkarıyor. Ve arıyorsunuz. Bu kitap bilinenin aksine mutluluğa övgüler dizmiyor. İnsanın hayatında yakaladığı bir "anlam"ın peşinden giderek yaşamda karşısına çıkan acıların tüm sorumluluğunu göğüslemesi gerektiğinden bahsediyor. Dostoyevski onu korkutan şeyin acılarına değmemek olduğunu söyler. "Acıya katlanma yolları" der Frankl "gerçek bir içsel başarıdır."

Frankl logoterapi için: "Kişinin kendi yaşamında bir anlam bulma arayışı, insandaki temel güdülendirici güçtür" diyor. Legoterapide hastaya kendi yaşamında bir anlam bulması için yardım ediliyor. Hasta kendi varoluşunun gizli logo'sunun (anlam) farkına varan analitik bir süreçten geçiyor. Anlamsızlık duygusu için Frankl insanların yaşamlarını sağlayacak çok şeyin bulunmasına karşın, uğruna yaşayacakları bir şeyin olmadığını söyler.

Frankl 2. Dünya Savaşı'nda bir toplama kampında onca acı içerisinde yaşadığı deneyimleri anlatırken, hayatınıza, sizi yaşamaya çeken o anlama eğilmeye başlıyorsunuz. "Bitirilecek ne çok acı var." Rilke ilkesi sizi ayağa kaldırıyor içsel ve dürtüsel anlamda. Çünkü legoterapiye göre anlama ulaşmanın üç temel yolu var: Bir eser yaratmak ya da bir iş yapmak, bir şey yaşamak ve bir insanla etkileşime girmek, sevgide anlam bulmaktır.

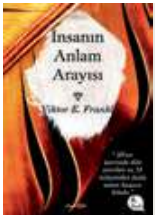
Beyaz ve Siyah, Eugene Ionesco

"Neden iyiden çok kötü var? Mesela, şu an yaşanan korkunç savaşların temel bir var olma sebebi yok"

Ionesco Romanya'da doğuyor, annesi Fransız olduğu için çocukluğu Fransa'da geçiyor. Absürt tiyatronun en önemli temsilcilerinden biri olarak biliniyor yazar. Beni bu kitaba çeken şey: "Resim yapmayı bilmeyi gerçekten çok isterdim: Göstermeye çalıştığım şey sahiden ölüm ve yaşam." ifadesi oldu. Artistik ve sıra dışı bir ifade.

Eleştiri ve Hakikat'te Roland Barthes; bir metni "bozmak" için ona kendinden bir şeyler eklemek gibi bir zorunluluk yoktur der. Ondan "alıntılar" yapmak yani onu kesitlere ayırmak metni "bozmak" için yeterlidir Barthes'e göre. Fakat *Beyaz ve Siyah* bu düzlemde bir metin değil. Metni okumak bu anlamda kolay ve okumayı kesintiye uğrattığınızda kopmayacağınız bir işleyişe sahip. Bu yüzden daha cesurca bir alıntı vermemde sakınca yok: "İnsan aslında inandığının farkında olmadığı zaman inanır."

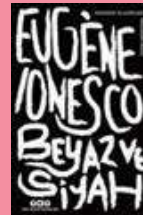
İlk resim deneyimini ve öğretmeninin tepkisini, sonrasında ilk oyununu yazarken yaşadığı yalnızlığı anlatıyor yazar. Ve arkasından ekliyor: "İnsan her şeyi kendi kendine öğrenir, unutulmaması gereken asıl şey budur." Bilinen ve beklenenin aksine bir yaşanmışlık bu çıkarım. Tiyatro hakkında bildiği her şeyi tesadüf eseri öğrendiğini söylüyor Ionesco. Naif ve bütüncül bir samimiyete sahip olmadan insanın bir şey yazamayacağını ifade ediyor hemen arkasından. Resim ve yazının birlikte ilerlediği bir kitap *Beyaz ve Siyah*. Sıradan davranışlar, tekdüze basmakalıp yargı ve hayatlar, iletişim-sizlik onun aktarmaya çalıştığı şey. Yoğun bombardıman altında, evlerin içine dahi aralıksız giren iletişim ağı içerisinde dikkat çekici bir görüş. Çelişki bu hakikati barındırıyor zaten. Kuşatıcı bir sestten sonra kalan şey; anlaşılmazlık.

İNSANIN ANLAM ARAYIŞI

Victor E. Frankl
ÇEV. Selçuk Budak

OKUYAN US YAYINLARI

BEYAZ VE SİYAH

Eugene Ionesco
ÇEV. Ayberk Erkay

YKY 2020

Kış Ortasında, Isabel Allende

Masamdaki bu kitap Şilili bir yazar Isabel Allende'ya ait: *Kış Ortasında*. Onu daha çok *Ruhlar Ev'i*nden biliyoruz. Latin Amerika deyince çoğu okur dikkat kesilir, Güney Amerikalı yazarların kurgudaki başarısı tüm okurları ikna eder. Bu onları her zaman okunur kılmıştır. Cortázar, Borges, Márquez'i anmasak olmaz.

Kış Ortası'nda kitabında olaylar görünüşte önemsiz bir araba kazası ile başlayarak, olasılıklar dışında belki de hayatları birbirlerine hiç dokunmayacak üç kişinin, kaderinin kesişmesiyle başlıyor. Göçten hayatta kalmaya, Şili ve Brezilya, Guatemala'da yaşanan olumsuz birçok olayı hikâye kurgusu içerisinde tekrar hatırlıyoruz. Victor Jara'nın ellerinin kesilme sahnesiyle ilk defa *Şok Doktrini* kitabıyla tanışmıştım. Isabel Allende'nin muhteşem anlatımı içerisinde flashback yolculuk yaparken tekrar karşıma çıktı Jara. Salvador Allende'nin devrilmesinden sonra Pinochet'un cezaevi olarak kullandığı stadyuma bırakılıyor Jara da. Gitar çalıp şarkı söylemeye devam ettiği için önce elleri kesilen ve sonra da işkence ile öldürülen bir sanatçı.

Allende, Şili'deki 1973 darbesinden sağ çıkıyor. Kuzeni, Cumhurbaşkanı Salvador Allende darbeyle indiriliyor. Şili yıllarca sürecek bir dikta rejimi ve göç hikâyelerinin içine sürükleniyor. Tüm bunlara tanık olan Allende, Güney Amerikalıların kırık ama güçlü seslerine ortaklığını yansıtıyor. Kitapta olayları başlatan kişi Evelyn 12 yaşında Guatemala'da ağabeyinin

girdiği bir çetede çetenin üyelerinin tecavüzüne uğruyor. Kaçmak zorunda kalıyor. Meksika'dan ABD'ye uzanan insan ticareti ve göçmenlerin sınırı geçme uğraşlarına Evelyn'in yolculuğu üzerinden bakıyoruz.

İyi bir gözlemle oluşturulmuş güçlü karakter örgüsü, siyasi ama yavan olmayan pasajlar ve sabırla gelişen bir aşkın etrafında kurgulanan bir hikâye bu. Şu aralar iyi bir anlatıya ihtiyacım var diyorsanız *Kış Ortasında* doğru bir tercih olacaktır.

Şöyle bir sonla bitiyor kitap:

"Kış ortasında sonunda anladım ki içimde yenilmez bir yaz varmış."

"Bu laf şimdi mi geldi aklına?"

"Hayır. Albert Camus'nün lafı."

KIŞ ORTASINDA

Isabel Allende
ÇEV. İnci Kut

CAN YAYINLARI 2020

Rus Tazısı, Milarod Pavić

Bir okurun kitapla nasıl konuştuğunu bilmiyoruz. Neden hangi kitabı tercih ettiğini, hangi zamanda neyi, nasıl okuduğundan da habersiziz. Bir pazar ağı, reklam ve endüstri dışında, kontrolsüz bir tercihten bahsediyorum tabii. Bu mümkünse eğer. Yine de bazen bir tesadüf, bazen yoğun bir dikkat, şu günlerde evde kalma çağrısı mesela bizi bir kitapla buluşturmuş olabilir. Yazar ve okur kaderleri ne zaman çakışır bilinmiyor elbette. Fakat o kitabı masamıza çeken büyüklük hikâyeyi seviyorum.

Bundan yıllar evvel bir arkadaşımın elimize tutuşturulmuştu *Rus Tazısı*. O kitabı sahibine geri veremedik. İlginç bir tesadüfler dizisi örmüştü etrafımızda Pavić. Kitabın üslup ve kaderi içerisinden çıkıp hayatımıza müdahale etmişti. Adeta yazarın istediği şeyi yaşamıştık. O sokağa neden girdik, o adamı neden bulduk, günün sonu neden böyleydi? Tıpkı kitap boyunca yaptığı gibi bir kurguya bulanmıştık. O zaman Mitos Yayınları'ndan basılmıştı kitap.

On altı öyküden oluşan *Rus Tazısı*'ni Ketebe Yayınları yeniden yayınladı. Dönemin halk deyişleri, hikâyeleri, değerleri, mekânı ve hastalıklarını içeriyor bu hikâyeler. Yazarın anlatımına dikkat kesilirken bir bakmışsınız dağılmış uyumaya başlamışsınız. Ama kontrolü elinden bırakmayan bir yazar vardır karşınızda. Kitaptan kopmaya başladığınız anda peşinizi bırakmaz ve sizi sıçratan dokunuşla metnin içerisine

yeniden alır sizi. Kitaba adını veren *Rus Tazısı* hikâyesinde çalar saat uyurken yazarın kendisi ayakta. Çalar saat gibi okur da uykuya dalar fakat yazar hâlâ ayakta. Sizin ne yaptığınıza hâkim sizi kitaptan dışarıya atmış bir yazar olur Pavić.

Sadık Hidâyet'in *Kör Baykuş*'unu sevenler *Rus Tazısı*'ni yadırgamayacaklardır. Düşle gerçeğin iç içe geçtiği bir roman olan *Kör Baykuş* gibi *Rus Tazısı*'nda da olayların hangisi gerçek, hangisi kurgu yoksa yaşanan her şey mi hayal karışır gider. Dünya hayatı gibi tıpkı; oyun ve oyalanma; hayal ve hakikat gibi. Birçok metafordan, yoğun imgelerden, dil oyunlarına sıçrayan Pavić'in sıra dışı dünyasına kaçmak için belki de iyi zamanlamadır şu an.

Evdeyken okumak dışarıya çıkmanın en kestirme yoludur. Sizin masanızda neler var?

RUS TAZISI

Milarod Pavić
ÇEV. Işık Ergüden

KETEBE 2020

KEREM GÖRKEM

keremgorkem@yandex.com

Resim: Sercan Öztürk

TAPTAZE BİR EDEBİYAT: CAHİDE BİRGÜL

Gölgeler Çekildiğinde, Türk edebiyatının erken yaşta kaybettiği özel isimlerinden Cahide Birgül'ün ilk romanı. Yayınlandığı yıl edebiyat camiasında büyük yankı uyandıran roman, insan yalnızlığını, travmaları, tekinsiz, kasvetli ilişkileri oldukça cesur bir şekilde anlatıyor.

Sabitfikir'in Mart sayısında yayınlanan ve Fatih Balkış'ın *Karaçam Ormanı*'nda kitabını ele aldığım yazının girişinde, Kafka yayınevinin diğer Türkçe edebiyat eserlerinden bahsederken Cahide Birgül'ün de adını anmıştım. Bu defa, müstakil bir yazı ile, ilk baskısı 1998'de yapılan yazarın ilk romanı *Gölgeler Çekildiğinde* üzerine konuşalım isterim.

Edebiyatımızın önemli isimleri Sırma Köksal ve rahmetli Orhan Duru, aynı yıl kaleme aldıkları yazılarında yeni bir yazarla tanışmış olmanın memnuniyetini bildiriyorlardı. Duru, Yeni Yüzyıl'a "Kitaplar arasında dolaşırken yeni bir yazar bulmak yeni bir kapıyı açmağa benziyor," diye yazmıştı Cahide Birgül'den bahsederken. Ona göre, bireylerin his ve ilişkileri

ile kurulmuş metinde yazarın sesi, oldukça "içeriden" bir yerden tınılıyordu; buna karşın toplumu ve gerçekçiliğini yitirmemiş olması takdire şayandı. Baş karakter Esin'in hayatının, evlerine bir anda çıkıp gelen kalıcı bir misafirle baştan ayağa değişmesinin, giz çözücü bir "polis romanı" olacağı beklentisi yarattığını bildiren yazar, nihayetinde, *Gölgeler Çekildiğinde*'yi "bir ruhsal bilmece romanı" olarak kodluyordu. Köksal ise yazısında, Nasreddin Hoca'nın "ona değdi buna değmedi" oyununu işaret ederek kitabın tüm olası çekincelerden uzak ve cesurca yazıldığını belirtiyor ve uzunca bir aradan sonra iç rahatlığı ile bir kitap önerebileceğini söylüyordu.

Edebiyatımızın önemli isimlerinden Orhan Duru, Cahide Birgül'den bahsederken "Kitaplar arasında dolaşırken yeni bir yazar bulmak yeni bir kapıyı açmağa benziyor," diye yazmıştı. Ona göre, bireylerin his ve ilişkileri ile kurulmuş metinde yazarın sesi, oldukça "içeriden" bir yerden tınılıyordu; buna karşın toplumu ve gerçekçiliğini yitirmemiş olması takdire şayandı. Romanın olay örgüsünün giz çözücü bir "polis romanı" olacağı beklentisi yarattığını bildiren Duru, nihayetinde, *Gölgeler Çekildiğinde*'yi "bir ruhsal bilmece romanı" olarak kodluyordu.

Gölgeler Çekildiğinde, kurgusunda birden çok göze imkan tanıyor bana kalırsa. Ne demek bu? Şöyle: Baş karakter Esin ve hasta babasının tekdüze bir hayat sürdürdükleri eve, zamansız bir mektupla, neredeyse çat kapı gelen Deniz'in hikâyesi başlı başına çok güçlü. Ailevi problemleri olduğunu sandığımız, küçük yaşının kaldıracabileceğinden çok şey yitirmiş "dolmuş" bir karakter olarak, daha ilk anda, o sıradan eve büyük bir ışık getiriyor. Mektubu aldıklarında bu zamansız misafiri istemediğini anladığımız Esin'le, hayatında ufak da olsa bir heyecan yaratabileceği ihtimaliyle Deniz'i çok isteyen babayı çatıştırarak başlıyor. En azından romanın ilk birkaç sayfasında, taşradan üniversite okumaya gelen ve yalnızca kalacak bir yere ihtiyacı olduğu için bu uzak akrabalarını rahatsız etmek durumunda olan muhtaç bir genç kadın olarak resmedilen Deniz'i devam ettikçe çok daha iyi tanıyoruz. Hikâyesinin gücü de böylece ortaya çıkıyor, öyle ki hem Esin'le ilişkisinde, hem kendi hayatında şaşırtıyor bizi.

"Bunca mektubu bir ay gibi kısa bir süreye sığdırmış ve neredeyse hemen hemen her gün bir mektup yazmıştı Deniz. Bundan başka, öznel hemen hemen hiçbir şey düşünmemiş. Ne, hangi zaman aralıklarında; geceleri, herkes yattıktan sonra mı, sabahın o çok erken saatlerinde mi yazdığını, nasıl bir fırsat kollayıp Kenan'ın eline tutuşturduğunu, hepsini birlikte mi, yoksa ayrı ayrı mı verdiğini, yazarken ya da ona uzatırken gözlerinde nasıl bir parlılık olduğunu..."

Oradan oraya savrulmuş bir karakter

Bir başka göz, zaten anlatıcı konumunda olan Esin. Uzatmalı sevgilisinin kararları ile ilişkilerinin durumu her an değişen, babasına tam bağlı bir hayat süren baş karakterin, Deniz'in hayatına girmesiyle dönüşümüne tanık oluyoruz. Değiştiğim üzere, Esin birinci kişi durumunda görünse de, roman boyunca Deniz'in, babasının, Aysel'in, Kenan'ın ve Selcan'ın etkisinde oradan oraya savruluyor. Şüpheleri, korkuları ve planları hep bir başka alternatifle varoluyor. Cahide Birgül, onunla, tipik bir "maruz kalan" karakterini çiziyor. Bu işi bir ilk romandan beklenmeyecek ölçüde ustalıkla yaptığını da teslim etmeli.

"Sezgilerim çılgınca bağrıssa da, ben anlatılanları dinler, anlatılanların sözlerine öncelik tanırdım. Çok kandırıldım belki. Çok öğrencimin sahte gözyaşlarına, çok ana babanın ona ve çocuğuna bir şans daha tanımam için yalvaran dudaklarına aldandım. Ama gerçi öğrendiğimde, pek çokları gibi, bu "inanma zaafı" yüzünden kendimi aptal hissettiğimi söyleyemeyeceğim. Çok yıllar gerisinde kalmış o günlere, Deniz'in

Cahide Birgül

hayatıma izin almaksızın, öylece dalıverdiği o yağmurlu sonbahara gelene değin, zırhımı delegecek güfte bir darbe almamıştım henüz. Onca şeyden sonra, hâlâ, madalyonların arka yüzlerinin başka olduğuna inanmıyordum. Eğer görebiliyorsak, her şey ön yüzde anlatılmıştır zaten. (s. 79)"

Yazının başında etrafıca değiştiğim, geçmiş tarihli iki iyi referansla başlamıştım kitaba. Hiç mi hiç yanılmadım... Sırma Köksal'inki kadar umutsuz bir ifade olmasa bile, iç rahatlığı ile söyleyebilirim ki, çoktan geç kalınmış olsa da ıskalanması gereken bir roman bu.

Kendinden yirmi üç yaş büyük Orhan Duru ile aynı yıl, talihsiz bir şekilde yitirdiğimiz yazarın baskıları bulunmayan, *Gölgeler Çekildiğinde*'nin ardılı iki romanı daha vardı; ama neyse ki, Kafka yayınevinin bunları da yayınlayacağını öğrendik. Hatta *Geceye Uyananlar*, dergi sizlere ulaşmadan çıkmış olacak bile! <☺>

GÖLGELER ÇEKİLDİĞİNDE

Cahide Birgül

KAFKA KİTAP 2019

SANAL MÜZE REHBERİ

Koronavirüs salgını sanat dünyasını bir hayli etkiledi. Dünyanın en önemli sanat fuarları iptal edildi ya da tarihi belirsiz şekilde ertelendi. Bununla birlikte bütün dünyada birçok müze, galeri, sanat inisiyatifi koleksiyonlarını online erişime açtı. Bu erişim sayesinde sanat eserlerinin gerçek halini değil ama bir ekran vasıtasıyla olan hallerini görmemiz mümkün oldu. İşte hem Türkiye’den hem de dünyadan dikkat çekici sanal müze örnekleri...

Koronavirüs salgınından dolayı hepimiz mümkün olduğunca evde vakit geçiriyoruz. İşe gitmek zorunda olanlarımız bile işten hemen sonra vakit kaybetmeden eve yani en güvenli mekâna bir an önce dönmeye gayret ediyor. Alışkanlıklarımız tamamen değişti. Çok değil iki ay önce yaşadığımız sosyal hayat bir ütopya kadar uzak görünüyor. İçinde bulunduğumuz bugünler, bu sıkıntılar, bu kapalı kalmalar elbette geçecek ve normal yaşantımıza döneceğiz. Ama döndüğümüzde bizi bekleyen eski “norm”larımız olacağından şüpheliyim. Yakın zamanda hiçbirimizin gönül rahatlığıyla sosyalleşemeyeceğini, kalabalıklara giremeyeceğimizi, bir konsere veya sinemaya gönül rahatlığıyla gidemeyeceğimizi düşünüyorum. Bu tarz radikal durumlar bazı konularda var olan değişimin hızlanmasına da neden oluyor. Tarih boyunca bu hep böyle olmuştur. İki cihan harbi boyunca sosyal, siyasal, ekonomik hayattaki değişimler, dönüşümler bunun en büyük ispatı. Şüphesiz 2020 yılında yaşadığımız salgın da değişimlere neden olacak.

Evlere kapanmayla birlikte sanata eskisinden çok daha fazla değer verir olduk. Sanat daha görünür oldu. Amerikalı ünlü yazar Stephen King attığı bir tweetle bunu açık ve net bir biçimde yüzümüze vurdu: “Sanatçıların gereksiz olduğunu düşünüyorsanız, karantina sürecini müzik, kitaplar, şiirler, filmler ve resimler olmadan geçirmeyi deneyin!” Çok haklı. Bunlarla ilgilenmeyen insanların evde vakit geçirmeleri onlar için adeta hapis hissiyatında olabilir. Ama tüm bunlara ilgi duyan kişiler için bu süreç kendilerini geliştirmeleri, kendilerine vakit ayırmaları içinse bulunmaz bir nimet olacaktır.

Sanat dünyası da yaşanan bu salgından hayli etkilendi. Dünyanın en önemli sanat fuarlarından biri olarak gösterilen Art Basel Hong-Kong iptal edildi. Ama oluşturulan sanal fuarla satışlar yapılmaya devam etti. Benzer şekilde Ortadoğu’nun en önemli sanat fuarı Art Dubai de iptal edildi ve online satışlarla yoluna devam etti. Venedik Mimarlık Bienali ise şimdilik ertelendi. Bunun yanı sıra bütün dünyada birçok müze, galeri, sanat inisiyatifi koleksiyonlarını online erişime açtı. Bu erişim sayesinde sanat eserlerinin gerçek halini

değil ama bir ekran vasıtasıyla olan hallerini görmemiz mümkün oldu. Bu durum da akla şu soruyu getirdi. Bu gelişmeden sonra kim müzelere para verip girer? Dünyanın en bilinen, en popüler, en fazla replikası yapılan, hakkında en fazla makale yazılan sanat eseri Leonardo da Vinci’nin Mona Lisa’sı. Hepimiz bu eseri biliyoruz ama buna rağmen Louvre Müzesi’nde yer alan bu eseri görmek için hâlâ kuyruklar var. Bence koleksiyonların erişime açılması müzelere, galerilere olan ilgiyi azaltmayacak. Tam tersine insanlar bildikleri eserleri görmek için buralara salgın sonrası daha fazla ilgi gösterecekler.

SANAL MÜZE REHBERİ - SEÇMELER:

Sanal müzelerle alakalı birçok yerde farklı listeler var. Ben de hem Türkiye’den hem de dünyadan dikkat çekici bazı örnekleri bir araya getirdim.

Kültür ve Turizm Bakanlığı

Aralarında Türkiye’nin en fazla ziyaret edilen Ayasofya ve Topkapı Sarayı Müzeleri’nin de yer aldığı birçok müzeye Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın web sitesi üzerinden ulaşmak mümkün.

- * Anadolu Medeniyetler Müzesi
- * Ankara Resim ve Heykel Müzesi
- * Antalya Müzesi
- * Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi
- * Konya Mevlana Müzesi
- * Dolmabahçe Sarayı
- * Zeugma Mozaik Müzesi
- * Efes Müzesi
- * Göbeklitepe Örenyeri,

gibi ülkemizin en önemli müze ve ören yerleri erişime sunuluyor. Özenle hazırlanan arayüz sayesinde eserler ve ören yerleri hakkında detaylı bilgi almak mümkün.

İstanbul Modern

İstanbul'un ve Türkiye'nin ilk modern sanatlar müzesi İstanbul Modern eski mekânında yer alan Sanatçı ve Zamanı başlıklı sergisini sanal tur olarak sanatseverlere sunuyor. Bu sanal turda aynı zamanda müzenin koleksiyonunda yer alan eserler de var. Eserin üzerine tıkladığınızda gayet özenli hazırlanmış metinlerle detaylı bilgi edinebiliyorsunuz. Böylelikle normal zamanda bir müze ziyaretinde edinebileceğinizden çok daha fazla bilgi edinme imkanına sahip oluyorsunuz.

Sakıp Sabancı Müzesi

Sabancı Müzesi dijital sergiler için ayrı bir site üzerinden sanatseverlerle bir araya geliyor. digitalssm.org adresinden ulaşabileceğiniz sanal turda karşınıza seçenekler çıkıyor. Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu, Resim Koleksiyonu, Emirgan Arşivi, Abidin Dino Arşivi ve Süreli Sergi içerikleri.

Her sekmede karşınıza özenle hazırlanmış detaylı bilgilerin yer aldığı sayfalar çıkıyor. Müzenin 2002 yılından itibaren açılan sergilerinin tamamı yer almamakla birlikte sürekli olarak güncellemelerin, eklemelerin yapıldığını belirtmem gerek.

Yapı Kredi Sanal Müze

Yapı Kredi de yapikredisanalmuze.com adresinde sanatseverle bir araya geliyor. Üç ana bölümden oluşan sanal müzede bankanın tarihi, Atatürk'ü Yıllar ve Eski İstanbul Fotoğrafları ve Sikke koleksiyonları yer alıyor. Türkiye'nin en önemli sanat koleksiyonlarından birine sahip olan bankanın yakın zamanda bu koleksiyonunu da sanatseverlerin erişimine açmasını bekliyorum.

Arkas Sanat Merkezi

İzmir'de bulunan Arkas Sanat Merkezi de şimdiye kadar düzenlediği tüm sergileri sanal müzeyle sanatseverlerle buluşturuyor. Geçtiğimiz yıl büyük beğeni toplayan, önünde uzun kuyruklar oluşan ve farklı şehirlerden de insanların rağbet gösterdiği Picasso sergisi de dahil olmak üzere, 1001 Gece, Victor Vasarely, Hoca Ali Rıza, Asker Ressamlar, Ahmet Ertuğ'un muhteşem kütüphane ve opera binaları fotoğraflarından oluşan Sessizliğin Yankısı ve Arkas Koleksiyonu'ndan Post-Empresyonizm sergileri öne çıkıyor.

Pera Müzesi

Pera Müzesi Google Arts&Culture ile yaptığı işbirliği ile sanal sergilerini bu site üzerinden sanatseverlere sunuyor. Daha önce düzenlenmiş sergilerden bazılarına dair sanatçılarla yapılmış röportajlar sayesinde eserleri anlamak daha kolaylaşıyor. Ayrıca Google Arts&Culture üzerinden müzenin daimi koleksiyonlarına erişim de mümkün. Müzenin web sitesinden geçmiş sergilerin bir kısmının kataloglarına ücretsiz olarak erişebilmek artık baskısı olmayan ve/veya pahalı oldukları için alınamayan kataloglardaki metinleri okumak, görsellere erişmek için bulunmaz bir nimet.

Merkez Bankası

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da sanalmuze.tcmb.gov.tr adresi üzerinden koleksiyonlarını ilgilisine sunuyor. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi paralarının tamamının yer aldığı sanal müzede TCMB Sanat Koleksiyonu'nun maalesef bir kısmına yer verilmiş. Yakın zamanda koleksiyonun tamamının erişime açılacağını umuyorum. Ayrıca Amasya Tamimi'nin 100. yılı münasebetiyle Amasya'da açılan Modern Dili başlıklı sergiyi ziyaret etmek de mümkün.

Google Art&Culture

Google'ın sunduğu bu hizmet adeta dipsiz bir kuyu. İçine girdiğinizde yolunuzu kaybetmeniz olası. Google hesabınızla giriş yaptığınızda kendi müzenizi, kendi galerinizi oluşturmaya imkan vermesi en büyük artılarından. Böylelikle tekrar görmek istediğiniz eserleri bir arada bulabiliyorsunuz. Temalara, sanatçılara, sanat akımlarına, ülkelere, zaman dilimlerine, şehirlere göre çok farklı şekillerde sıralamalar yapabileceğiniz portalda 80 ülkeden 2000'den fazla koleksiyon bir arada. Bunların içinden en dikkat çekenler:

- * Louvre
- * The Metropolitan Museum of Art (Met)
- *Guggenheim Bilbao
- *Van Gogh Museum
- *Museum of Modern Art (MoMA)
- *Uffizi Gallery
- *Rijksmuseum
- *National Gallery of Art, Washington DC
- *Musée d'Orsay
- *The State Hermitage Museum
- *Kunsthistorisches Museum Wien
- *The State Tretyakov Gallery
- *Solomon R. Guggenheim Museum and Foundation
- *Tate
- *The British Museum
- *Los Angeles County Museum of Art (LACMA)

Google Arts&Culture projesinde yer alan her bir koleksiyonda saatlerce vakit geçirmek mümkün. Bir teknoloji devi tarafından oluşturulduğu için de bazı eserleri normal gözle görmeyeceğiniz detaylara varana kadar incelemeniz mümkün. (•••)

FİKİRLERİ GÖZYAŞLARINA DÖNÜŞMÜŞ ADAM: CIORAN

"Cioran Etkisi denecek kadar özerk bir yazısı olan, bazen monolog, bazen tutkulu bir münacaata dönüşen metinlerinin birinde Cioran bir dua gibi sorar; 'bir gün azizlerin gözyaşlarında parlayabilecek kadar saf ve temiz olacak mıyım?' Fikirleri gözyaşlarına dönüşmüş birinin kırı ancak bu kadardı belki. Tanrı'sının gözünden düşen bir damla kadar."

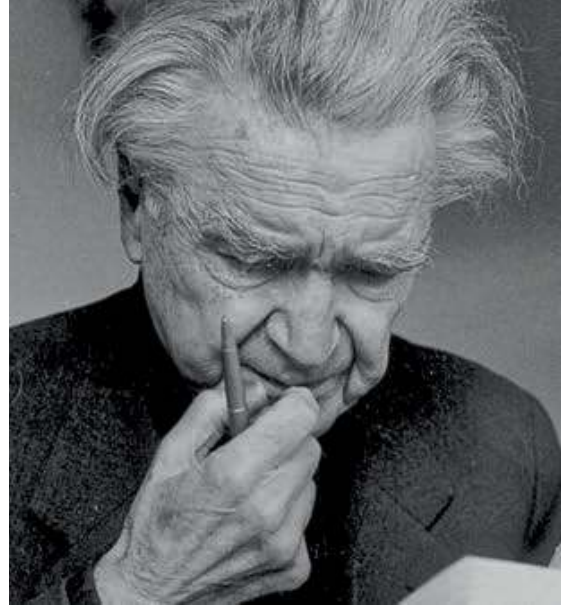
-Bizet'in Je Crois Entendre Encore isimli ariası eşlik edebilir bu yazıya-

Bazı cümleleri kurmaktan korkuyorum. Fakat her defasında güzelliklerine mağlup oluyorum. Peki sen de ağlar mısın Tanrım? Kızma... İçimin sesini nasıl saklarım senden? Yağmuru senin gözyaşların diye gördüğüm zamanları da saklayamam. Aşk mektubu yazar gibi heyecanlıyım işte. Sayısı ruhlar adedince olan Tanrı tasavvurlarından birini, Tanrısının gözyaşına dönüşmüş birisini yazacağım. Sağa-nağa dönmüş fikirleri altında: "Ben hiç ağlamadım çünkü gözyaşlarım düşüncelere dönüştü." diyen Emil Cioran'ı.

"Cioran etkisi"

"Filozof, deneme yazarı ve retorik sentezcisi"nden başka birçok yakıştırma yapılır ona; "alaycı bir bilge, metafiziğe çok az bulaşmış bir mezarıcı, ilahi bir yargı sonucu melankolik olmuş biri, ölü doğmuş bir uyanık..." Onun, üslubunun ve varoluşunun tanımlanmasının böylesine güç oluşu literatüre de giren "Cioran Etkisi" yüzündendir. Çünkü ona göre "üslup yaratılmaz, insan onunla birlikte doğar."

25 yaşında Rumence kaleme aldığı ve en önemsedığı eseri olarak nitelendirdiği kitabı *Gözyaşları ve Azizler*'i (Lacrimi și Sfîn'i) yaklaşık yarım asır sonra Fransızca olarak revize eder Cioran. İkinci düzenlemede otuz yerde geçen Tanrı kelimesini çıkarır Cioran'ın metninin bu yarım asırlık dönüşümü birçok yönüyle enteresandır. Rumence minör bir metinken Fransızca majör bir metne dönüşen yeni basım; genç bir azizden nihilist bir pesimiste evrilen, felsefi serüvenin henüz başında genç Cioran ve yarım asır sonraki yaşlı Cioran arasındaki farkı gözler önüne seriyor. Okur, iki metnin ve iki Cioran'ın mukayesesini yapma şansına erişiyor ve bu iki versiyon onu sevenlere eşsiz bir deneyim sunuyor.

Tanrının kalemini çalmak

Cioran düşüncesinde Tanrıyla olan münasebet mühim bir yerde durur. Her tanrı versiyonunun otobiyografik olduğunu söyleyen Cioran, "Tanrının bizim kendi yorumumuz olduğunu" söyler. Cioran'a göre Tanrıyı düşünmeyen kendine yabancı kalır. "Çünkü kendini tanımanın tek yolu Tanrıdan geçer ve dünya tarihi onun aldığı biçimlerin tanımlanmasından başka bir şey değildir." Tanrıyla olan mücadele, kimi zaman aşk ve nefret tezatlığında seyrederek Cioran'da kendi karakteristiğine ulaşır. Boyun eğmeyen ruhun tek bir düşman tanıdığını ve onun da Tanrı olduğunu söyler.

Tanrıdan nefret etmeden Tanrıyı sevmek mümkünsüzlüğünden bahseder ve insanın kendi olma serüvenini ancak Yaratıcı'yı küçümsemekten bahsedilen oranda mümkün olabileceğinden bahis açar.

"Tanrı fikri en pratik ve en tehlikeli fikirdir. İnsanlık bu fikirle kurtulur ya da kaybolur." der Cioran. Tanrısal olanla ayartılmaz mı insan hep? Tanrının sıfatları birinde/bir şeyde tezahür etmeyegörsün, başı döner insanın. Son söz, son hüküm, hikâyenin sonu tanrısal bir haz verir bu yüzden hep. Tanrısal hazzın zerresini tadan; akıbeti yazmaya kalkışır son gülen olacağını sanan o şen kibirle. Oysa ister komedi, ister dram olsun Tanrının kalemini çalanların mutlak akıbeti hep trajedidir.

Oysa kibir, en büyük hırsızlık değil midir? Diğer tüm hırsızlıklar insanlardan yapılırken kibir Tanrıdan çalınır. Tanrıdan bir parça olduğumuz bilgisiyse tanrılık taslamak tanrısal bir cezalandırmayı müstahak kılar. Ceza, tanrısal parçacık hatırlatmasıdır ve tanrılık taslanan yere gelir. Parçalayıcılığı ise; ıslah ya da helâk olana dek sürer. "Yalnızca Tanrıya ait olan sorular"ı kendimize sorabilir ama başkalarına soramayız. Hüküm vermenin şehvetiyle tanrının sorularını çalarak kendine aforoz yetkisi bahşedenler, başkaları vesileyle tanrısal cezalandırılmayla sorguya çekilirler. ıslah, kendimiz yerine başkalarından başladığında bu "tanrının soruları"nı çalmak ve tanrılık taslamak olduğundan ceza başkaları aracılığı ile gelir. Oysa kendimizden başlasaydı şifayı da kendimizde bulmaz mıydık?

Tanrının açık yarası: İnsan kalbi

Cioran, tanrısallık takıntısının dünyevi sevgiyi yok ettiğini düşünür ve bunu çarpıcı bir örnekle misallendirir. Kadını ve tanrıyı, birlikte, tutkuyla sevmenin imkânsızlığından bahseder. Bu iki erotiğin birleşiminin sonsuz bir dalgalanma yaratacağını düşünür: "Bir kadın bizi Tanrıdan kurtarabilir, aynı şekilde Tanrı da bizi bütün kadınlardan kurtarabilir" der. Bu yüzden tanrısal aşk, ölümsüz aşkın varlığına iman ederken; beşeri aşk "ömürsüz aşk yoktur" der. Aşk tasavvuru tanrısal olanlar, hiçbir insana bu yüzden âşik olmazlar. Tanrısal olan şeyi yalnız Tanrıya layık görürler. Bu âşka bir reddiye değil, beşeri âşk tasavvuruna bir tahkir; Tanrıya ise ilan-ı âşktır.

Cioran'ın gözyaşıyla münasebeti, acı üzerine gözyaşıyla yapılmış bir felsefeyi de getiriyor beraberinde. Acı, tekâmüle vesile olan, bir üst mertebeye terfi ettiren basamak sanki. Kalp, acıdikça güzelleşir. Ruh, acıdikça derinleşir. Beden, acıdikça güçlenir. Akıl acırsa, delirir. Cioran, Hristiyanlığı tümüyle bir gözyaşları krizi olarak görerek ondan bize kalenin yalnızca acı olduğunu söyler. Belki de bu yüzden insan kalbine "Tanrının açık yarası" yakıştırmasını yapar. Tanrının açık yarası olan insanın kalbi, ağlamakla rutubet tutar. Öyledir belki, ağlamak biriktirmek ve ağlayamamak kalbi rutubetlendirir. Sonra çürüme başlar; kalp çürümesi.

Cennetten düşüşün müziği

Müziği, evrenin son tezahürü; Tanrıyı ise müziğin son tezahürü olarak görür Cioran. Kitabında sıkça zikrettiği

Nietzsche'nin, "gözyaşları ile müzik arasında bir ayrım yapamıyorum" sözü ilham vermiş olacak ki gerçek müziğin "cennet düşüncesinin verdiği düş kırıklığından doğduğu için, ağlamalardan" çıktığına varır Cioran. Klasik müziği tanrısallığın bir aracı olarak görür. Bilhassa Bach, Handel onun bu tinsel sesi duyduğu isimlerdir. Handel'in, eseri "Mesih'i beslediği sırada kendini gökyüzünde hissedişini vurgulayan Cioran, ancak eserini bitirdikten sonra yeryüzüne indiğinden bahseder. Bach'a kulak verdiğimizde ise Tanrının filizlendiğini göreceğimizi söyler. Cioran'a göre "Bach'ın eserleri tanrısallık yaratır." *Ezeli Mağlup*'ta Bach'a yaptığı bu tinsel taltifler neredeyse gökyüzüne erişir. Bach olmasa Tanrının üçüncü sınıf bir tip olduğunu, evrenin başarısızlığa uğramadığı izlenimini veren tek şeyin Bach olduğunu söyleyen Cioran, Bach'ın öbür dünyadaki yokluk fikrini tehlikeye attığını söyler. Ve Bach olmasaydı mutlak bir nihilist olacağını...

Tanrının dokunuşu: Gözyaşı hermeneutiği

Bir mektup mürekkebi olarak kan mı daha vurucudur yoksa gözyaşı mı? Sanırım ben en çok gözyaşı mürekkepli mektupları seviyorum. Gönüllü kabarmış sayfalara, muhayyel harflerle akan, ağlamayı bilmiş gözlemlere yaş mektuplarını. Cioran'ın yazısı böylesi bir mektuba benziyordu belki de. Çoğu filozof ve yazarda olan, kimi zaman bir takıntı haline dönüşen anahtar kavram ya da imge Cioran'da gözyaşına tekabül eder. Belki de bu yüzden "kökenlerini ve olası tüm yorumlarını keşfetmeye çalışacak bir gözyaşı hermeneutiği" düşündüğünden bahseder.

Azizliği "sapkınlık, ilahi bir kötülük" olarak tanımlayan, aziz olmayan, ağlayamayan bir adam; azizlerin gözyaşını anlayamaz mı? Cioran "Azizler ağlar, ben onların gözyaşını serh ederim" derken gözyaşını felsefi bir kavram olarak ele aldığını işaret eder. Gözyaşına tinsel bir değer atfederek, gözyaşı tükendiğinde Tanrı arzusunun da yok olacağını söyler. Yer yer monolog, tutkulu bir münacaat ve tezatlarla raks haline gelen fikir ve sayıklamalarında Cioran bir dua gibi sorar; "bir gün azizlerin gözyaşlarında parlayabilecek kadar saf ve temiz olacak mıyım?" Fikirleri gözyaşlarına dönüşmüş birinin kırıntısı ancak bu kadardı belki. Tanrısının gözünden düşen bir damla kadar. (•••)

GÖZYAŞLARI VE AZİZLER

Emil Michel Cioran
ÇEV: İsmail Yerguz

JAGUAR KİTAP

günümüz dilile dede korkut

OTAĞINDA KAL TÜRKİYE

selahattin demirci

Deli Dumrul adında bir er kuru çayın üzerine köprü yaptırmıştı. Geçenden 30 akçe, geçmeyenden döve döve 40 akçe alırdı. Bunu niçin böyle ederdi?

Bir gün köprüünün yanında bir oba konmuştu. Obada bir yiğit hasta düşmüştü. Allah'ın emriyle o yiğit öldü. Kimi oğul diye kimi kardaş diye ağıladı feryadı fiğan koptu.

Deli Dumrul kırk yiğit ile yiyip içip otururken ansızın Corona çıka geldi. Corona'yı ne çavuş gördü ne kapıcı. Deli Dumrul'un görür gözü görmez oldu tutar eli tutmaz oldu.

Bre ne mikroplu canlısın/Kapıcılar seni görmedi / Çavuşlar seni duymadı / Ağzımın içi buz gibi /Kemiklerim tuz gibi oldu /Gözçeğizi fersiz mikrop / Bre ne arsız bakterisin söyle bana / Kazam belam dokunur bugün sana.

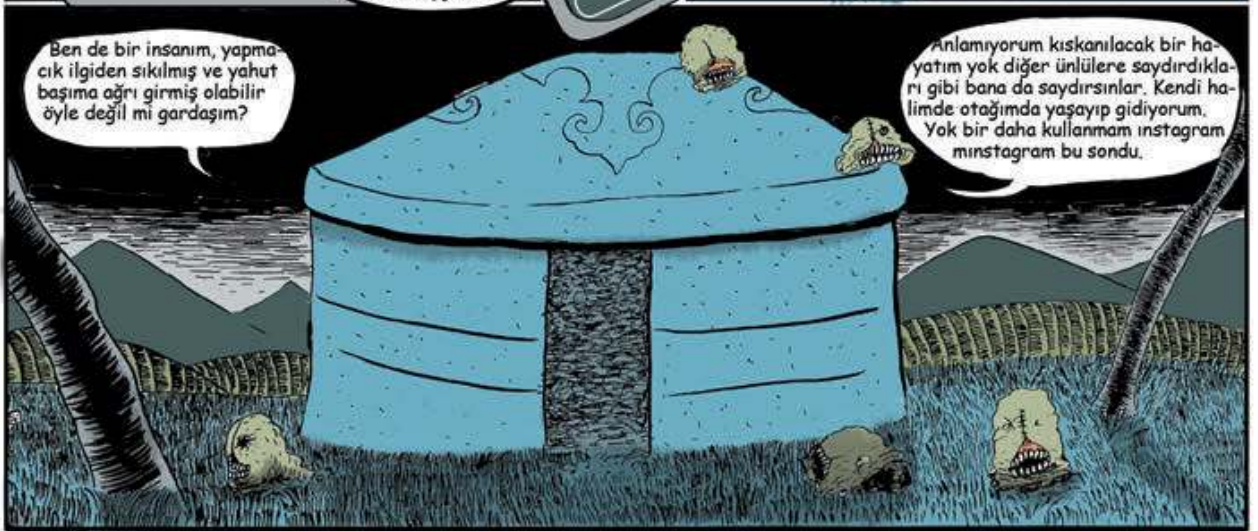

Bre deli övünüyordun. Corona benim elime geçerse öldüreyim diye işte geldim; canını verir misin, benimle cenk mi edersin?

Ve Corona aldı Deli Dumrul'u yere çaldı. Kara başı bunaldı, darda kaldı. Ak göğsünün üzerine Corona basıp kondu. Demin mırıldanıyordu şimdi hırıldamaya başladı.

Bre Gorona aman! Tanrının birliğine yoktur güman! Beylikten usanmadım yiğitliğe doymadım! Canımı alma Gorona medet!

selahattin87demirci7@gmail.com

KAAN MURAT YANIK

kaanmuratyanik@hotmail.com

ÇİZER: Tayfun Yağcı

SAFVETİ ZİYA VE SALON KÖŞELERİNDE

Yazı serüvenine 1896 yılında Servet-i Fünun dergisinde başlayan Safveti Ziya'yı klasik bir Servet-i Fünun aydını ya da muharriri olarak tanımlamak eksik kalır. Zira kendisi, diğerlerinden farklı olarak yazdığı her satırın canlı bir numunesi olmuş, cumhuriyet devri öncesindeki belirli zümrenin yaşadığı bohem olarak niteleyebileceğimiz bir hayatın tam merkezinde oylanmıştır.

Safveti Ziya, 1875 yılında, varıl bir ailenin çocuğu olarak İstanbul'da dünyaya gelmiş. Dönemin yüzü Batıya dönük hocalarından özel bir eğitim aldıktan sonra Galatasaray Sultanisi'ne girmiş ve burada kendisini entelektüel manada geliştirecek bir topluluğun parçası olmuş. Yine Galatasaray'daki fikri, edebi tartışmalardan, okuduğu nazariyelerden ve müşahedelerinden devşirdikleri ile vücuda getirdiği kompozisyonlar, yazın hayatı için başlangıç noktası oluşturmuş. Okulun ardından hariciyede sırasıyla katiplik, Şûrâ-yı Devlet üyeliği ve protokol başkanlığı görevlerinde bulunan Ziya, Prag'a elçi olarak atandıktan kısa bir süre sonra eserlerinde dekor olarak sıkça kullandığı bir balo esnasında hayatını kaybetmiştir.

Yazı serüvenine 1896 yılında Servet-i Fünun Dergisi'nde başlayan Safveti Ziya'yı klasik bir Servet-i Fünun aydını ya da muharriri olarak tanımlamak eksik kalır. Zira kendisi, diğerlerinden farklı olarak yazdığı her satırın canlı bir numunesi olmuş, cumhuriyet devri öncesindeki belirli zümrenin yaşadığı bohem olarak niteleyebileceğimiz bir hayatın tam merkezinde oylanmıştır. Yakın arkadaşı ve dönemin büyük romancılarından Halit Ziya onun için; "İnce hatta zayıf, her zaman şık, her zaman canlı, Beyoğlu salonlarında, Boğaziçi seyir yerlerinde kısılan, o zamanın en iyi vals eden, en güzel Fransızca ve İngilizce konuşan, Türk aleminin sıvrılmış güzel kadınlarına yanaşmak için en kurnaz çareler bulan bir genci idi. Ciddi olarak ne varsa hepsine pek gevşek bağlar-

la bağlı olan bu gençten, Edebiyat-ı Cedide'ye bağlanmış olmak pek beklenmezdi, fakat ona bağlanmak işinin en son mikyasında karışmış, hele şahsen bizlere, bu arada bana pek bağlanmıştı: ben de ona." ifadelerini kullanmıştır. Ancak Ziya hakkında yine çağdaşı olan yazar ve eleştirmenlerden farklı görüşler de mevcuttur.

Kozmopolit şehrin yansımaları: Salon Köşelerinde

Yazar, *Onların Ruhu* isimli öyküsünün ardından *Hanımın Mektupları*'nı yayınlamış ve bu metinler kısıtlı bir topluluk içinde takdir edilse de ona şöhret kazandıran eseri, sansürlenerek tefrika şeklinde yayınlanan *Salon Köşelerinde* isimli roman olmuştur. İşbu roman, yayımlandığı günlerde büyük ses getirmiştir.

Salon Köşelerinde'ki 'vals' meselesi, kurmacayı uçtan uca kaplayan ve alt katmanlarında onlarca dilemmayı barındıran bir görünümdedir. Ziya, 19. yüzyılda yazılmış birçok Batı romanının merkezinde yer alan balo kültürünü, bir haz odağı olmaktan ziyade pandoranın kutusunu açmaya yarayan tuhaf bir anahtar suretinde kullanmıştır. Pera Palas başta olmak üzere İstanbul'un muhtelif salonlarında düzenlenen vals gecelerinden biri, romanın esas dekoru olarak seçilmiş ve bu setin etrafına kozmopolit şehrin yansımaları işlenmiştir. Bu yansılardan her biri muğlaktır.

Türk genci Şekip ile İngiliz kızı Lydia'nın arasında geçen aşk, romantizm akımının değişmez mazmunları kullanılarak hülyalı bir şekilde anlatılmıştır. Bu gönül macerası, döneminde yazılan klişe metinlerden pek farklı değildir. Fakat Şekip'in kompleksli, yorgun ve dahi gururlu kişiliğinin, artık yıkılmaya yüz tutmuş Osmanlı ve dahi minareleriyle, kubbeleriyle ancak oryantalist resamlara ilham vermekten öteye geçemeyen; bir yanı mistik harabelere diğer tarafı ise modern Avrupa şehirlerine benzemeye çalışan ve kimlik bu-nalımı yaşayan İstanbul imgesi ile harmanlanarak işlenmesi önemlidir.

Bununla birlikte medeniyet krizinin her safhasını iliklerine kadar yaşayan Beyoğlu civarının realist betimleri ve bu çemberin içinde kapana kısılmış av hayvanları gibi dönüp duran yeni insan tipinin psikolojik profilleri ilginçtir. Bilhassa Batı meraklısı gençlerin yüzyıl sürececek savrulmalarının başlangıç noktasını teşkil eden trajikomik halleri, Şekip Bey karakteri üzerinden yerinde ve cüretkar tahlillerle sunulmuştur. Arka planda ise zor şartlar içinde yaşam mücadelesi veren gele-neğe bağlı insanların gölgede kalan silüetleri hissedilir.

Kendi yurdunda bir parya

Safveti Ziya'nın "Salon", "Köşe", "Türk" başta olmak üzere, birçok kelimeyi romanın içinde sıklıkla vurgulaması tesadüf değildir. Zira Şekip Bey, kendi yurdunda bir parya gibidir ve valslerin yapıldığı şatafatlı salonların merkezinde değil ancak köşelerinde olmaya uygundur. Zira bu salonda bigane-dir, salondakilerin tekmlili yabancı ya da yabancılaşanlardan ibarettir.

Avrupalıların arka eğlence bahçesine dönüştürmek istedikleri şehir, devasa bir yara şeklindedir. Bir zamanların ulaşılmaz kutsal başkentinin içler acısı durumu ile Pera'nın ışıklı görüntüsü, tıpkı bir eğrinin üstüne inşa edilmeye çalışılan Şekip ve Lydia'nın aşkı gibi tenakuz halindedir. Ziya, birçok millî ve psikolojik çatışmayı diyaloglara kodlamıştır. Vatani ile aşkı arasında kalıp derin düşüncelere batan Şekip, bu arafın sebeplerini ve sonuçlarını sorgulamaktadır. Abdülhamid'in nefesi, savaşların yorgunluğu ve fakirlik cümlelerin arasındadır. Bu noktada manidar olan, tüm bu kaosa rağmen Şekip'in beri yandan bir Türk'ün iyi vals yapabileceğini ve en az Batılılar kadar görgülü, entelektüel olduğunu kanıtlamanın telaşesinde olmasıdır.

Yazarın teferruatlı tasvirler kullanarak çiğ ışıkların altında, görkemli tezyinlerin gölgesinde ve parlak giysiler içinde resmettiği insanların davranışları, konuşmaları, düşünceleri, yeni yüzyılın Pera tipolojisini idrak etmek açısından kayda değerdir. Salonun dışında genişleyen ve bir rota dahilinde anlatılan İstanbul'un başka renkler ve farklı hislerle sarınmış halleri de önemlidir. Yazarın dili; ağdalı, dalgalı, müzikalitesi olan bir yapıdadır.

İdealize edilmiş karakterler

Safveti Ziya, değişen yüzyılda, dönüşen Türk gençlerinin ne yaptığını ve ne yapması gerektiği meselelerini tartışmaya açmıştır. Öze dönüş savını vurgulamak için romantik metinlerde sıkça karşılaştığımız kıssadan hisse verme metodunu kullanmayı yeğlemiş ve ortaya idealize edilmiş karakterler çıkarmıştır. Yalnız *Salon Köşelerinde* romanında değil, kaleme aldığı hikayeler ve oyunlarda da bu görüşünü berkitmeyi amaçlamıştır. Ayrıca 1927 yılında yayınlanan *Adab-ı Muâşeret Hasbihalleri*, Cumhuriyet dönemi aydınlarının topluma, Batıya ve dünyaya bakış açılarını anlamak için ehemmiyetlidir. Ziya, Batı ile uyumlu, disiplinli bir nesil oluşturulması konusunda adab-ı muâşeret kaidelerinden sapılmaması konusunda kararlıdır ve bunu öğütler şeklinde vermiştir.

Yazarın diğer hikâyeleri; *Bir Tesadüf*, *Bir Safha-i Kalb*, *Kadın Ruhu*, *Silinmiş Çehreler Beliren Simalar*'dır. *Haralambos Cankiyadis* isimli oyunu ilginçtir ve *Nasıl Giyinmeli*, *Dahili Teşrifat Rehberi* isimli başka çalışmaları da vardır.

"Hayır öyle söylemeyiniz; kimse kimsenin kalbini bilemez. Bazen bir kahrkaha, bir gözyaşı her şeyi örter." (●●●)

SALON KÖŞELERİNDE

Safveti Ziya

İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

ASUMAN ŞAHİN

asumann.cakaloglu@gmail.com

“HZ. PEYGAMBER EBÛ CEHİL İLE GÜREŞ TUTMUŞ MUDUR?”

Prof. Dr. Haşim Şahin, geçtiğimiz ay yayınlanan *Dervişler, Fakihler, Gaziler: Erken Osmanlı Döneminde Dini Zümreler 1300-1400* başlıklı kitabında Osmanlı Devleti’nin kuruluş dönemine dair daha önce pek ele alınmayan çalışmaları büyük bir vukufiyetle ortaya koyuyor.

Osmanlı Devleti’nin kuruluş dönemine dair ilgi, *Diriliş Ertuğrul* ve *Kuruluş Osman* gibi dizilerin de etkisiyle son günlerde iyice arttı. Osmanlı Devleti’nin kuruluş döneminin siyasi tarihi son yarım asırda bilhassa Halil İnalcık hocamızın, önce İslam ansiklopedisine yazdığı maddelerle başlayıp daha sonra kitap haline dönüşen padişahların biyografileri ve Feridun Emecen’in çalışmaları ile belli bir düzeyde aydınlığa kavuştu. Ancak beyliğin kuruluş dönemine dair yapılan çalışmalar hâlâ M. Fuat Köprülü, Ömer Lütfi Barkan ve Cemal Kafadar’ın yaptığı çalışmaların ilerisine geçmiyor, yapılan çalışmaların çoğu da hamasi olmaktan çok öte değil. Bu konuda yeni yayınlanan akademik bir çalışma ise Prof. Dr. Haşim Şahin’e ait.

Haşim Şahin, Yapı Kredi Yayınları tarafından geçtiğimiz ay yayınlanan *Dervişler, Fakihler, Gaziler: Erken Osmanlı Döneminde Dini Zümreler 1300-1400* başlıklı kitabında Osmanlı Devleti’nin kuruluş dönemine dair daha önce pek ele alınmayan çalışmaları büyük bir vukufiyetle ortaya koymuş eserinde.

Şeyh Edebalı ve Dursun Fakih

Bu eserde beyliğin kuruluş sürecinde doğrudan etkili olan ve dini boyutlarıyla öne çıkarılan üç zümre hakkında çok değerli bilgiler mevcut. Mesela benim en çok dikkatimi çeken isimlerden birisi Şeyh Edebalı. Cihan Ünal’ın başrolünü oynadığı *Kuruluş* dizisinden bu yana büyük bir hayranlıkla takip ettiğimiz, Osmanlıların koca cınarı Şeyh Edebalı’nın ne kadar etkili ve önemli bir şahsiyet, adeta bir sosyal beyin olduğunu eseri okuyunca bir kez daha görmüş ve kavramış oldum. Şeyh Edebalı, Osmanlı Devleti’nin kuruluş devrinin sembol ismi. Beyliğin kurucusu Osman Gazi’nin kayınpederi olarak onun danışmanı durumunda. O dönemin en güçlü tarikatı olan Vefâiyye’nin temsilcisi. Bu nedenle başta Kumral Abdal olmak üzere dervişlerin etrafında toplandıkları bir merkez durumunda onun dergâhı. Orhan Gazi devrinin meşhur derviş Geyikli Baba da Vefâiyye tarikatına mensup. İlk Osmanlı kroniklerinden birinin yazarı Aşıkpaşazade ve onun damadı Seyyid Velayet de yine bu tarikatın Osmanlı topraklarındaki önemli temsilcileri. O yüzden Osman

Gazi, böylesi önemli bir şahsiyetin kızı olan Bâlâ Hatun ile evlenerek onun desteğini yanına almayı arzuluyor. Şeyh de, geleceğini parlak gördüğü bu genç gazi ile yakınlık kurmaya sıcak bakıyor. Üstelik Şeyh Edebalı sadece Osman Gazi ile yakın değil. Kardeşi Ahi Şemseddin ve yeğeni Ahi Hasan, Türkiye Selçuklu, Beylikler ve erken Osmanlı döneminde iktisadi yapının bel kemiğini oluşturan, erdemli insan modelinin belki de o yüzyılda en önemli temsil merkezi olan Ahi Teşkilatının Osmanlı topraklarındaki reisleri durumundalar. İşte bu nedenle Şeyh Edebalı da bir Ahi şeyhi olarak tanındı ve tanıtıldı hep. Edebalı Ahi miydi kesin bilinmiyor, ama kardeşi ve yeğeni vasıtasıyla ahiler arasında büyük bir saygı gördüğü ve nüfuza sahip olduğu kesin.

Şeyh Edebalı'nın bağlantılı olduğu bir diğer zümre ise Fakihler. İslam'ın şer'i yönünün en kuvvetli temsilcisi olan, yazdıkları eserler ile, faaliyetleriyle, Sultan'ın veya beylerin yanında bir nevi fıkhi danışman olarak görev yapmalarıyla tanınan bu zümre mensupları da Osmanlı topraklarında oldukça aktif durumdalar. Aşıkpaşazade'ye göre Osmanlı Beyliği'nin 1299 yılında ilk bağımsızlık hutbesini okuyan Dursun Fakih bilinen en önemli isim. Dursun Fakih aynı zamanda Şeyh Edebalı'nın diğer damadı. Dolayısıyla o da Osman Gazi gibi Edebalı dergâhının müdavimlerinden. Dursun Fakih, gaza ruhunun hâkim olduğu Osmanlı coğrafyasında, yazdığı Cumhuriyet-nâme, Muhammed Hanefi Cengi, Hz. Peygamber'in Ebu Cehil ile Güreş Tuttuğudur gibi eserleriyle, adeta Osman Gazi, Orhan Gazi ve takipçilerinin

Hz. Peygamber ve ashabının o yüzyıldaki temsilcileri olduğu mesajını veriyor. Uç toplumunda gaza anlayışının daha derin bir anlam kazanmasını sağlıyor. Dursun Fakih, o coğrafyada faaliyet gösteren tek fakih değil. Kitapta isimleri sayılan çok sayıda fakih, bu zümre mensuplarının Osmanlı kuruluşundaki etkisini açık bir şekilde ortaya koyuyor. İlk Osmanlı tarihi yazarı Yahşi Fakih de babası İshak Fakih gibi Kuruluş Dönemi'nde faaliyet gösteren pek çok fakihten sadece ikisi.

Akça Koca

Yukarıda sözünü ettiğim dizilerde en fazla öne çıkarılan karakterler alpler. Osman Gazi ve takipçileri ele geçirdikleri toprakların sahibi oldular ve Bythnia bölgesinden başlamak üzere Rumeli ve Anadolu'da geniş bir fetih hareketi başlatıp ele geçirilen toprakların Türk ve İslam yurdu haline gelmesini sağladılar. Elleri kılıç, emirleri altındaki Türkmenler ile fetih hareketine girişen bu alpler fethettikleri topraklara kendi isimlerini verdiler. Konur Alp, Hasan Alp, Aydos fatihi Gazi Abdurrahman, Turgut Alp, Samsa Çavuş, Sülemiş, Mihal Gazi, Gazi Evrenos, Balabancık erken dönemin isimleri en fazla bilinen gazi alpleri. Ama bunlar içerisinde birisi var ki, benim doğup büyüdüğüm kente adını vermiş: Akça Koca. Karadeniz sahilindeki bu güzel kenti Osman Gazi devrinde fethetmiş ve buradaki Ceneviz kalesinin kontrolünü ele geçirerek Konur Alp ile birlikte Düzce-Ereğli hattında fetihler yapmış. Osman Gazi'nin en önemli yoldaşlarından birisi. Kitabı okurken gazilerin dünyasında da seyahat etmek mümkün.

Kitapta ele alınan konular elbette bunlarla sınırlı değil. Bütününe baktığımızda, en fazla dikkat çeken hususlardan birisi, her ne kadar 1300-1400 tarihleri arasında konu edinse de, gaza geleneğinin, mistik hayatın ve medrese kökenli fakihlerin faaliyetlerinin Osmanlı öncesi döneme ait alt yapısını da çok detaylı bir şekilde ortaya koyuyor olması. Osmanlı sufililiğine uzanan yolda, Selçuklu geleneği, iktidar-tekke ilişkileri, Ahmed Yesevi ve Türkistan Sufiliği, Mevlana ve Mevlevilik, Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik, Yunus Emre, Evhadüddin Kirmani, Gazzali kardeşler ve temsil ettikleri tasavvuf ekolü, Türklerin İslamlaşma süreci ve bunun Osmanlı dönemine kadar geliştirdiği seyir, gaza anlayışının kökenleri, medrese kültürü, sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumları, ribat, hankâh ve tekkeler, bunların sosyal hayata etkileri üzerine bilgi edinmek isteyenlerin elinden bırakamayacakları bir eser olduğu kanaatindeyim. (•••)

**DERVİŞLER-FAKİHLER-
GAZİLER: ERKEN OSMANLI
DÖNEMİNDE DİNİ ZÜMRELER
1300-1400**

Haşim Şahin
YKY 2020

H. SALİH ZENGİN
hsalihzengin@gmail.com

KORKULARDAN NASIL KORKULMAZ?

Çocukların korkularıyla nasıl baş edebileceklerini anlatan güzel bir kitap Ülker Ürker'in Akıl Almaz Korkusu. Yazar Séverine Gauthier, küçük kızın bu mücadelesinin içine fantastik öğeler ve tuhaflıklar ekleyerek serüveni adetâ bir rüyâ iklimine çevirmeyi başarıyor. Korkusunu unutma telaşındaki Ülker'in bu yolculuğunun yedeğine zaman zaman felsefeyi de alması kitabın anlatım dilini zenginleştiren özelliklerden.

Korku, çocuklarda olduğu kadar her yaştan insanın yaşadığı temel duygulardan birisi. Anımlandırılmayan, sonucunu öngöremediğimiz bu ruhsal anlar hiç şüphesiz her insanın hayatının çeşitli aşamalarında değişerek varlığını sürdürür. Çocuklardaki korku ise bir yetişkininkinden bambaşka ve daha fantastiktir. Özellikle küçük yaştaki çocukların hayal dünyalarında beliren bu korku ögesi her ebeveynin uğraşmak zorunda olduğu bir sorun olarak ortaya çıkar. Ama bütün bunlara rağmen çocuklar korku türündeki filmleri ve kitapları okumayı severler. Tıpkı bir büyüğün korku filminden korkmasına rağmen yine de o filmi izleme isteğini dizginleyememesi gibi. Ülkemizde çocuklar için korku edebiyatı çok yaygın değil tür olarak ama çocuğu bu korku durumuna karşı biraz daha hazırlıklı yapabilmek ve bu duyguyla yüzleştirmek için nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerine ihtiyaç olduğu da açık.

Çocukların korkularıyla nasıl baş edebileceklerini anlatan güzel bir kitap *Ülker Ürker'in Akıl Almaz Korkusu*. Doğrusunu isterseniz ben kitabın anlatım dilini de çizgiyle ifade tarzını da çok sevdim. Kitap büyük boy ve bir çizgi roman olarak tasarlanmış; kesinlikle çocuk edebiyatı türü içinde değerlendirilmesi gereken bir eser.

Kitabın kahramanı Ülker sekiz buçuk yaşında bir kız çocuğu. Korkusu mu? O da kendisiyle yaşı. Ve nereye gitse, ne yapsa bir gölge olan korkusu peşini bırakmıyor ve kendisiyle birlikte büyüyor da büyüyor. Bu korku siyah bir kütle ve ayağına sıkıca bağlı. Çocukların sürekli arkalarından birisinin takip ettiği hissine denk düşen bir atmosferi yansıtıyor bu haliyle. Ve küçük kız korkusunun neyden kaynaklandığını ve onu nasıl yok edebileceğini öğrenmek için bir ruh doktorunu aramaya çıkıyor.

Ruh ve felsefe iç içe

Yazar Séverine Gauthier, küçük kızın bu mücadelesinin içine fantastik öğeler ve tuhaflıklar ekleyerek serüveni adetâ bir rüyâ iklimine çevirmeyi başarıyor. Korkusunu unutma telaşındaki Ülker'in bu yolculuğunun yedeğine zaman zaman felsefeyi de alması kitabın anlatım dilini zenginleştiren özelliklerden.

Kahramanımız bu yolculuğu sırasında tuhaf insanlarla karşılaşır: Bir psikiyatrist, bir kuaför, korkusuz ve suçsuz bir şövalye, sirkte çalışan bir hayvan terbiyecisi ve bir münecim. Hepsinden öğrendiği bir şeyler var elbette. En azından bir şey öğrenme de yeni sorular sorabilmesi de bir kazanım olsa gerek. Kitap bu haliyle çok fantastik gibi gelse de gerçeklikten kopmamayı beceriyor yazar ve bu dengeyi iyi tutturduğunu da söyleyebiliriz açıkçası.

Sonunda ne mi oluyor? Kitabın kahramanı Ülker Ürker korkusuyla barışmayı ve onunla yaşamayı öğreniyor. Belki de kimbilir kendisini asıl ayakta tutan ve yaşama gücü veren şeyin korkusu olduğunu da anlamış olabilir.

Çizgi roman tarzı kitaplar ülkemizde pek tercih edilen bir tür değil. Ama edebiyatla ve iyi bir dille harmanlanmış bu nefis çizgilerin her sayfasından çocukların büyük bir keyif alacağını düşünüyorum. Kitabın sonunda yer alan 'Akıl Almaz Korku Oyunu'nu da eminim çocuklar büyük bir zevkle oynayacaklardır. Korkmadan okuyabilirsiniz. (•••)

BEN ÇOCUK OLSAM...

- Ben çocuk olsam bu kitabın bütün sayfalarını uzun uzun inceler ve her bir karede hayallere dalardım. Herhalde bu kitaptan sonra çizgi roman kitaplarına da merak salardım.
- Kitabın dili ve sadeliği hoşuma giderdi. Her anlatıma özgü çizimin olması ve bu haliyle rahat okuma biçimi sunması bu kitabı favori kitaplarım arasına sokabilirdi.
- Kitabı okuduktan sonra kendi korkularım üzerinde düşünür ve onlarla nasıl baş edeceğime dair kafa yormaya başladım.

ÜLKER ÜRKER'İN AKIL ALMAZ KORKUSU

Séverine Gauthier
RESİMLEYEN: Clément Lefèvre

YKY 2020

VİRÜS YOK, EDEBİYAT VAR!

Korona virüsü artık çok küçük yaştaki çocukların bile gündeminde ve haliyle onlar da bir kaygı hissediyorlar. Yeni yayınlanan bu kitap, virüsle ilgili çocukları ferahlatacak bir eser. Ancak kurgusunun çok klasik olduğunu ve yeni bir anlatım tarzı ortaya koymadığını söylemeliyim. Metin isimli kahramanın gözünden aktarılan eserde virüsle baş etmenin yolları anlatılıyor. Sokakların boş kaldığını gören ve okula gidemeyecek olmasını dert edinen Metin, babasının ve onun gibi bilim adamlarının büyük bir olayı çözmek için gitmesini fırsat bilerek babasının odasında araştırmalara başlıyor. Sonrasında ise bütün dünya çocuklarını uyarak virüsten kurtuluyorlar. Nasıl mı? Devamı kitapta...

BEN ÇOCUK OLSAM...

- Kitabın kısa ve öz cümlelerden ibaret dilini severdim ama sonucunun daha şaşırtıcı bitmesini dilerdim.
- Virüsle ilgili çok bilgi edinirdim ama iç sayfalarındaki çizgilerin daha renkli ve dolu dolu olmasını tercih ederdim.

PANİK YOK VİRÜS SENDEN KORKSUN

Solmon Bayaraa
RESİMLEYEN: Bolortuya Munkhjargal
ÇEV: A. Enes Esen

NAR ÇOCUK YAYINLARI 2020

GÜNCEL

DOĞUKAN İŞLER
dogukanisler@gmail.com

daha fazlası için: sabitfikir.com

UMUDU BEKLEDİĞİMİZ DÜNYA: CAFÉ ESPERANZA VE BASTIANI KALESİ

İster adına Café Esperanza diyelim, istersek Bastiani Kalesi; yaşadığımız şu dünyada umutsuzlukların da bir umut doğurabildiğini, umudun evimiz ve evlerimizin de kalbimiz olduğunu tekrar tekrar tecrübe ediyoruz.

Ali Teoman, yalnızca yazdıklarını değil, hayatını da -bir bakıma- kurmacaya çeviren nadir yazarlardan. İlgilisi elbette bilirdi Nurten Ay olayını: *Gizli Kalmış Bir İstanbul Masalı* kitabını ilk olarak Nurten Ay imzasıyla yayınlamış, bu isimle ödüller almış ve bu edebi oyununu yıllar yıllar sonra açıklamıştı Ali Teoman. Sonra beyninde oluşuveren bir tümör, tam iyileşti

derken kendini yenilemesi... Genç denecek bir yaşta gelen ölüm ama ne mutlu ki bize yan yana dizilince bir kitaplık rafını dolduran çok kıymetli eserleri bırakması...

2009 yılında, hayata gözlerini yummadan iki sene evvel, "Fransa'da Türkiye Mevsimi" etkinlikleri çerçevesinde

Felsefe alanında doktora tezi hazırlayan Xeno, Doğu Avrupa'nın Baudrillard'ı olma umuduyla yapıtını hazırlarken asıl "Doğulu" olan Altuğ roman yazma telaşında ve bolca da soru işaretleri arasındadır. Çünkü hep düşünür durur Altuğ, umut nerededir diye: Yazdıklarımızda mı, yaşadıklarımızda mı, yaşamdan aldığımız hazda mı?

Fransız Kültür Bakanlığı'nca Strazburg'a özel olarak davet edilen Ali Teoman'dan bir öykü yazması istenir. "Esinini Strazburg'dan alan" bu öykü, beklenenden biraz uzun bir öykü olur ve *Café Esperanza* başlıklı bir novella/kısa roman olarak 2010 yılında önce Fransızca olarak Fransa'da, sonrasında da Türkçe olarak ülkemizde yayımlanır. Ali Teoman külliyatını bünyesinde toplayan YKY tarafından geçtiğimiz günlerde yeniden yayımlanan bu kısa roman, en kestirme tarifiyle, umudun hikâyesidir...

Zaten kitabın adı da kendisini ele veriyor: "Esperanza" demek, "umut" demek İspanyolcada. Café Esperanza da hikâyemizin kahramanı olan üç gencin sürekli bir araya geldikleri, hatta çoğu zaman buradan hiç ayrılmadıkları mekânın adı: Umudu bekledikleri bir dünya. Mühendislik eğitimi alan Altuğ, Cioran'ın hemşerisi olan Doğu Avrupalı felsefe öğrencisi Xeno ve sokak ressamı, güzel sanatlar öğrencisi olan Brezilyalı Rapazinho; bu üç arkadaşın, özellikle de anlatıcı karakter Altuğ ve konuşmaya bayılan, laf ebesi Xeno'nun sohbetlerinden kesitler toplamı diyebiliriz bu kısa roman için.

Umut, ama nerede?

Varoluşun ve elbette ki umudun biçimlerinin sorgulandığı sohbetlerdir bunlar. Üç ayrı kültürden gelen, biri resmetmeyi seçmişken diğer ikisi yazmaya kendilerini adanmış üç zihnin çarpışması. Felsefe alanında doktora tezi hazırlayan Xeno, Doğu Avrupa'nın Baudrillard'ı olma umuduyla yapıtını hazırlarken asıl "Doğulu" olan Altuğ roman yazma telaşında ve bolca da soru işaretleri arasındadır. Çünkü hep düşünür durur Altuğ, umut nerededir diye: Yazdıklarımızda mı, yaşadıklarımızda mı, yaşamdan aldığımız hazda mı?

"Hiç dolmayacak bir boşluğa doğru, durup dinlenmeksizin, önünü ardını düşünmeden, çabuk çabuk yazıyoruz. Belki de en iyisi, kalemtıraшта eriyip giden bir kurşunkalem olmak."

Sanırım bu kısacık romandan bu kadarlık bahsetmek yeterli. (Daha fazlası, müstakbel okurunun kitaptan alacağı tadı

eksiltebilir çünkü.) Fakat umut demişken, "umut" adlı bir kafede bekleyenlerden söz açmışken, biraz da kendimizden bahsetmekten yarar var: Malum salgın ülkemizi ve dünyayı sarmışken, umut da sanırım bizlerin en birinci gereksinimi haline geldi; hep öyleydi belki ama daha belirginleşti, diyelim. Birçok insan evlerinde kalmaya devam ederken, filmlere ve özellikle kitaplara sarıldılar bir umut...

Umuda oldukça farklı bir açıdan bakan bir roman olarak, Dino Buzzati'nin meşhur *Tatar Çölü* de bu sıralar en çok okunan kitaplardan birisi. Bastiani Kalesi'nde yıllarca, kuzeyden, Tatar Çölü'nden gelecek olan düşmanı bekleyen ve tüm ömrünü bu bilinmez bekleyişe adayan Teğmen Drogo'nun kaderine bizler de artık her gün ortak oluyoruz.

Teğmen Drogo'nun umudu beklediği dünyası Bastiani Kalesi'ndeki gibi bizler de iyice sıkışıp kalmadık mı şu dünyada? Hiç tanımadığımız, görmediğimiz bir düşmandan korunurken kendimizi, bir yandan da umudumuzu korumaya çalışıyoruz, değil mi? Yoksa farklı anlamlara bürünmüş umudun da hiçbir işe yaramayan, modern insanın kendisini kandırması için yeniden üretilmiş bir yanılsama olup olmadığını mı sorguluyoruz? Umut; ama nerede?

Yine de gönlümüzdeki hakiki umudun hiç solmaması için çabalamaktan başka tutunacak bir dalımız yok. İster adına Café Esperanza diyelim, istersek Bastiani Kalesi; yaşadığımız şu dünyada umutsuzlukların da bir umut doğurabildiğini, umudun evimiz ve evlerimizin de kalbimiz olduğunu tekrar tekrar tecrübe ediyoruz.

Kitaplar da, bizlere sundukları tüm umut ve umutsuzluk hikâyeleriyle, bu süreçte de hayatlarımıza rehberlik etmeye devam ediyor elbette...

Çünkü unutmamalı ki anlatılan her ne varsa şu gök kubbe- de, bizim hikâyemizdir. Şifamız içindir. (•••)

TEKİNSİZLİK HER DAİM KAPIDA: PIYANGO VE DİĞER ÖYKÜLER

Shirley Jackson, hikâyelerinde okuyucusunu şok geçirterek korkutmaktan ziyade tekinsizlikle sarmalayıp huzursuz etmeyi amaçlayan bir kalem. Tehdit yahut huzursuzluk getirecek durum, çoğu zaman mutluluğun örtüsü altında gizlidir ve sabırla çıkmayı bekler. Ancak bu gizemli örtü, anlatı ilerledikçe yavaş yavaş saydamlaşır. Yani bize yavaş yavaş problemleri karakteri, cemaati, toplumu ustaca sezdirir yazar. İşte o zaman ürpermeye başlarsınız.

"Gerçekleri telaffuz etmekten, bu ölümcül hızın kasti olduğu bilgisiyle yüzleşmekten korktuğunun farkındaydı - insanlar kasten kasten fırl fırl dönüyor, hızlanarak, hızlanarak yıkıma gidiyordu."

Kitlelerin ince iplik üzerinde seyreden kırılgan zalimliği. Gruplaşmanın mantığı bir kenara bırakan akıl almaz dışavurumu... Yazın dünyasında sık sık karşılaştığımız, gerisinde kült eserler bırakan bir husus. İnsanın şiddete olan meylini ve şaşırtıcı doğasını ele alma konusuna William Golding'in kaleminden çıkan, ardından kâh yazılı kâh görsel sanat dünyasını oldukça etkileyen, katıksız masum olarak adedilen çocukların acımasızlığını okuduğumuz eser *Sineklerin Tanrısı (Lord of the Flies)* ve George Orwell'in ünlü, "Bütün hayvanlar eşittir, ama bazı hayvanlar daha eşittir," sözünün yer aldığı dönemine eleştirel bir bakış açısı sunan tartışmalı siyasi hiciv novellası *Hayvan Çiftliği (Animal Farm)* örnek verilebilir.

Bu örnekler elbette çoğaltılabilir, zira insanlığın karanlık tarafının gerçek hayattaki yeri baki. Nükleer silah, zehirli gaz ve türlü bomba kullanımı... İnsan eliyle gerçekleşen felaketleri ve kıyımları saymaya kalksak üzülmeye yazmak gerekir ki bitmez. Doğal felaketler nasıl korkulu rüyamız olduysa, insanın sebebiyet verdikleri de hiç geri kalmadı.

Edebiyatta korkunun başvurduğu havuz çok geniş: Gerçek hayatta yaşanan ürkütücü olaylar, psikopatlar, işkencelerin yanı sıra daha doğaüstü bir yapıda hayaletler, vampirler, kurt adamlar, şeytanlar, şeytani palaçalar, cadılar, cana-

varlar ve daha nicesi... Bununla birlikte psikolojik korkudan komediye, fantastikten bilimkurguya kadar eşlik eden birçok alt tür de içeriyor.

Bunlardan birisi de geleneklere körü körüne bağlılığı ve toplumların acımasız gizemli yönünü açığa çıkaran halk hikâyelerini, törenlerini, ayinlerini, yerli halkın kendine özgü yaşayış biçimlerini işleyen eserler. Genellikle bizi yeni tanıştırdığımız tuhaf kültürün bilinmeyenleri aracılığıyla ürkütmeyi kendine amaç edinir bu eserler. Masum ve kendi hâlinde şirin bir toplumla karşı karşıya olduğumuzu zannederiz, ama gerçek hiç de görüldüğü gibi olmaz.

İnsanoğlu nelere “kadir”

Toplumsal ve bireysel çürümüşlük dendiğinde tabii ki akla şüphesiz gaddarlığa karşı üç maymunu oynama-yan, inkârdan kaçınan ve karanlığı satırlarına dökmekten çekinmeyen Amerikalı ünlü kalem Shirley Jackson geliyor. Bilhassa yaşadığı dönemde yayımlanan tek öykü derlemesi özelliğine sahip 1949 tarihli *Piyango ve Diğer Öyküler* kitabıyla. Bu derleme, yakınlarda yazarın diğer eserlerinde olduğu gibi Berrak Göçer’in temiz ve anlatının edebi değeri-ni koruyan çevirisiyle dilimize kazandırıldı.

Kitapta yer alan bazı öyküler yazarın kalemine aşına olanlar için oldukça naif. Kötülüğün filizlenmesini ve huzursuzluğun sınırlarını zorlayacak seviyede seyretmesini beklerken o noktanın çok altında sonlanabiliyor. Rahatsızlık düzeyi nispeten hafif hikâyeler mevcut. Düşündürücü ve etkileyici yönü benzer olsa bile okuyucu için asıl şok da bu oluyor. Bazılarıysa sonradan yazdığı *Tepedeki Ev* (*The Haunting of Hill House*) ve *Biz Hep Şatoda Yaşadık* (*We Have Always Lived in the Castle*) gibi romanlarının âdeta sinyalcisi, huzursuzluğun pençelerinde geziyor.

Sıradanlığın örtüsünde gizlenen tehlikeler

Beklenen üzere kitapta da adı geçen, Amerikan edebiyatının en ünlü kısa hikâyelerinden birisi olarak görülen “Piyango”, öykü derlemesinin de yıldızı. Assolist tavrı kitabın sonunda olmasıyla da taçlandırılmış. İlk olarak *The New Yorker*’da yayımlanan hikâye, kıskırtıcı unsurları sebebiyle okuyuculardan olumsuz tepkiler almış. Okuyucular tarafından yazara ve dergiye nefret mektupları yazılmış ve birçok kişinin aboneliklerini sonlandırmasıyla sonuçlanmış. Hatta kimi yerlerde ne yazık ki yasaklanmış. Zamanın ötesine geçen esere yasakların ve tehditlerin engel olamadığını rahatça söyleyebiliriz.

300 insanın yaşadığı şirin, küçük bir kasabada geçen hikâyede, piyango adı verilen ve her yıl bir kere yapılan etkinliği deneyimliyoruz. Jackson’ın diğer anlatılarında da karşılaştığımız gibi her şey rutinin bir parçası gibi tüm sıradanlığıyla başlıyor. Havada sükûnet, insanlarda mutluluk hâkim. Yerli halk her zaman yaptıkları gibi havadan sudan konuşuyor, dedikodularını yapıyor. Fakat anlatılanın aksine bu şiddetin olağanlaşmasının tezahürü. Daha iyi hasat

sağlamak ve toplumun iyi hâlinin devamı için yıllık olarak yapılan bir kurban ayini, acımasız bir eylem.

Ve ritüel zamanı... Her ailenin başındaki kişiye kâğıt dağıtılır ve tek tek açmaları beklenir. İşaretli kağıdı seçen aile için sıra ritüelin ikinci aşamasındadır. Bu sefer küçüğünden büyüğüne ailenin tüm üyelerine kâğıtlar dağıtılır. İşaretli olan topluluk için bir müjdenin habercisi, seçen ve ailesi içinse kederin. Herkesin gözü kurbanı, heyecanla hazırladıkları önlerinde duran taşlara döner. Ve sonrası... pek hoş değil.

İnsan davranışlarına dair derin sorgulama

Bu ritüel, toplumun caniliğinin harcanması için bir yol, içsel ve toplumsal kötülüğün temizlenmesi için günah keçisinin seçilmesidir âdeta. Jackson öyküde kötülüğün ekstrem durumların ürünü değil, insanlığın bir parçası olduğunu vurgular. Bu doğal olarak okuyucuyu rahatsız edebilir, zira insan doğasına dair sert bir söylemdir. Yazara göre şiddet her bağlamda gerçekleşebilir, yanı başımızdadır. İnsanların öfkelerini sergilemeleri an meselesidir, olağandır. Bu dışavurum için ufak bir uyarım yeterlidir.

Bunların yanı sıra “Piyango” başta olmak üzere yazarın öykülerinde gelenekleri, ‘diğerlerini’ körü körüne takip etmenin nerelere varabileceğini, amaçsız şiddetin kederli sonuçlarıyla da yüzleştirilir okuyucu. İnsanların bir grubun parçası olduğunda nasıl riskli kararları daha kolay alabildiklerini, mantığı bir kenara atarak acımasızlığa nasıl yol aldıklarını gösterir yazar. Bu cesur anlatısıyla da gelecekteki birçok eserin esin kaynağı olur. Hatta sonrasında kendi yazdığı ve *Piyango*’ya benzer şekilde kitlelerin zalimliğe yatkınlığını *Biz Hep Şatoda Yaşadık* romanında da görürüz.

Jackson hikâyelerinde çok geçirterek korkutmaktan ziyade okuyucusunu tekinsizlikle sarmalayıp huzursuz etmeyi amaçlayan bir kalem. Tehdit yahut huzursuzluk getirecek durum, çoğu zaman mutluluğun örtüsü altında gizlidir ve sabırla çıkmayı bekler. Bu şizofreni, panik atak gibi bireysel sorunlar olabileceği gibi amaçsız toplum şiddeti de olabilir. Ancak bu gizemli örtü, anlatı ilerledikçe yavaş yavaş saydamlaşır. Yani bize yavaş yavaş problemlili karakteri, toplumu ustaca sezdirir. İşte o zaman ürpermeye başlarsınız. (•••)

PİYANGO VE DİĞER ÖYKÜLER

Shirley Jackson
ÇEV. Berrak Göçer

SİREN YAYINLARI 2020

DİJİTAL ZAMANLARDA DİJİTAL FESTİVAL

Kısıtlı aksiyon sahamızda, ufak cam ekranların ardından dünyayı kucaklamanın hazzı ve sıkışmışlığı arasında bir yerde, tüm sorumluluklarımızı yönetme tasasındayız. Müzelerin bile kapılarını çevrimiçi olarak ziyaretçilere açtığı bir dönemden bahsediyoruz; ancak çantamızı vestiyere bırakacağımız günlere dönmek istediğimizi biliyorum. Gelecek olan o günler, 29-31 Mayıs tarihlerinde birincisinin düzenleneceği İstanbul Dijital Sanat Festivali'ni de içine alsın çok güzel olur.

Dünya yepyeni bir hadiseyle meşgul birkaç aydır; kapının dışında durmak bilmeyen bir akıştan, pencerelere çekildik. O açıklıktaki cereyandan çarpıldıkça çarpıyoruz şimdilerde. Yerküre nüfusu ilk defa aynı anda virütik bir meselenin her aşamasına hâkim, mutasyonunu dört gözle bekliyor. Cânım bağışıklığımız bizi yarı yolda bırakmasın diye organlarımızı şımarttıkça şımartıyoruz. Yollar, onlardan gasp ettiğimiz çoğu şeyi geri aldı. Kediler daha özgür, kuşlar seslerini duyurmak için doğaüstü çabalara gerek görmüyorlar eskisi gibi. Hava kirliliği azaldı, denizler berraklaştı. Yok, ama mesele tam olarak böyle değil. Temizlenme telaşıyla suyun canına okumaya devam ediyor ve 'yok'luk korkusunu, onaylanan internet siparişleriyle yeniyoruz. Kitap, film, besin, egzersiz listeleri aldı başını gitti. Biri de çıkıp demedi: Tavana bakıp düş kurmak, gözünü devirip sukutuhayâle uğramak serbest! Sonuçta doğası gereği hareketle hemhâl olan insan, durdurulamamaya devam ediyor.

Evlere 'döndük' –sokağa çıkma yasaklarına gülüp geçen evsizleri saymazsak- kendimize tahammülümüzle yüzleşiyor ve bu yeni düzenin yarattığı kaosla baş etmeye çalışıyoruz. Bana kalırsa tahakküm kuramadığımız tek şey hâlâ zaman. Mekâna hükmetmek yetmiyor. Kısıtlı aksiyon sahamızda, ufak cam ekranların ardından dünyayı kucaklamanın hazzı ve sıkışmışlığı arasında bir yerde, tüm sorumluluklarımızı yönetme tasasındayız. Müzelerin bile kapılarını çevrimiçi olarak ziyaretçilere açtığı bir dönemden bahsediyoruz; ancak çantamızı vestiyere bırakacağımız günlere dönmek istediğimizi biliyorum. Gelecek olan o günler, 29-31 Mayıs tarihlerinde birincisinin düzenleneceği İstanbul Dijital Sanat Festivali'ni de içine alsın çok güzel olur. Hazır dijital çağın hayatımıza direkt etkisini yüksek dozda deneyimliyoruz, dijital teknolojilerin sanatla birleştiğini görmek bizi çabuk iyileştirir.

Nabat Garakhanova

Kopan bağlar, yeni bağlantılar...

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin desteğiyle, Mezo Dijital tarafından düzenlenen festivalin teması; "bağlantı aranıyor..."

Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi'nde gezeceğimiz festival için Mezo Dijital Yönetim Kurulu Başkanı Nabat Garakhanova geleneksel sanat ile dijitalin birleştiği ve herkesin erişebileceği bir sanat şöleninin bizleri beklediğini söylemekle kalmıyor, toplumun ihtilaflarından birine de cesur bir eleştiri getiriyor; "Türkiye'de sanat daha üst tabakanın ilgileneceği bir alanmış gibi lanse ediliyor. Bu algıyı bu festival ile yıkmak istiyoruz. Dijital herkesin ulaştığı bir yerdir." Festivalin artistik direktörü Esra Özkan'ın deyimiyle "bağlantı aranıyor...", geçmiş, şimdi ve gelecek bağlamında değişen algı, davranış ve iletişim biçimlerinin hangi yeni

Murat Palta

Gökalp Gönen

Efe Alaçamlı

bağlantıları yarattığı, hangi ağırları ve bağlantıları kopardığını dijital sanatın ve sanatçının perspektifinden irdeliyor.

Dijital çini

Yaşantımızın içine usulca sızan bu gelişim, klasik sanatı da etkiliyor elbette; ancak sanatçının hayâl dünyası olmadan sanat eserinin üretim sürecine el koyan bilgisayar tekniklerinin kıymetiharbiyesi yok. Minyatür ve tezhip sanatına getirdiği yorumla Türkiye ve dünyada büyük takdir toplayan Murat Palta, o değerli isimlerden biri... Sanatçıyı en çok film sahnelerini minyatürle resmederken esere yeni bir boyut kazandırmasından tanıyoruz. Festivalde kendisini, çiniyi dijitalde aktardığı çalışmasıyla göreceğiz. Kâğıt üzerinde parçalarla başlayan çalışmalarını dijital ortamda sonlandıran Palta, grafik tasarımın disiplinler arası dinamiğine yoğunlaşarak hareket ettiğini söylüyor. Böylelikle sanatçı, doğu ve batı arasında ilişkiler ve tezatlıklar kurarken, öte yandan geleneksel sanatların da diğer disiplinlerle bağını kurmuş oluyor.

Ödüüllü yönetmenden "Avarya"

Altın Vuruş, *Güveç* gibi kısa animasyon filmleriyle katıldığı festivallerden ödüllerle dönen yönetmen Gökalp Gönen'in son filmi *Avarya* da İstanbul Dijital Sanat Festivali'nde gösterimde olacak. Distopik atmosferin hâkim olduğu filmleri üzerine konuşurken etkileyici bir cevap aldı Gönen'den, "Hikâyeleri, insanın yok olmuş olduğu dünyalarda tasarlamak keyifli. İnsan artık tamamen yok olmuş ve onun mirasından kalanlar devam ettiriyor her şeyi. Ve bu miras-

çılar, hâlâ insan hatalarının izlerini taşıyorlar kendilerinde." *Avarya*'yı kekremsi, hüznü bir hisle, aynı zamanda buram buram 'başarı' kokan bir tekniğin cezbediciliğiyle seyredeceğinizden hemen hemen eminim.

Festivalin dikkat çeken sanatçılarından biri de aynı zamanda mühendis olan Zeynep Nal. Kendisini ilk olarak kişinin stresine göre dilekçe yazan daktilosu "Huysuz Arzuhalci" ile tanıştım. Şimdi de uzaya mesajlar gönderen "Haberci" ile devam edeceğiz. Makinelerin geleceğini biçimlendirmenin bize bağlı olduğunu düşünen sanatçı, yapay zekânın geleceğine dair duyulan korkuyu yumuşatan naif makineler üretmenin peşinde.

Soyut sanatı anlamlandırma

Festival eserleri arasında yerini alan işlerden biri de "Hero To Zero": Çalışma ve sosyal hayatı arasında denge kurmaya çalışan işkolik bir süper kahramanın hikâyesi. Oyunu tasarlayan Efe Alaçamlı'nın işine sahip çıkan özgüvenli söylemini sevdim; "Yaptığım iş sanattır dedikten sonra kendimi sonuçlanmayacak sonsuz tartışmalar içinde bulmaktansa, sonuçlanmayacak tartışmaları ele alan bir oyun yapmayı tercih ederim." Soyut, kavramsal ve dijital sanatı anlamlandırmayı kolaylaştırmayı amaçlayan İstanbul Dijital Sanat Festivali'nde Refik Anadol'dan Ethem Cem'e, Andy Thomas'tan Farhad Farzaliyev'e kadar daha pek çok sanatçının eserleri sergilenecek.

www.digitalartfestistanbul.org internet sitesi ve digitalart-festistanbul adıyla sosyal medya platformlarından detaylarına ulaşabileceğiniz festival, ücretsiz gezilebilecek. (👉👉)

GÜNCEL

DUYGU KARŞILI

karşiduygu@gmail.com

GİZLİ Onur Aşkın

SIRA DIŞI BİR VAROLUŞ İNADI: GÜNLER AYLAR YILLAR

Çin'in yaşayan en güçlü yazarlarından Yan Lianke, Günler Aylar Yıllar'da kuraklığın vurduğu bir coğrafyada kör köpeğiyle hayata tutunmaya çalışan bir ihtiyarın hikâyesini anlatıyor. Doğanın tek belirleyici olduğu bu yerde su ve yiyecek yoktur, günler, geceler en sert koşullarla sınırlanırken ihtiyar köylü devam etme gücünü hep diri tuttuğu bir umudun peşinde bulur: Filizlenen bir mısır tohumunda...

İnsanlık dünya var olduğundan beri türlü felaketlerle karşı karşıya. Bazı topraklar, coğrafya kaderdir sözünü doğu-larçasına yüzyıllardır tekrarlayan doğa olaylarının acısını çekiyor. Depremler, heyelanlar, kasırgalar bu toprakların kimsiği haline gelmiş. İnsanlar yaşamlarını coğrafi olaylar doğrultusunda düzenlemek zorunda kalıyor. Örneğin Ame-rika Birleşik Devletleri, her sene çeşitli kuvvetlerde yaşadığı kasırgalara günler öncesinden hazırlanıyor, gıda stoku, sigı-nak gibi tedbirlerle yaklaşımda olanı bekliyor. Yine deprem

ülkesi olan Japonya, binalarını hasar almayacak biçimde inşa ederek depremin modern hayat düzenini bozmasına izin vermiyor, hayatı doğaya uyduruyor. Böylece insan aklı doğayı kontrol altına almayı ve doğal olanın yıkıcılığını en aza indirmeyi amaçlıyor.

İnsanın güçlü yettiğinde alt etmeye çalıştığı felaketlerin bir kısmı doğal olsa da giderek artan bir kısmı da bizzat kendi eseri. Küresel ısınma ve iklim değişikliği olarak adlandırıl-

Yan Lianke, yarattığı karakterle şehir insanının çoktandır koptuğu köklerini hatırlamasına yardım ediyor. Hayvanların dilinden anlayan, yaşadığı toprağı tüm yönleriyle tanıyan, doğada karşılaştığı sorunlara yine doğaca yaklaşan ihtiyar, ipin nerede koptuğunu sorgulamamız için kapı aralıyor.

Yan Lianke

ğımız olay, insanın doğayı kendi eliyle mahvetmesinin bir sonucu. İklimlerin şekil değiştirmesi, canlı türlerinin hızla yok olması, su ve gıda krizinin baş göstermesinin yanında doğal felaketlerin yıkıcılığı solda sıfır kalıyor. Bilim insanlarının uyarılarına rağmen hükümetler çapında harekete geçilmedikçe önlenemeyecek sona doğru gidiliyor. Bu durumda insan kadim sorusunu soruyor? Ne için yaşıyorum ve nasıl ayakta kalacağım?

Tek bir mısır tohumu...

Çağdaş Çin edebiyatının önemli isimlerinden Yan Lianke'nin Türkçede yeni yayımlanan romanı *Günler Aylar Yıllar* bu iki soruya kendince cevaplar veriyor. Büyük bir kuraklığın vurduğu Balou Sıradağları'ndaki köylerini terk eden insanlar, su ve yiyecek bulabilecekleri verimli topraklara doğru göç ederler. Evlerini, tarlalarını, düzenlerini bırakırlar. Fakat bu geri dönmemesine bir gidiş değildir. Mevsim değiştiğinde, yağmurlar yağıp toprak canlandığında yurtlarına döneceklerdir. Köylüler arasında sadece yaşlı adam ile kör köpeği terk etmez köyü. Aslında yaşlı adam da yola koyulan son kafilenin içindedir. Ancak ihtiyacını gidermek için son bir kez tarlasına gittiğinde, ektiği mısır tohumlarından birinin filizlendiğini görür ve gitmekten vazgeçer. Küçük bir mısır tohumu umut olmuştur ona ve yolundan dönmesine yetmiştir.

Güneşin gözlerini kavurduğu köpek bırakmaz ihtiyarı, can yoldaşı olur yanına. Hem tüm köyün ekinini hem de köpeğinin gözlerini alan güneşe lanetler okur yaşlı adam, sopasıyla döver güneşin ışığını. Yine de doğanın sözü üzerine diyecek bir şey yoktur. Tek çare yaşamaya inadına direnmektir. Dost bir nefesin yanında tek ihtiyaçları ayakta kalacak kadar su ve besindir. İhtiyar ve köpek ıssız toprağın ortasında baş

başalardır. "Kör, dedi ihtiyar, ikimiz birlikte yaşamalıyız, ne dersin ha? Biriyle birlikte yaşayınca hayatın tadı da bir başka oluyor be".

Roman boyunca yaşlı adamın direncini diri tutan ana motif filizlenen mısır tohumudur. Kuraklığın ortasında tek umudu tohumun sığağa rağmen gelişmesi, boy atmasıdır. Tek bir yaprağının çıkması bile yüzünü güldürmeye yeter. İhtiyar bin bir zahmetle tohum için su bulmaya çabalar, adeta taşın suyunu çıkarırcasına azimle çalışır. Hem karınlarını doyurmak hem de kuraklık bittiğinde yaşamın kaldığı yerden devam ettiğini göstermek için mısıra tutunur. Giderek kaybolan zaman algısını bile mısırın gelişim süreci ile tekrar bulur.

Toprağı dönüşün yolları

Yaşlı adamın doğa ile girdiği mücadele çok çetindir. Su bulmak için takati kalmayana dek yürümesi, köpek ile birlikte günlerce aç kalmaları, yine su uğruna kurtlarla karşı karşıya kalıp, durumdan ince akıl yürütmelerle yara almadan kurtulması okuyucunun ihtiyar karşısında şapka çıkartmasını sağlıyor. İhtiyarın yaşama tutunma gücü, okuyucuyu kendisine hayran bırakıyor. Yan Lianke, yarattığı karakterle şehir insanının çoktandır koptuğu köklerini hatırlamasına yardım ediyor. Hayvanların dilinden anlayan, yaşadığı toprağı tüm yönleriyle tanıyan, doğada karşılaştığı sorunlara yine doğaca yaklaşan ihtiyar, ipin nerede koptuğunu sorgulamamız için kapı aralıyor.

Toprağı dönüşün yollarını çıkarsamak, bundan sonrası için atılacak adımları belirlemek okuyuculara kalsa da, romanın verdiği mesaj çok açık: Bizler doğanın parçasıyız, doğanın başına gelen aslında bizim başımıza gelendir. Dolayısıyla insanlık hiç olmadığı kadar iradesini ortaya koyup mücadele etmek zorunda. Hem bireysel hem evrensel kararlar almak ve uygulamak için illa ki bir felaketle karşılaşmayı beklemek gerekmez. Bazen, tıpkı bu romanda olduğu gibi, edebiyat yol gösterici olur. Bir ihtiyar çıkar, imkansız deneni oldurur. Çatlamış topraktan azimle yeşertir tohumu, ilham verir. Yeter ki yüzümüzü aslola dönelim, umudu elden bırakmayalım. (●●●)

GÜNLER AYLAR YILLAR

Yan Lianke
ÇEV. Erdem Kurtuldu

JAGUAR KİTAP 2020

METİNLERARASILIK

Edebiyat, Umberto Eco'nun tabiriyle bir "anlatı ormanı". Bu anlatı ormanında bazen yolunu bulmak bazen de kaybolmak bize farklı zenginlikler katacaktır. Metinlerarasılık da bu zenginlikleri fark etmemizi kolaylaştıran bir araç hükmünde.

Bir edebi metni kaleme alırken daha önce hiç yazılmamış gibi davranma lüksümüz yok. Okuduğumuz, okumadığımız, açık veya gizli hayranlık duyduğumuz yahut hafife aldığımız, nefret ettiğimiz pek çok metin sayesinde veya onlara rağmen yazıyoruz kaleme aldıklarımızı. Zira boş kâğıda yazarken boş kafayla da yazarsak ortaya çıkan ürünün edebi kalitesinde ister istemez bir yavanlık bulunabilir. Dolayısıyla var olan metinlerin arasında yaşayan, onlarla hesaplaşan yazarların kaleminden doğuyor yeni metinler. Metinlerarasılık tabii ki tam olarak bu anlama gelmiyor. Ancak zihnimizin köşesinde bu cümlelerin de bulunmasında fayda var.

"Metinlerarasılık" yeni bir kavram. 1960'larda ortaya atıldı. Karnavalesk deyince aklımıza ismi gelen Rus biçimciler ekolünden Mihail Mihailoviç Bahtin'in "diyalojizm" kavramı İngilizceye Intertextuality olarak geçerken bizde batıya baktığımız için "metinlerarasılık" kavramıyla karşılandı. Ancak yeni kavramsallaştırılmış olması metinlerarasılığı yeni bir olgu yapmıyor. Hatta kadim bir uygulamanın yepyeni bir teorisinin olması işi fazlasıyla güçleştiriyor. Taşların tam olarak yerine oturmadığı bir alan "metinlerarasılık".

Elbette "metinlerarasılığı" modernizm ve daha da çok postmodernizmle ilişkilendirerek zihnimizde bir yere oturtmaya çalıştık. James Joyce'un *Ulysses* romanının pek çok boyutu, Antik Yunan destanlarından *Odysseia* ile irtibatı bu kavram üzerinden anlamlandırıldı. Ancak Shakespeare'dan Goethe'ye, Fuzuli'den Oğuz Atay'a pek çok yazar hem yazdıklarında başka metinlere atıfta bulundu hem de eserleri birçok kez farklı "metinlerarası" okumalara tabi tutuldu.

Edebiyat, Umberto Eco'nun tabiriyle bir "anlatı ormanı". Bu anlatı ormanında bazen yolunu bulmak bazen de kaybolmak bize farklı zenginlikler katacaktır. Metinlerarasılık da bu zenginlikleri fark etmemizi kolaylaştıran bir araç hükmünde.

Metinlerarasılık metnin özgünlüğünü yok saymaz. Tam tersine "özgünlüğün" nerede aranmasına ilişkin daha muhkem yöntemler kazandırır okura ve yazara. Güneş altında yeni bir şey olmamasının bezginliğini üzerimizden atacaksa bu biraz da böylesi bir tahkimatla mümkün olacaktır.

"Başkalarının aşkıyla başlıyor hayatımız" demişti İsmet Özel. Belki de "başkalarının metniyle başlıyor bizim metnimiz" demenin tam yeridir burası...

Neden olmasın? (•••)

METİNLERARASILIĞIN İLK 11'İ

Folklor ve Metinlerarasılık-Kubilay Aktulum
Metinlerarası İlişkiler-Kubilay Aktulum
Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti-Umberto Eco
Etkilenme Endişesi-Harold Bloom
Metinlerarasılık ve Yazın Eğitimi-Muhlise Coşkun Ögeyik
Romantik Ortadoğu Metinlerarası Bir Deneme-Hayri K. Yetik
Metinlerarasılık Yöntemleri Ömer Seyfettin'in Hikayeleri-Serkan Özdemir
Modern Azerbaycan Edebiyatında Dede Korkut
Metinlerarası Çözümlemeler-Yrd. Doç. Dr. Sedat Adıgüzel
Davutoğlu Süleyman Hikayesi Metinlerarası Bir Okuma-Dr. Özkan Daşdemir
Metinlerarası İlişkiler ve Gılgamış Destanının Çağdaş Yorumları-Gonca Gökalp-Alpaslan

Yazda geçen kitaplar

Norveç'ten Sicilya'ya, Rusya'dan İrlanda'ya, Atlantik'in ötesinden Kuzey Amerika'ya, yerküreyi gezen, hem efsanevi hem de tarihi bir topluluk, Vikingler... Vikingler'in ardından dünyanın en çok belge ve filme konu olan, taktik düzeninden manevra kabiliyetine, lojistik imkânlarından efsane isimlerine kadar her yönüyle merak edilen ordularından biri olan Roma ile devam ediyor.

ÖZEL BASKILAR

MARTI [f](https://www.facebook.com/martiyayinlari) [i](https://www.instagram.com/martiyayinlari) /martiyayinlari